

Regional analyse Buskerud

KNUT VAREIDE OG HANNA NYBORG STORM

TF-notat nr. 63/2012

Tittel: Regional analyse Buskerud
Undertittel:
TF-notat nr: 63/2012
Forfatter(e): Knut Vareide og Hanna Nyborg Storm
Dato: 04.12.2012
ISBN: 978-82-7401-564-2
ISSN: 1891-053X
Pris: 120,- (Kan lastes ned gratis fra www.telemarksforskning.no)
Framsidedfoto: Illustrasjonsfoto
Prosjekt: Regionale næringsanalyser
Prosjektnr.: 20120170
Prosjektleder: Knut Vareide
Oppdragsgiver(e): Buskerud fylkeskommune

Spørsmål om dette notatet kan rettes til:

Telemarksforskning
Postboks 4
3833 Bø i Telemark
Tlf: +47 35 06 15 00
Epost: post@tmforsk.no
www.telemarksforskning.no

Knut Vareide er utdannet sosialøkonom (cand oecon) fra Universitetet i Oslo (1985). Han har arbeidet ved Telemarksforskning siden 1996.

Hanna Storm er utdannet master i Økonomi og ressursforvaltning fra Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås. I Telemarksforskning er Storm tilknyttet faggruppa for regional utvikling, der hun har jobbet siden 2008.

Forord

Denne rapporten er en videreføring av tidligere næringsanalyser. Analysene bygger på indikatorer og metoder fra tidligere år, som er oppdatert eller oppgradert. I tillegg introduserer vi enkelte nye tema og indikatorer.

De som har lest tidligere rapporter vil kjenne igjen kapitlene for folketall, arbeidsplasser, NæringsNM og Attraktivitetspyramiden.

I denne rapporten har vi også med to nye kapitler. Det ene kapitlet omhandler næringsmessig sårbarhet, det andre scenarier for befolkningsvekst fram til 2040.

Telemarksforskning har utarbeidet 21 regionale analyser på ulike geografiske nivå i 2012. Telemarksforskning og oppdragsgiverne har møttes ved tre anledninger underveis for å diskutere innhold, relevans og metoder. Dette har gitt verdifulle innspill til oss som har utarbeidet rapportene.

Vi har hatt det privilegium å lage slike regionale analyser over en periode på over ti år, hvorav enkelte oppdragsgivere har vært med i alle årene. Dette har gjort at vi har gradvis kunnet foredle og forbedre analysene år for år. Innspillene fra oppdragsgiverne, som arbeider med regional utvikling i praksis, har vært uvurderlige i denne utviklingen.

Bø, 4.12.2012

Knut Vareide
Prosjektleder

Innhold

Sammendrag.....	7
Innledning	9
1. Befolkning	11
2. Arbeidsplasser	25
3. Næringsmessig sårbarhet.....	33
4. NæringsNM.....	47
5. Attraktivitetspyramiden.....	55
6. Regional vekstkraft	70

Sammendrag

Buskerud er et fylke i framgang. Det skyldes først og fremst at fylket har blitt et av de mest attraktive fylkene som bosted. Fylket har også en av de mest framgangsrike bedriftsregionene i Kongsberg/Numedal og regionen med høyest konsentrasjon av besøksnæringer i Hallingdal.

Buskerud har hatt høy befolkningsvekst de siste årene. Befolkningen øker nå raskere i Buskerud enn ellers i landet. Det er først og fremst høy arbeidsinnvandring som skaper den økende veksten. Bare to fylker i hele landet hadde høyere netto innflytting enn Buskerud i 2011. Regioner i Buskerud som tidligere hadde nedgang i befolkningen, som Midt-Buskerud og Hallingdal, har snudd fra befolkningsnedgang til vekst.

Arbeidsplassutviklingen i Buskerud har utviklet seg motsatt. Fram til 2008 hadde Buskerud høyere arbeidsplassvekst enn resten av landet. De tre siste årene har arbeidsplassveksten vært svakere. Buskerud har færre arbeidsplasser i næringslivet i 2011 enn i 2008. Veksten i næringslivet er ulik i regionene. Kongsberg/Numedal har svært høy arbeidsplassvekst, også etter 2008.

I dette notatet har vi introdusert en ny type analyse, der vi måler regioners næringsmessige sårbarhet. Sårbarheten er målt gjennom å se på regionenes fordeling av arbeidsplassene på vekst- og nedgangsbransjer, hvor spesialisert næringslivet er på bestemte bransjer og arbeidsmarkedsinTEGRASJONEN.

Regionene i Buskerud har sterkt varierende grad av sårbarhet. Kongsberg/Numedal er sjettemest sårbare region i landet, men sin høye bransjespesialisering. Drammensregionen er en av de mest robuste regionene i landet. Robuste regioner har hatt systematiske høyere vekst enn sårbare regioner siden 2000. Kongsberg/Numedal har til tross for å være en sårbar region hatt spesielt høy vekst. Drammensregionen har også høyere vekst i næringslivet enn bransjestrukturen tilsier, mens de andre regionene i Buskerud har hatt lavere vekst en bransjestrukturen tilsier. De mest sårbare kommunene i Buskerud er Rollag og Krødsherad.

NæringsNM er et mål for hvordan næringslivet gjør det, på næringslivets premisser. I NæringsNM måles næringslivets prestasjoner med hensyn til lønnsomhet, vekst i omsetning og verdiskaping, etableringsvirksomhet og næringslivets relative størrelse. Buskerud ble rangert som nummer fem av 19 fylker i NæringsNM for det siste året. Det er en framgang i forhold til året før, da Buskerud ble nummer åtte. Buskerud har et av det mest lønnsomme næringslivet av fylkene, og samtidig god vekst blant de etablerte foretakene, men hadde under middels nyetableringer. Kongsberg/Numedal er best av regionene på en 12. plass blant 83 regioner. Lier er best av kommunene, og er nummer fem av alle kommunene i hele landet.

Utviklingen i Buskerud er analysert gjennom Attraktivitetspyramiden, som definerer tre typer attraktivitet som avgjørende for vekst: Attraktivitet for bedrifter i basisnæringer, attraktivitet for besøk og attraktivitet som bosted.

Buskerud har vært attraktiv for bedrifter i basisnæringene siden 2000. Dermed har Buskerud fått positive vekstimpulser fra basisnæringene, mens mange andre fylker har hatt nedgang.

Når det gjelder attraktivitet for besøk, har Buskerud vært et fylke mer høyere andel av sysselsettingen i besøksnæringene enn middels av fylkene. Samlet sett har Buskerud beholdt sin posisjon uten større endringer fra 2000 til 2011.

Buskerud har hatt en sterk forbedring av bostedsattraktiviteten. Attraktivitetsbarometeret måler nettoflyttingen i forhold til arbeidsplassveksten, og viser at Buskerud har fått stadig høyere netto innflytting, selv om arbeidsplassveksten har sunket under landsgjennomsnittet. Buskerud har dermed beveget seg fra å være middels attraktivt som bostedsfylke til å ha blitt nest mest attraktive fylke.

Den positive befolkningsutviklingen i Buskerud skyldes dermed først og fremst at Buskerud har blitt et av de mest attraktive fylkene å bo i. Hallingdal har hatt den mest påfallende forbedringen, fra en region med lav attraktivitet som bosted, til en av de mest attraktive regionene.

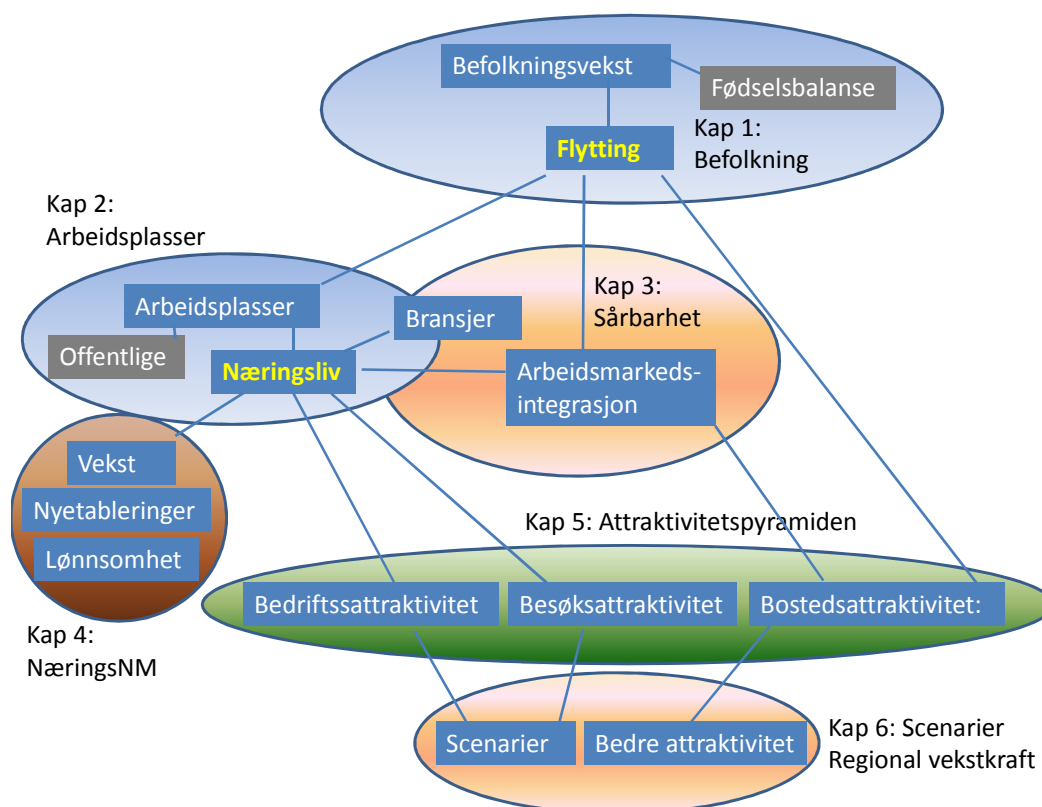
Attraktivitetspyramiden viser også at regionene i Buskerud har sterkt forskjellige profiler. Kongsberg/Numedal er den regionen i landet med høyest andel av basisnæringer, mens Hallingdal er den regionen i hele landet med høyest konsentrasjon av besøksnæringer.

Til slutt i denne rapporten er det laget ulike scenarier for hvilken befolkningsvekst det vil bli i Buskerud dersom de lykkes med å oppnå høy arbeidsplassvekst og en forbedring av bostedsattraktiviteten. Tilsvarende er det scenarier for hvilken utvikling det vil bli dersom en mislykkes på de to områdene.

Utviklingen i Buskerud som helhet er ganske robust. Fylket vil få befolkningsvekst selv om arbeidsplassveksten blir svak og bostedsattraktiviteten svekkes. For de enkelte regionene og kommunene er det langt større forskjeller i utviklingen i de ulike scenariene. Drammensregionen og Ringerike/Hole er robuste for svikt i arbeidsplassvekst og attraktivitetsnedgang, men de andre regionene vil risikere befolkningsnedgang dersom både arbeidsplassveksten blir svak og bostedsattraktiviteten forverres.

Innledning

Notatet er bygd opp rundt seks kapitler, som til sammen skal gi et bilde av de sentrale utviklingstrekkene i området. De første to kapitlene er rent deskriptive. Deretter følger fire kapitler der vi gjennom ulike modeller og indikatorer forsøker å belyse årsaker og drivkrefter til utviklingen.

Notatet starter med en beskrivelse av befolkningsutviklingen. Befolkningsutviklingen er helt sentral for å beskrive et områdes utvikling. Flyttingen ut og inn av området vies spesiell oppmerksomhet, og er antakelig den viktigste indikatoren for om en region har en positiv utvikling. Mye av problemstillingene knyttet til regional utvikling kan knyttes til å forklare nettoflyttingen mellom regioner. I kapittel 2 gis en beskrivelse arbeidsplassutviklingen, og da spesielt arbeidsplassutviklingen i næringslivet.

I dette notatet introduserer vi et nytt begrep; næringsmessig sårbarhet. Den næringsmessige sårbarheten knytter seg til bransjesammensetningen i en region, og til arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region. Sårbarheten kan være med på å forklare utviklingen i en region, og gir også en pekepinn på sannsynlig utvikling i årene framover.

NæringsNM baseres på foretakenes regnskap, og viser hvordan bedriftene i en region gjør det med hensyn til nyetableringer, vekst og lønnsomhet. NæringsNM gir en beskrivelse av næringsutviklingen, som utdyper bildet vi får av næringsutviklingen når vi bare ser på arbeidsplassutviklingen.

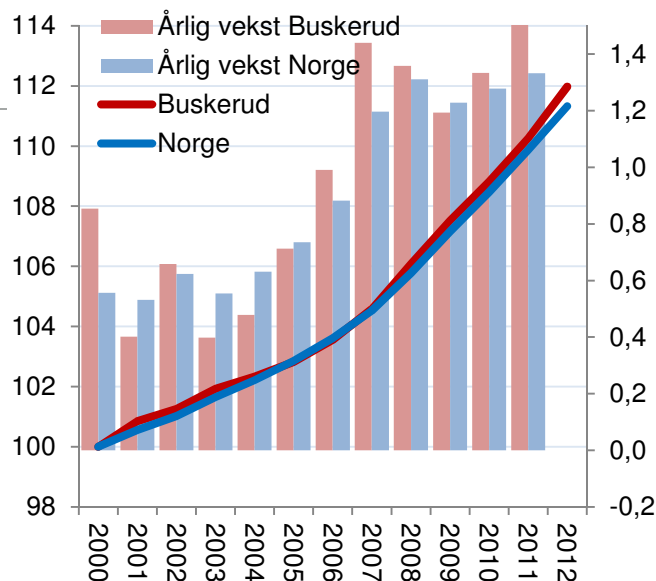
I kapittel 5 bruker vi modellen Attraktivitetspyramiden for å forklare stedenes befolkningsutvikling. Attraktivitetspyramiden har to dimensjoner som har med næringsutvikling å gjøre, bedriftsattraktivitet og besøksattraktivitet. Den tredje dimensjonen er bostedsattraktivitet som er sentral for å forstå flyttingen mellom regionene. Til slutt har vi et kapittel 6, der vi trekker trådene framover. Hvordan vil veksten i en kommune eller region påvirkes av at en lykkes med næringsutvikling og attraktivitetsutvikling?

1. Befolkning

Befolkningsutviklingen er den viktigste indikatoren for regional utvikling, og blir i denne rapporten viet ekstra oppmerksomhet. En positiv befolkningsutvikling er et mål i seg selv for de fleste regioner og er den fremste indikatoren på framgang i en region. Alt datagrunnlag i dette kapitlet er fra SSB.

1.1 Befolkningsutviklingen i Buskerud

Befolkningen i Buskerud har vokst sterkt de siste årene. Vi kan se i figur 1 at veksten har ligget nært landsgjennomsnittet i hele perioden etter 2000, men at veksten har vært litt sterkere i Buskerud de siste årene. Vi kan se at veksten skjøt fart i både Buskerud og i Norge fra 2007. Det har vært høy befolkningsvekst i Norge de siste fem årene, noe som kommer av at innvandring til Norge har økt sterkt. Det er innvandring fra østeuropeiske EU-land som har stått for størsteparten av denne økningen. Den økte innvandringen har gitt bedre befolkningsvekst i hele landet. Vi kan likevel se at Buskerud har hatt høyere vekst enn landsgjennomsnittet i fire av de fem årene i denne sterke vekstperioden. Det viser at Buskerud har hatt en spesielt sterk vekst de siste fem årene.

Figur 1: Befolkningsutvikling i Buskerud og Norge i perioden 2000-2012.

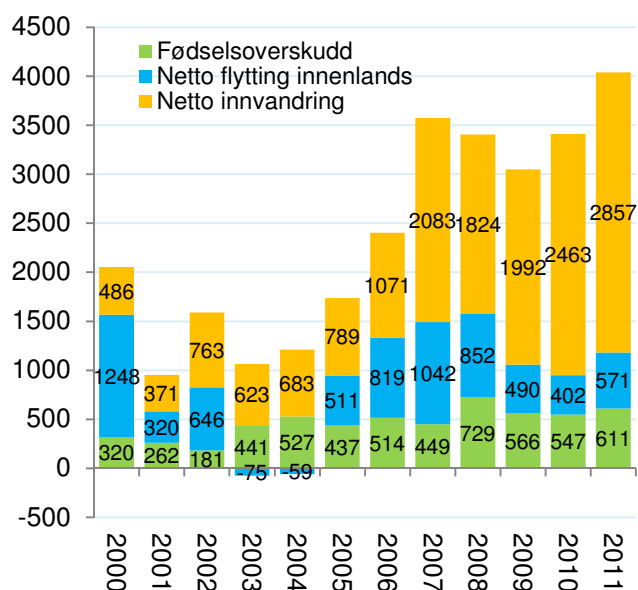
1.2 Befolkningsutviklingen dekomponert

Befolkningsutviklingen består av tre komponenter; fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

Fødselsbalansen i Buskerud har bidratt positivt alle år, og har de siste årene økt. I 2011 var fødselsoverskuddet på 611 personer.

Buskerud har hatt netto innflytting fra andre norske fylker de fleste årene siden 2000. De to unntakene var i 2003 og 2004, da det var en liten netto utflytting. Toppårene var i 2000 og 2007.

Det er innvandringen som er hovedårsaken til de siste års sterke vekst. Siden 2007 har innvandringen vært fra i underkant av 2000 personer til nærmere 3000 personer hvert år.

Figur 2: Befolkningsutviklingen i Buskerud i perioden 2000-2011, dekomponert i fødselsoverskudd, netto innenlands flytting og netto innvandring.

1.3 Befolkningsveksten i fylkene

I tabellen under ser vi hvordan den årlige veksten har utviklet seg i alle fylkene i Norge etter 2000.

Tabell 1: Netto innvandring i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011, samt snitt i perioden 2007-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	0,2	0,8	0,9	0,9	1,5	1,6	1,9	2,2	2,7	2,0	2,1	2,3
Akershus	1,1	1,1	1,2	1,1	1,1	1,4	1,6	1,8	1,7	1,7	1,7	1,9
Rogaland	0,5	0,7	1,0	1,0	1,1	1,1	1,8	2,0	1,9	1,8	1,9	1,6
Buskerud	0,9	0,4	0,7	0,4	0,5	0,7	1,0	1,4	1,4	1,2	1,3	1,6
Sør-Trøndelag	0,8	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,2	1,5	1,3	1,3	1,2	1,3
Aust-Agder	0,5	0,2	0,2	0,2	0,2	0,5	0,6	1,3	1,2	1,1	1,4	1,3
Hordaland	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	1,0	0,9	1,3	1,5	1,6	1,5	1,3
Østfold	1,1	0,7	0,9	0,6	0,7	0,7	0,8	1,1	1,2	1,1	1,2	1,3
Vestfold	1,1	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6	0,8	1,2	1,2	0,9	1,0	1,2
Vest-Agder	0,8	0,6	0,9	0,6	0,7	0,6	0,9	1,4	1,4	1,3	1,2	1,1
Møre og Romsdal	0,3	0,0	0,2	0,1	0,0	0,1	0,2	0,6	0,8	1,0	1,1	1,1
Nord-Trøndelag	0,1	0,2	0,1	0,3	0,4	0,2	0,3	0,6	0,7	0,6	0,4	0,9
Troms	0,4	-0,1	0,4	0,3	0,1	0,6	0,4	0,3	0,6	0,6	0,7	0,7
Hedmark	0,5	0,0	0,2	0,0	0,0	0,1	0,1	0,3	0,4	0,3	0,5	0,6
Oppland	0,4	-0,1	0,2	0,1	-0,3	0,0	-0,1	0,3	0,4	0,5	0,5	0,6
Finnmark	0,0	-0,5	-0,3	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	-0,4	0,1	0,5	0,8	0,5
Telemark	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	-0,1	0,0	0,3	0,5	0,4	0,6	0,5
Nordland	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	0,2	0,4	0,4	0,4
Sogn og Fjordane	0,0	-0,3	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,4	0,1	0,2	0,6	0,6	0,4
Norge	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,7	0,9	1,2	1,3	1,2	1,3	1,3

Befolkningsveksten i Norge skjøt fart i 2007, da det ble en sterk økning i arbeidsinnvandring fra EU-land. Denne innvandringen har fortsatt å øke, og har ført til en femårsperiode med historisk høy befolkningsvekst. Befolkningsveksten på landsbasis har vært i størrelsesorden 1,2 til 1,3 prosent av folketallet årlig de siste fem årene. I 2011 sto innvandringen for nesten ett prosentpoeng av denne befolkningsveksten. Fra og med 2008 har alle de 19 fylkene i landet hatt befolkningsvekst hvert år. Den høye innvandringen har dermed skapt befolkningsvekst i alle fylkene.

Vi kan se at Buskerud har hatt en stor forbedring i folketallsutviklingen siden 2000. I de første årene i perioden varierte folketallsutviklingen fra middels svak og middels sterk, mens de siste årene har Buskerud hatt en sterk vekst sammenliknet med de andre fylkene. I 2011 hadde Buskerud den fjerde sterkeste veksten av alle fylkene. Sterkest vekst dette året hadde Oslo og Akershus, mens Rogaland og Buskerud begge hadde en vekst på 1,6 prosent av folketallet.

1.4 Innvandring

Innvandringen har forsterket befolkningsveksten i alle fylker og regioner. I tabellen under ser vi hvordan innvandringen har utviklet seg i fylkene i Norge.

Tabell 2: Netto innvandring i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011, samt snitt i perioden 2007-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Snitt 2007-2011
Oslo	0,1	0,1	0,7	0,2	0,3	0,6	0,7	1,3	1,8	1,1	1,3	1,5	1,4
Finnmark	0,9	0,4	0,6	0,4	0,3	0,3	0,3	0,8	1,0	1,0	1,1	1,2	1,0
Møre og Romsdal	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3	0,3	0,5	0,8	0,9	1,0	1,1	1,1	1,0
Buskerud	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,8	0,7	0,8	1,0	1,1	0,9
Akershus	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	0,4	0,6	0,8	0,8	0,7	0,8	1,0	0,8
Troms	0,3	0,2	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4	0,7	0,7	0,8	0,8	0,9	0,8
Rogaland	0,0	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,8	1,3	1,2	1,0	1,2	0,9	1,1
Sogn og Fjordane	0,3	0,4	0,5	0,3	0,3	0,4	0,4	0,8	0,9	1,1	1,1	0,9	1,0
Sør-Trøndelag	0,2	0,2	0,4	0,1	0,3	0,4	0,5	0,8	0,7	0,7	0,6	0,9	0,8
Aust-Agder	0,2	0,1	0,4	0,3	0,4	0,4	0,5	0,8	0,9	0,7	0,8	0,9	0,8
Hordaland	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,4	0,5	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Oppland	0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,6	0,6	0,6	0,7	0,8	0,7
Nordland	0,5	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,7	0,7	0,8	0,8	0,7
Nord-Trøndelag	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,3	0,4	0,7	0,5	0,5	0,5	0,8	0,6
Vestfold	0,2	0,1	0,3	0,1	0,2	0,3	0,5	0,8	0,8	0,7	0,6	0,8	0,7
Østfold	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,6	0,5	0,7	0,6
Vest-Agder	0,3	0,2	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,9	0,9	0,8	0,8	0,7	0,8
Hedmark	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6
Telemark	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,6	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6
Norge	0,2	0,2	0,4	0,2	0,3	0,4	0,5	0,8	0,9	0,8	0,9	1,0	0,9

Alle fylkene fikk fra 2007 en høyere innvandring enn de hadde hatt tidligere. Innvandringen i 2011 ble høyere enn noensinne, og tilsvarte nesten én prosent av folketallet i Norge.

I 2011 var det Oslo, Finnmark, Møre og Romsdal og Buskerud som hadde høyest innvandring. Rogaland og Sogn og Fjordane har hatt høy innvandring i tidligere år, men fikk ikke så høy innvandring i 2011.

Fram til 2006 hadde Buskerud relativt svak innvandring, men fikk deretter en høy økning i innvandringen, som mange andre fylker. Spesielt har Oslo hatt en veldig sterk innvandring disse årene.

Nettoinnvandringen i Buskerud i 2011 tilsvarte 1,1 prosent av folketallet. Dette er den høyeste innvandringen fylket har hatt i perioden siden 2000. I 2000 tilsvarte nettoinnvandringen kun 0,2 prosent av folketallet. I snitt i perioden 2007-2011 så har Buskerud hatt en årlig nettoinnvandring på 0,9 prosent av folketallet.

1.5 Innenlands flytting

Den innenlandske nettoflyttingen er interessant å studere, fordi den forteller hvilke regioner som vokser på bekostning av andre. I tabellen under ser vi hvordan nettoflyttingen i fylkene har utviklet seg.

Tabell 3: Netto flytting innenlands i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akershus	0,4	0,4	0,5	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Østfold	1,0	0,6	0,8	0,5	0,4	0,4	0,3	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4
Vestfold	0,7	0,5	0,5	0,4	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,1	0,3	0,3
Buskerud	0,5	0,1	0,3	0,0	0,0	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2
Aust-Agder	0,1	0,0	-0,2	-0,1	-0,3	0,0	0,0	0,3	0,1	0,1	0,3	0,2
Hedmark	0,3	0,1	0,2	0,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,1	0,0	0,0	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,1	0,1	0,1	0,0
Nord-Trøndelag	-0,4	-0,2	-0,2	-0,2	0,0	-0,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	0,0
Rogaland	-0,1	-0,1	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Vest-Agder	0,1	0,1	0,0	-0,2	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Hordaland	-0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,0	0,0
Oslo	-0,4	0,2	-0,3	0,1	0,4	0,3	0,3	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1
Telemark	0,1	-0,1	-0,1	-0,2	-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,1
Oppland	0,2	-0,1	0,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,4	-0,1	-0,2	0,0	-0,2	-0,2
Møre og Romsdal	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Nordland	-0,9	-0,7	-0,7	-0,5	-0,6	-0,7	-0,8	-0,7	-0,6	-0,5	-0,4	-0,5
Troms	-0,4	-0,6	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	-0,4	-0,7	-0,6	-0,5	-0,6	-0,6
Sogn og Fjordane	-0,6	-0,9	-0,7	-0,5	-0,7	-1,0	-1,1	-0,9	-0,9	-0,7	-0,7	-0,6
Finnmark	-1,5	-1,2	-1,3	-1,1	-0,9	-0,8	-1,0	-1,4	-1,3	-0,9	-0,6	-0,9

Akershus, Østfold og Vestfold er fylker som har hatt netto innflytting fra andre fylker i alle årene etter 2000. Øst- og Vestfold har imidlertid langt lavere innflytting fra andre fylker i de siste årene.

Buskerud har også hatt sterk netto innflytting i mange av årene. Nettoinnflyttingen var sterkest i 2000, da den tilsvarte 0,5 prosent av folketallet. Deretter sank nettoflyttingen til tilnærmet null i 2003-2004, før den igjen økte de neste årene. De siste tre årene har nettoinnflyttingen ligget på 0,2 prosent av folketallet.

De tre nordligste fylkene, Sogn og Fjordane og Møre og Romsdal er fem fylker som har hatt netto utflytting i alle årene etter 2000. I disse fylkene har utflyttingen til andre fylker blitt lavere de siste årene.

1.6 Fødselsbalanse

Fødselsbalansen virker i utgangspunktet kanskje ikke like interessant som flyttemønstrene, ettersom den endres ganske langsomt og er lite påvirkelig. Fødselsbalansen påvirkes av aldersfordelingen, kjønnsfordelingen og fruktbarheten. På lang sikt betyr fødselsbalansen imidlertid mye for befolkningsutviklingen.

Tabell 4: Fødselsbalansen i prosent av folketall i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	0,5	0,5	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0
Rogaland	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,7	0,7	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7
Hordaland	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5
Akershus	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Vest-Agder	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Sør-Trøndelag	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Troms	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Møre og Romsdal	0,3	0,3	0,1	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3
Buskerud	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,2
Aust-Agder	0,2	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
Finnmark	0,6	0,4	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,2	0,3	0,4	0,2	0,2
Sogn og Fjordane	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Vestfold	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2
Nord-Trøndelag	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1
Østfold	0,1	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Nordland	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
Telemark	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
Oppland	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1
Hedmark	-0,1	-0,2	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Norge	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4

Oslo har den klart høyeste fødselsbalansen i 2011. For ti år siden hadde Rogaland, Finnmark, Akershus og Hordaland høyere fødselsbalanse. Oslo har hatt en sterkt økende fødselsbalanse siden 2000, mens Finnmark og Akershus har hatt en synkende trend.

Buskerud har hatt en forbedring i fødselsoverskuddet, men overskuddet har selv de siste årene ikke vært spesielt høyt sammenliknet med de andre fylkene. De siste tre årene har fødselsoverskuddet i Buskerud tilsvart 0,2 prosent av folketallet. Dette er en oppgang fra rundt 0,1 prosent av folketallet de første tre årene i perioden. Nabofylker som Oslo og Akershus har hatt betydelig høyere fødselsoverskudd. Samtidig har nabofylker som Telemark og Oppland hatt betydelig dårligere fødselsbalanse. Dette viser at det er høyst ulikt mønster i fødselsbalansen mellom fylkene på Østlandet.

Hedmark, Oppland og Telemark er fylker som har hatt en negativ fødselsbalanse i perioden etter 2000. Når fødselsbalansen er så lav i disse fylkene, henger det sammen med to faktorer. For det første er aldersstrukturen ugunstig, med mange gamle og få kvinner i fødedyktig alder. For det andre er fruktbarheten lav, ved at kvinner i disse fylkene får relativt få barn i sin levetid.

Buskerud er et variert fylke, der de øvre delene har mer til felles med Oppland og Telemark, mens de nedre delene har mer til felles med Akershus. Derfor er det kanskje ikke unaturlig at fødselsbalansen i Buskerud samlet sett ligger ett sted mellom ytterpunktene.

1.7 Relativ flytting

Relativ flytting er summen av netto innenlands flytting og innvandring fratrukket landsgjennomsnittet. Dette er et mål for hvordan et fylke gjør det i konkurranse med andre fylker i Norge. Fylker med høy innflytting har enten høy arbeidsplassvekst eller høy bostedsattraktivitet.

Tabell 5: Relativ flytting i prosent av folketallet i fylkene i perioden 2000-2011. Relativ flytting er nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring til Norge.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Akershus	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	0,3	0,5
Oslo	-0,5	0,2	0,1	0,0	0,4	0,4	0,6	0,4	0,8	0,2	0,2	0,4
Buskerud	0,5	0,1	0,2	0,0	0,0	0,1	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2	0,4
Østfold	0,8	0,4	0,5	0,3	0,4	0,3	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2
Aust-Agder	0,1	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,0	-0,1	0,2	0,0	0,0	0,2	0,1
Vestfold	0,7	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1	0,1	0,2	0,2	0,0	0,0	0,1
Rogaland	-0,4	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	0,5	0,5	0,2	0,2	0,2	-0,1
Sør-Trøndelag	0,2	0,0	0,0	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2	-0,1	0,0	-0,2	-0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,4	-0,3	-0,4	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,3	-0,1	0,0	-0,1
Hordaland	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,1	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,3	-0,2	-0,3	-0,1	-0,1	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5	-0,4	-0,6	-0,2
Hedmark	0,4	0,0	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,2	-0,4	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2
Oppland	0,2	-0,2	-0,1	-0,1	-0,4	-0,3	-0,5	-0,4	-0,5	-0,2	-0,3	-0,3
Vest-Agder	0,1	0,1	0,2	0,0	0,1	-0,1	-0,2	0,1	0,0	0,0	-0,1	-0,3
Telemark	0,2	0,0	-0,2	-0,1	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,5
Troms	-0,3	-0,6	-0,3	-0,3	-0,6	-0,2	-0,6	-0,9	-0,7	-0,6	-0,6	-0,6
Nordland	-0,7	-0,6	-0,7	-0,3	-0,5	-0,7	-0,9	-1,1	-0,8	-0,6	-0,5	-0,6
Finnmark	-0,8	-1,0	-1,1	-1,0	-0,8	-1,0	-1,2	-1,4	-1,1	-0,7	-0,3	-0,6
Sogn og Fjordane	-0,5	-0,7	-0,6	-0,5	-0,7	-1,0	-1,2	-0,9	-1,0	-0,4	-0,5	-0,7

Akershus, Oslo og Buskerud hadde høyest innflytting av fylkene i landet i 2011. Dette er fylker som har hatt høy innflytting i perioden etter 2000. Buskerud har i hele perioden hatt en innflytting som har vært middels eller sterke enn middels.

Østfold og Vestfold hadde høyest innflytting i 2000, men i disse fylkene har trenden vært sterkt fallende. Også Hedmark og Telemark har en klar fallende tendens i den relative nettoflyttingen.

De fylkene med klare positiv trend er Oslo, Finnmark og Møre og Romsdal. Rogaland hadde en sterk forbedring fra 2000 til 2007, men har hatt en fallende tendens de siste fem årene.

Sogn og Fjordane og de tre nordligste fylkene hadde alle svakest flyttebalanse i 2011, og har også gjort det svakest samlet sett etter 2000.

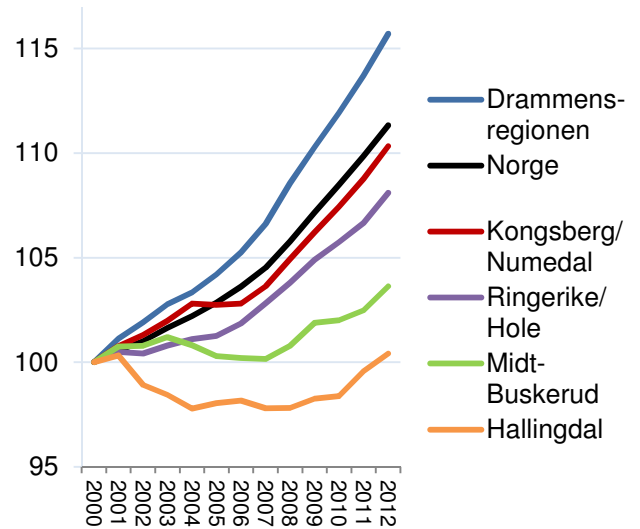
1.8 Befolkningsutvikling i regionene

Drammensregionen har hatt en vekst siden 2000 som er mye sterkere enn landsgjennomsnittet. Drammensregionen har vokst med nærmere 16 prosent, mens veksten i Norge har vært 11,3 prosent i samme periode.

Også Kongsberg/Numedal og Ringerike/Hole har hatt god vekst, med en vekst på 10,3 og 8,1 prosent henholdsvis.

Midt-Buskerud har hatt vekst i folketallet i perioden etter 2007, og har økt folketallet med 3,6 prosent siden 2000.

Hallingdal hadde nedgang i folketallet i begynnelsen av perioden, men hadde 1. januar 2012 endelig kommet over folketallsnivået fra 2000 og 2001. Hallingdal har hatt spesielt god vekst de siste to årene.

Figur 3: Befolkningsutvikling i regionene i Buskerud i perioden 2000-2012, indeksert slik at nivået i 2000=100.

1.9 Befolkningsutvikling i kommunene

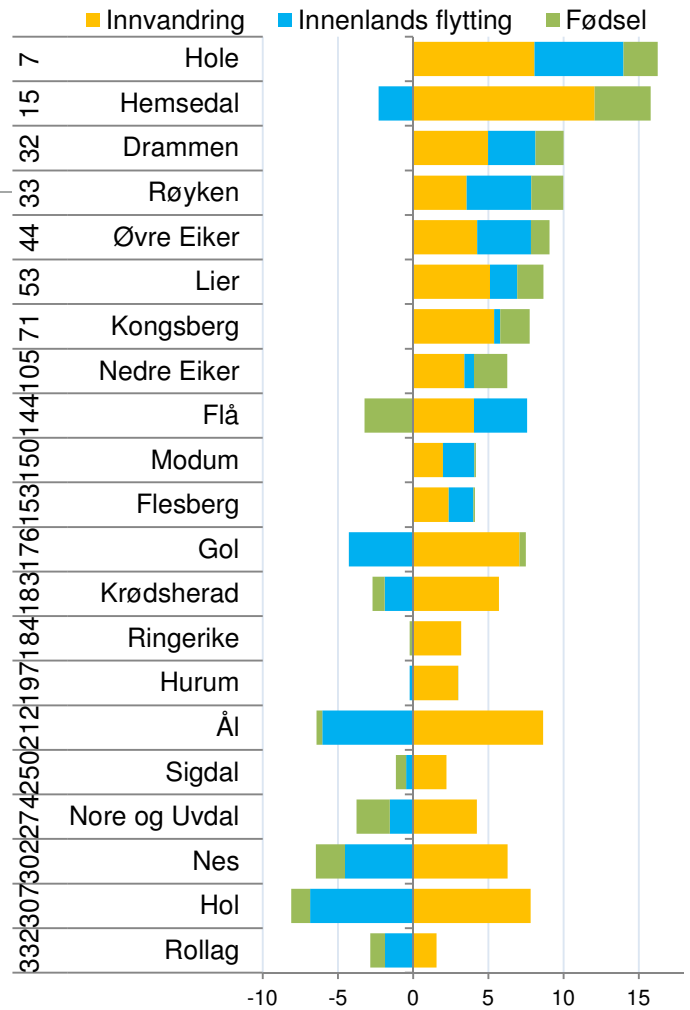
Hole er kommunen som har hatt sterkest vekst i folketallet de siste fem år av kommunene i Buskerud, og sjuende sterkest i landet. Hole har vokst gjennom alle tre komponenter innvandring, innenlands flytting og fødselsoverskudd.

Hemsedal har hatt nest sterkest vekst i fylket, og 15. sterkest i landet. Den sterke veksten kommer i hovedsak av en høy innvandring. Kommunen har samtidig hatt netto innenlands utflytting i perioden.

Videre så har kommuner som Drammen, Røyken, Øvre Eiker, Lier og Kongsberg hatt høy vekst. Alle kommunene har vokst gjennom alle tre komponenter. Utviklingen i de store kommunene som Drammen og Kongsberg er viktig for utviklingen i fylket.

Kommuner som Rollag, Hol, Nes og Nore og Uvdal har hatt en svak utvikling i folketallet. Disse kommunene har hatt netto innenlands utflytting og en negativ fødselsbalanse. Det er kun innvandring som har bidratt positivt.

Vi kan se at det er en sammenheng mellom høy innvandring og høy innenlands utflytting i mange distriktskommuner. Hemsedal er det interessante unntaket, med sin moderate innenlandske utflytting.

Figur 4: Befolkningsendringer i kommunene i Buskerud siste fem år, dekomponert. Tallene til venstre angir rangering med hensyn til vekst siste fem år blant landets 429 kommuner.

1.10 Relativ flytting i kommunene

Relativ flytting er en interessant indikator å følge, fordi den forteller om den underliggende styrken i utviklingen på et sted. Som nevnt tidligere er relativ flytting et steds nettoflytting fratrukket gjennomsnittlig innvandring. Årsaken til at vi bruker relativ flytting i stedet for å bare bruke den enklere indikatoren nettoflytting, er å lettere kunne sammenlikne forskjellene mellom kommuner og utviklingen over tid. Kommunene er også rangert etter progressivt gjennomsnitt¹, som både tar hensyn til veksten de siste ti årene og trenden i veksten. Slik den regnes ut, vil de siste årenes vekst telle mer enn vekst tidlig i perioden.

Tabell 6: Relativ flytting i prosent av folketallet i kommunene i Buskerud i perioden 2000-2011. Rang viser kommunens rangering med hensyn til progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
4	Hole	0,7	1,5	-0,5	1,5	0,2	1,0	1,7	2,2	2,7	0,8	1,3	1,7	1,5
10	Hemsedal	2,7	-5,5	-3,9	0,0	1,3	1,1	0,1	-1,3	0,1	3,0	0,9	2,2	0,9
24	Øvre Eiker	0,7	-0,3	0,8	0,2	1,0	0,7	0,0	0,1	-0,1	0,6	1,2	1,3	0,7
27	Drammen	0,6	0,6	0,5	0,0	0,1	0,4	0,9	1,3	0,8	0,7	0,4	0,3	0,6
33	Røyken	1,0	0,1	0,2	0,0	0,2	0,9	0,3	0,9	1,2	-0,4	0,8	0,6	0,5
41	Lier	0,4	-0,6	-0,3	-0,8	-0,1	-0,1	0,9	0,9	-0,6	0,6	0,2	1,2	0,4
42	Flå	-2,0	0,0	-0,7	-0,5	-0,7	-0,7	-0,9	-1,8	3,2	-1,2	-0,3	3,2	0,4
61	Kongsberg	0,4	0,5	0,5	0,5	-0,1	-0,2	0,3	0,1	0,3	0,2	0,3	0,2	0,2
121	Nedre Eiker	0,2	1,1	-0,2	0,7	-0,1	-0,3	0,1	-0,3	-0,2	0,3	-0,1	-0,1	0,0
138	Modum	1,1	0,3	0,4	-0,1	-0,8	0,1	-0,6	0,2	0,4	-0,7	-0,5	0,3	-0,1
140	Flesberg	1,0	-0,2	-1,0	-0,4	-0,5	0,2	-1,2	-1,0	-0,3	0,3	-0,5	1,1	-0,2
142	Ringerike	0,4	-0,4	0,4	-0,2	-0,3	0,1	0,2	-0,1	-0,4	-0,2	-0,5	0,0	-0,2
143	Hurum	0,7	1,5	1,0	0,3	0,2	0,7	-0,1	0,2	-1,2	-0,1	0,1	-0,7	-0,2
162	Krødsherad	0,9	-0,6	0,1	-0,6	-1,7	-1,2	-0,7	-1,5	-0,1	0,0	0,8	0,2	-0,3
178	Gol	-0,1	0,2	-1,3	-0,7	-0,2	-0,1	-0,1	-0,9	0,9	-1,6	0,7	-0,6	-0,3
202	Ål	-0,3	-0,7	-0,4	-1,1	0,2	-0,6	-0,7	-0,2	-1,5	-0,1	0,2	-0,3	-0,4
229	Sigdal	-0,3	-0,5	0,5	-0,8	0,4	-1,1	-0,3	0,1	-0,6	-1,0	-0,4	-0,7	-0,5
244	Nes	1,3	-2,5	-0,4	-0,7	0,3	0,5	-2,3	-0,4	-0,6	-1,4	0,1	-0,4	-0,6
286	Nore og Uvdal	-0,4	0,0	-1,2	-0,1	-2,3	-1,8	-2,5	-0,1	-1,8	0,3	-0,1	0,0	-0,7
296	Hol	-0,1	-1,9	0,0	-0,7	-0,3	-1,9	-1,1	-1,2	-1,1	-0,6	0,4	-0,9	-0,7
363	Rollag	0,0	-1,0	0,5	0,8	-3,6	-1,3	-0,6	0,2	-1,1	-2,1	-1,2	-0,4	-1,0

Hole er en av kommunene i landet med høyest relativ innflytting. Det er bare tre kommuner i landet med høyere innflytting enn Hole de siste årene. Hole har hatt høy relativ innflytting siden 2005.

Hemsedal er nummer ti i landet når det gjelder relativ innflytting, noe som er spesielt høyt til å være en kommune lokalisert utenfor større byregioner. Hemsedal har i enkelte år hatt stor utflytting også, sist i 2007, men har hatt svært sterk innflytting de tre siste årene.

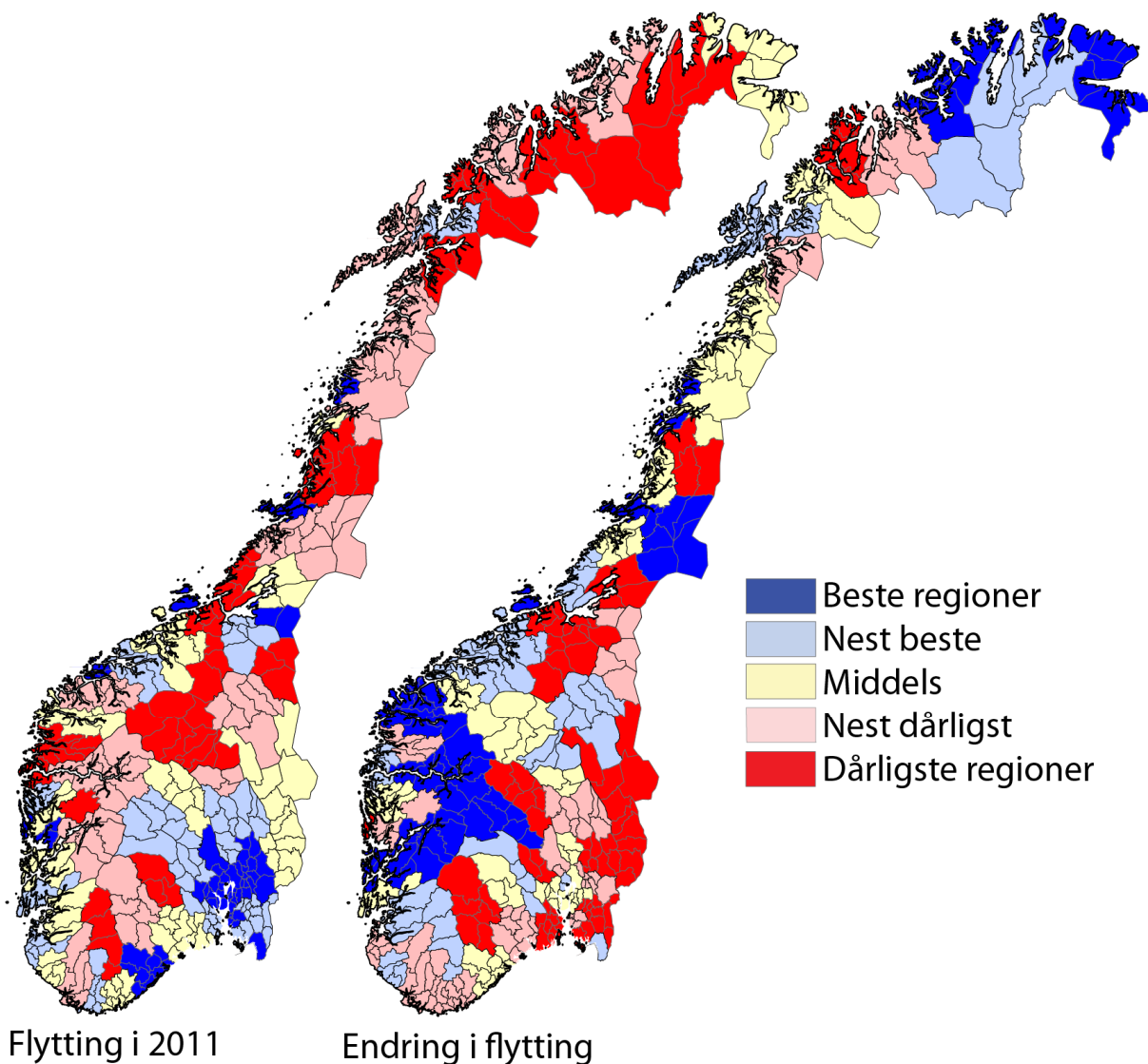
Øvre Eiker, Drammen, Røyken og Lier er sentrale kommuner med høy innflytting.

Flå og Kongsberg er kommuner med stor innflytting de siste årene, som i stor grad kommer av god næringsutvikling.

Rollag, Hol og Nore og Uvdal er kommuner med svake flyttetall de siste årene.

1.11 Nye regionale mønstre

I de siste årene har det blitt noen nye trekk i de regionale flyttemønstrene i Norge. I figuren under viser vi flyttemønsteret mellom regioner i 2011, samt flyttemønsteret i perioden 2009-2011 sammenliknet med perioden 2000-2006.

Figur 5: Regionale forskjeller i nettoutflytting i 2011, samt endringer i relativ nettoutflytting fra perioden 2000-2006 til perioden 2009-2011.

Kartet til venstre viser regionale variasjoner i nettoutflyttingen i 2011. Det sentrale Østlandet trakk til seg mange innflyttere i 2011. Enkelte regioner rundt Bergen og Trondheim hadde også høy innflytting. Dette er et mønster som vi har sett tidligere. Det nye er at regioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya og Kystgruppen (Nord-Trøndelag) var blant regioner med høyest innflytting. Dette er regioner som har hatt stor utflytting tidligere.

I kartet til høyre ser vi hvordan flyttemønsteret har endret seg de siste tre årene i forhold til tidligere, målt med perioden 2000-2006. Finnmark har mye lavere utflytting enn tidligere, samtidig som at kystregioner som Ytre Helgeland, Hitra/Frøya, HALD, Søre Sunnmøre, Kystgruppen, Sunnhordland og Nordfjord har fått mye bedre flyttebalanse. Østlandet har relativt sett fått mye lavere innflytting enn tidligere, men vi ser på kartet over flytting i 2011 at det fremdeles er Østlandet som trekker til seg flest innflyttere.

1.12 Befolkningsframskrivningerⁱⁱ

Hvert år beregner og publiserer Statistisk Sentralbyrå framskrivninger for Norges befolkning, den siste for perioden 2012-2100. SSBs befolkningsframskrivninger viser hvordan landets folkemengde vil endre seg under gitte forutsetninger om fruktbarhet, dødelighet og nettoinnvandring.

Ulike prognoser for levealder og fruktbarhet påvirker framskrivningene i noen grad, men ganske lite i forhold til ulike prognoser for innvandring. De siste befolkningsframskrivningene viser at både samlet folkemengde og antall innvandrere i de nærmeste tiårene vil øke sterkt med de fleste kombinasjoner av forutsetninger. I følge modellen vil innvandring øke noen år til, og deretter ha betydelig nedgang.

Som følge av en lav arbeidsledighet og høyt inntektsnivå i Norge ventes det en høy innvandring de nærmeste årene. Etter hvert er det imidlertid ventet at inntektene fra petroleumssektoren vil minke og den relative inntekten i Norge synke. Dette vil kunne gjøre det mindre attraktivt å innvandre for å arbeide i Norge.

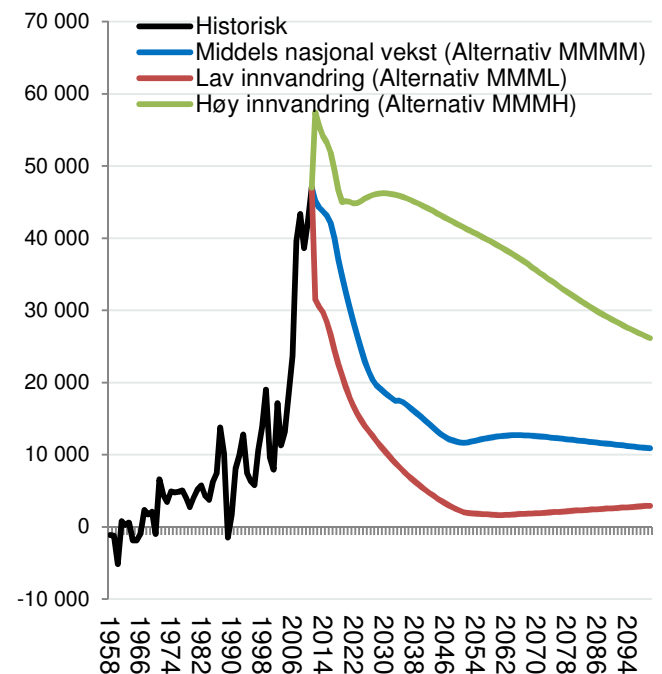
SSB presenterer tre framskrivningsbaner som kalles middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring. I figur 6 kan vi se at nettoinnvandringen er ventet å gå betydelig ned. I høyalternativet er det forutsatt konstant relativt inntektsnivå, og nedgangen i innvandring blir dermed mindre i dette alternativet. I lavalternativet er det forutsatt at det relative inntektsnivået i Norge vil falle sterkt, noe som vil føre til at innvandringen vil synke raskt.

Modellen tar hensyn til at innvandrere har høyere sannsynlighet for utvandring enn resten av befolkningen. Sannsynligheten for utvandringen varierer med alder, kjønn, botid i Norge og landbakgrunn. Et økende antall innvandrere i Norge medfører derfor større utvandring, og særlig av innvandrere med kort botid.

Som figur 6 viser, vil nettoinnvandringen i 2040 komme ned i 15 000 i mellomalternativet. Dette er en konsekvens av at den synkende innvandringen ikke klarer å kompensere for den økende utvandringen. Men også i høyalternativet blir nettoinnvandringen lavere på lang sikt, til tross for det svært høye nivået på innvandringen. Dette viser hvordan den økende utvandringen, som påvirkes

av den tidligere høye innvandringen, er en sentral forutsetning for framskrivningene.

Det er imidlertid stor usikkerhet forbundet med disse banene. Usikkerheten er knyttet både til selve modellen og anslagene for ledighet og relativ inntekt i framtiden. Denne usikkerheten gjør at innvandringstallene vil kunne avvike betydelig fra anslagene. Store avvik kan oppstå som konsekvens av uforutsette økonomiske og politiske forhold i andre land, spesielt vil kriser og konflikter kunne føre til at flere personer kommer til Norge for å få beskyttelse eller arbeid. Videre kan den økonomiske eller politiske utviklingen bli endret i de landene som arbeidsinnvandrere kommer fra, og i eventuelle nye EU-medlemsland som får lettere adgang til det norske arbeidsmarkedet. Den økonomiske og/eller politiske utvikling i andre europeiske land kan også føre til at arbeidsinnvandrere reiser til andre land enn Norge, for eksempel at polakker heller reiser til Tyskland enn Norge. I tillegg vil endringer i økonomiske og politiske forhold i Norge kunne påvirke innvandringen, som blant annet innvandringspolitikk, etterspørsel etter arbeidskraft, ledighet og inntektsnivå.

Figur 6: Historisk netto innvandring i 1958-2011 og framskrevet netto innvandring i perioden 2010-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav innvandring og høy innvandring.

Utviklingen i innvandringen, som altså er antatt å være høy i de nærmeste årene for deretter å gå ned, vil ha stor påvirkning på den generelle befolkningsutviklingen i Norge. Det er ventet at de siste års sterke befolkningsvekst vil fortsette noen år til, for deretter å avta.

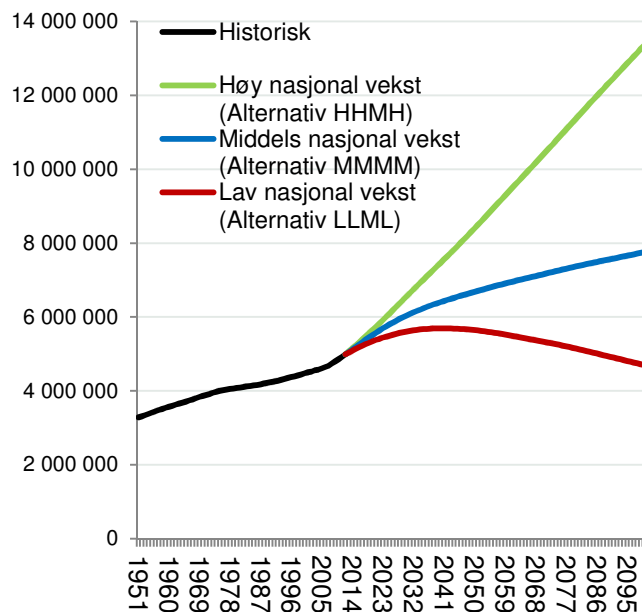
Figur 7 viser befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2012-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst. I følge framskrivningene blir befolkningsveksten særlig høy i de første årene, men lenger ut i perioden avtar befolkningsveksten. Ifølge hovedalternativet MMMM vil den årlige veksten være på topp om fire år, med en økning på 67 000 innbyggere i 2016, for deretter å synke til under 40 000 om 20 år, i 2032.

Folketallet passerte 5 millioner i mars 2012. I hovedalternativet MMMM vil folketallet ha nådd 6 millioner i 2030, og havne på 7,8 millioner i 2100. I alternativet med høy nasjonal vekst vil Norge nå 6 millioner allerede i løpet av 2023, og få over 13 millioner innbyggere i 2100. I lavalternativet øker befolkningen til 5,7 millioner i 2041, for deretter å avta.

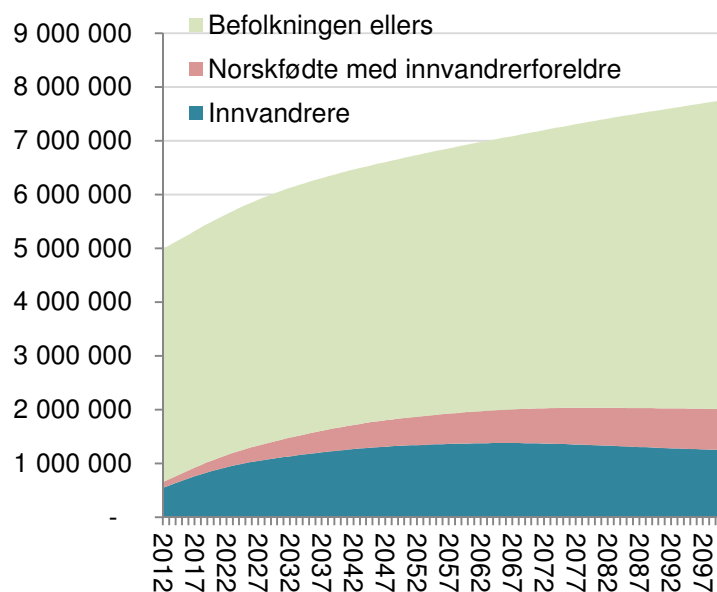
Det store spriket mellom alternativene vitner om den store usikkerheten som er knyttet til tallene, og SSB understreker at tallene blir mer og mer usikre jo lenger fram i tid vi går. Det er som nevnt spesielt knyttet stor usikkerhet til innvandringen.

Figur 8 viser befolkningen i Norge i perioden fram til 2100 i følge hovedalternativet MMMM, fordelt på gruppene innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

Antall innvandrere og barn født i Norge av innvandrerforeldre er forventet å øke sterkt i årene som kommer, spesielt fra de nye EU-landene i Øst-Europa. I hovedalternativet MMMM vil innvandrerbefolkningen, som er en sammenslåing av gruppene innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre, øke fra 655 000 i 2012 til over 2 millioner i løpet av 2060-årene. Den øvrige befolkningen vil øke fra 4,3 millioner i 2012 til over 5 millioner i samme periode.

Figur 7: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 1951-2012 og den framskrevne befolkningsstørrelsen i perioden 2011-2100 i følge de tre banene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

Figur 8: Befolkningsstørrelsen i Norge i perioden 2012-2100 i følge hovedalternativet MMMM fordelt på innvandrere, norskfødte med innvandrerforeldre og befolkningen ellers.

1.13 Regionale framskrivninger

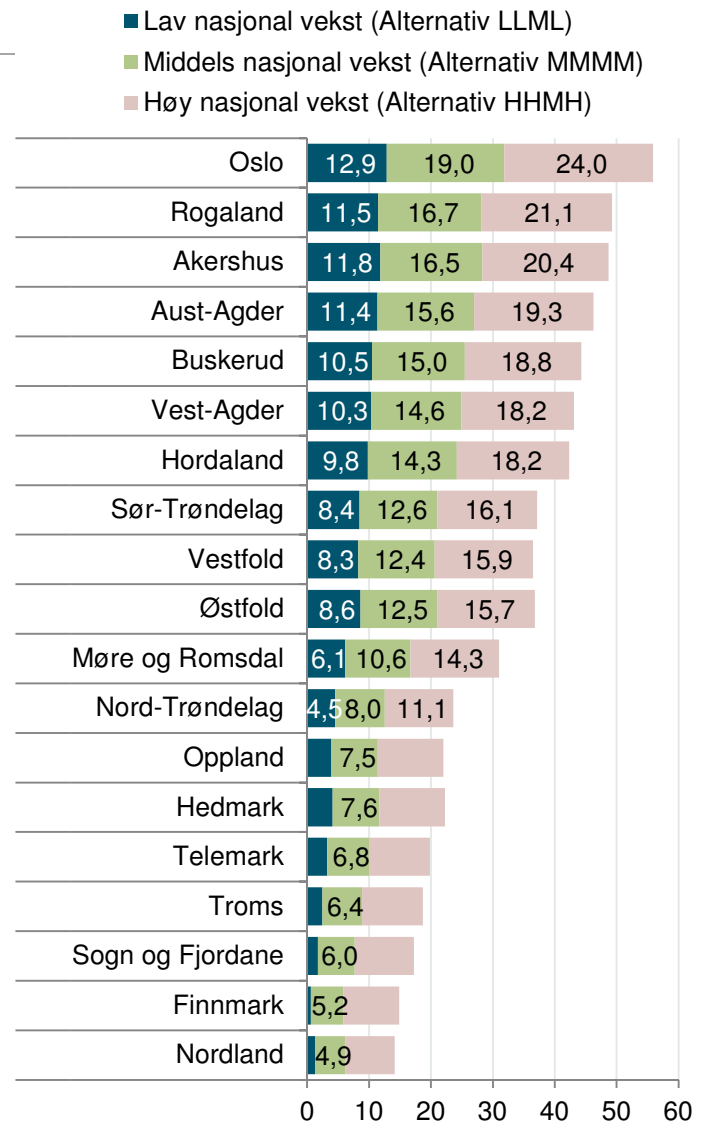
I tillegg til de nasjonale framskrivningene, framskriver SSB befolkningen for fylkene og kommunene i landet fram til 2040.

Ifølge SSBs regionale befolkningsframskrivninger vil folketallet i alle fylker øke fram til 2040. I den første perioden er det forventet aller sterkest vekst i Oslo, men også Rogaland og Akershus kan vente sterk vekst de nærmeste årene. Felles for vekstfylkene er at de omfatter et storbyområde eller er nær en av de større byene. Hovedalternativet forutsetter at veksten vil bli redusert lengre ut i perioden.

Figur 9 viser prosentvis vekst i fylkene fra 2012 til 2022. Fylkene er rangert etter alternativet «middels nasjonal vekst», som regnes som hovedalternativet og brukes av kommuner og fylkeskommuner som grunnlag for planlegging.

Oslo er det fylket som ventes å få høyest vekst under de gitte forutsetningene, og vil i følge hovedalternativet øke folketallet med 19 prosent i denne perioden. Denne økningen er nesten lik som i den foregående perioden 2002-2012, da Oslo økte folketallet med 19,6 prosent. Rogaland og Akershus er deretter ventet å få nest og tredje høyest vekst, med en vekst på over 16 prosent. Videre er det ventet sterk vekst i Aust-Agder, Buskerud og Vest-Agder. Spesielt så er Aust-Agder ventet å få en mye sterkere vekst enn i perioden 2002-2012, da folketallet økte med 8,3 prosent.

Lavest vekst er forventet i Nordland, Finnmark og Sogn og Fjordane. I følge hovedalternativet vil disse tre fylkene få en vekst fra 4,9 til 6,0 prosent. Dette er betydelig høyere vekst enn fylkene har hatt i den foregående tiårsperioden. Finnmark hadde en vekst på bare 0,1 prosent i perioden 2002-2012, mens Nordland hadde en vekst på 0,3 prosent. Selv lavalternativet forutsetter en høyere vekst enn i den foregående tiårsperioden. Veksten vil i følge dette alternativet bli fra 0,6 prosent i Nordland til 1,7 prosent i Sogn og Fjordane. I høyalternativet er veksten fra 8,0 til 9,6 prosent.

Figur 9: Prosentvis vekst i fylkene fra 2012 til 2022 i følge de tre alternativene for lav nasjonal vekst, middels nasjonal vekst og høy nasjonal vekst.

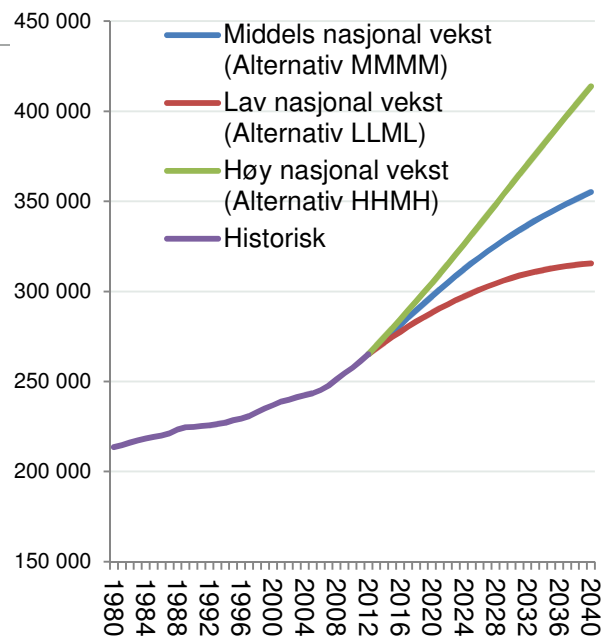
1.14 Framskrivning for Buskerud

Figur 10 viser veksten i Buskerud i perioden 1980-2012, samt SSBs framskrivningsalternativ for perioden 2012-2040. For perioden 1980-2012 brukes de historiske tallene, mens de tre framskrivningsalternativene middels nasjonal vekst, lav nasjonal vekst og høy nasjonal vekst brukes for perioden 2012-2040.

Folketallet i Buskerud var på 265 164 per 1. januar 2012. Middelsalternativet framskriver at befolkningen vil øke, men med avtagende styrke etter hvert. Folketallet vil øke til 355 186 i 2040.

I høyalternativet er veksten sterk og konstant, og resulterer i et folketall på 413 905 i 2040, altså en økning på nærmere 149 000 innbyggere.

Lavalternativet sier også at folketallet skal øke gjennom hele perioden, men med svakere og avtagende styrke, før det vil ende på 315 585 i 2040.

Figur 10: Historisk vekst i Buskerud i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.

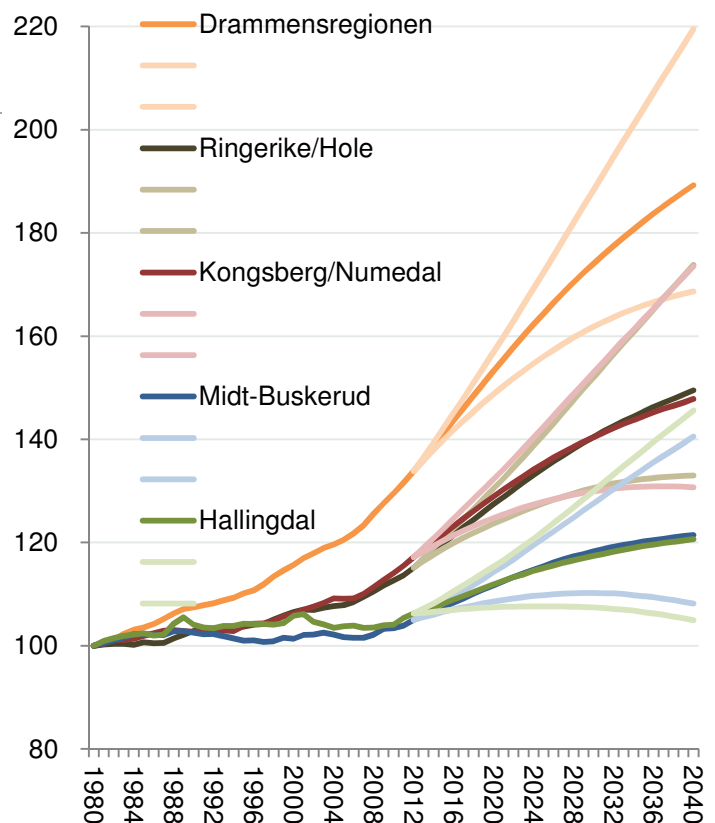
1.15 Framskrivninger for regioner

Figur 11 viser befolkningsframskrivningene for regionene i Buskerud.

Drammensregionen har vokst med nærmere 34 prosent fra 1980 til 2012. I følge hovedalternativet MMMM vil regionen vokse med 90 prosent fram til 2040. Selv i lavalternativet vil Drammensregionen få en vekst på nærmere 69 prosent fra 1980.

Ringerike/Hole og Kongsberg/Numedal vil i følge framskrivningene få lik vekst. De får nærmere 50 prosent vekst i hovedalternativet.

Midt-Buskerud og Hallingdal er ventet lavest vekst av regionene i Buskerud. I hovedalternativet får de en vekst på i overkant av 20 prosent fra 1980 til 2040. I lavalternativet forsetter veksten noen år, før den deretter snur til nedgang.

Figur 11: Historisk vekst i regionene i Buskerud i perioden 1980-2012 og de tre banene for framskrivning i perioden 2012-2040.

1.16 Framskrivninger for kommuner

I følge SSBs hovedalternativ vil det bli nedgang i kun 81 av 429 kommuner de første fem årene av framskrivningsperioden. Dette skyldes hovedsakelig den høye innvandringen som er forutsatt. Innvandringen får positiv virkning på folketallet i nesten samtlige kommuner, og ikke bare i de største byene. Men selv om flertallet av kommunene vil få vekst, er det store regionale forskjeller. Det er kommuner nær de største byene som er forventet å få sterkst vekst, mens de minst sentrale vil få lavest vekst.

Kommunene der det forventes nedgang i folketallet de nærmeste årene, er først og fremst små kommuner med stor avstand til byer og større tettsteder. Mange av disse finner vi i Nord-Norge, og gjelder spesielt mindre kystkommuner. Også Nord-Trøndelag har mange spredt bebodde utkantkommuner som er inne i en nedgangsperiode. I Sør-Norge finner vi nedgangskommuner blant annet i de perifere delene av Hedmark, Oppland og Telemark. Dette er fjellområder med høy gjennomsnittsalder, lav fruktbarhet og negativ flyttebalanse.

De mest sentrale kommunene er altså forventet å få sterkere vekst enn de minst sentrale, men forskjellene i befolkningsvekst mellom sentrale og mindre sentrale områder vil etter hvert bli redusert. Dette skyldes lavere innvandring og økende utvandring, særlig fra sentrale kommuner. Befolkningsveksten vil etter hvert gå ned på alle sentralitetsnivå, og i de første årene er det ventet at nedgangen blir minst for utkantkommunene.

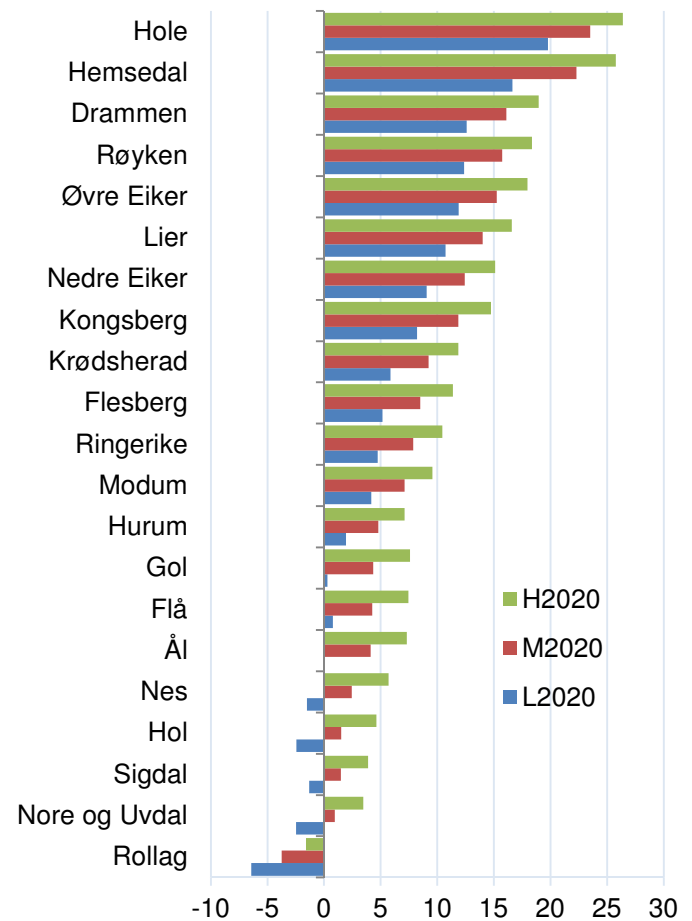
Forutsetninger om innenlands flytting betyr mye for de regionale resultatene, i tillegg til de regionale forskjellene i innvandring. Forutsetningene er basert på det innenlandske og utenlandske flyttemønsteret fra de siste årene. Det har vært et sentraliseringsmønster over lang tid, som skyldes at de innenlandske flyttestrømmene har gått i retning storbyområdene. Til nå har innvandring utenfra forsterket sentraliseringen, men effekten har blitt mindre de siste årene. Det har vært en liten økning i andel av innvandringen til de minst sentrale kommunene og en liten nedgang til de mest sentrale kommunene.

I figur 12 har vi vist hvilken befolkningsvekst kommunene i Buskerud får fram til 2020 i følge de tre ulike befolkningsframskrivningene.

Hole, som har hatt sterkst vekst de siste årene, forventes å få sterkst vekst også de neste årene. Videre er det forventet at Hemsedal og Drammen vil få nest og tredje høyest vekst i Buskerud de neste årene.

Det er de samme kommunene som har hatt høy vekst de siste årene som er forventet å ha høy vekst i perioden fram til 2020. Det kommer av at SSB tar utgangspunkt i flyttemønstrene fra de siste fem år i sine framskrivninger.

I det midlere alternativet er det kun én kommune i Buskerud som får nedgang i befolkningen fram til 2020, nemlig Rollag. I lavalternativet får fem kommuner nedgang; Rollag, Nore og Uvdal, Hol, Nes og Sigdal.

Figur 12: Befolkningsvekst i kommunene i Buskerud fram til 2020 i de ulike befolkningsframskrivningene.

2. Arbeidsplasser

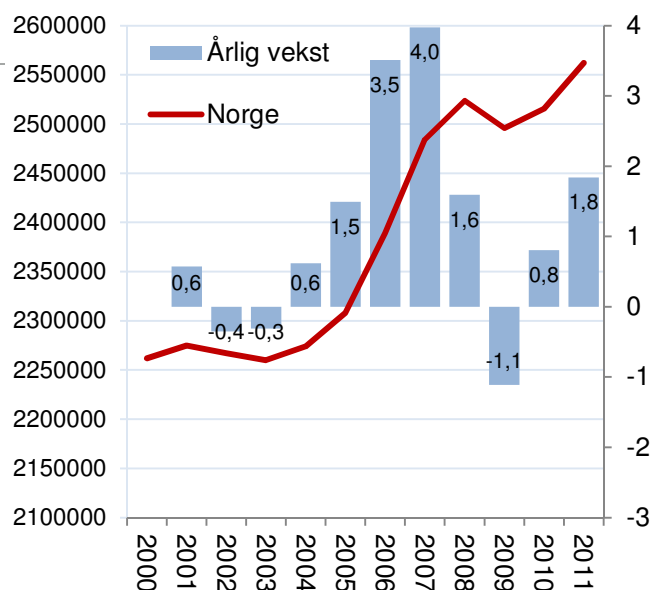
Arbeidsplasser er ved siden av folketallet den mest sentrale størrelsen i regional utvikling. Fra 2000 er det svært godt statistikkgrunnlag for å beskrive utviklingen. Data hentes fra SSBs registerbasert sysselsettingsstatistikk.

2.1 Utviklingen i Norge

I 2011 økte antall arbeidsplasser med 46 260 i Norge. Veksten tilsvarte 1,8 prosent. Denne veksten er lavere enn i de store vekstårene 2006 og 2007, men høyere enn i alle andre år etter 2000.

Veksten kommer på toppen av en vekst på 20 132 arbeidsplasser i 2010. Nedgangen i kriseåret 2009 var på 28 018 arbeidsplasser.

Norge har hatt en vekst i antall arbeidsplasser på hele 300 000 siden 2000. Dette tilsvarer 13,3 prosent.

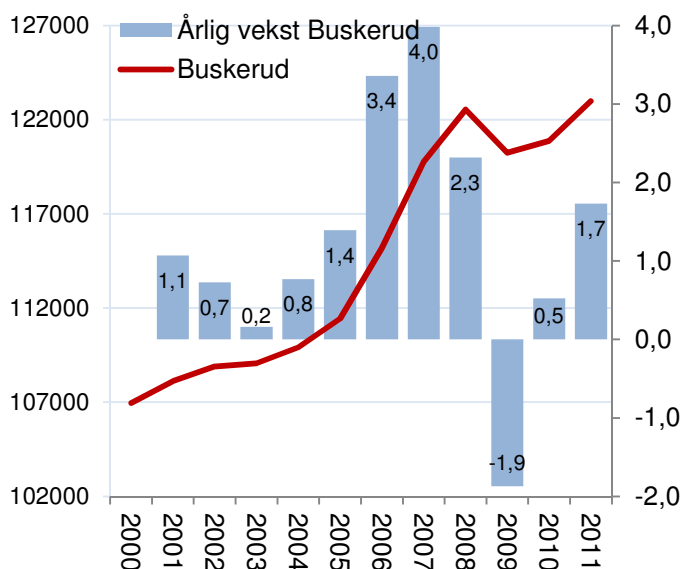
Figur 13: Antall arbeidsplasser og årlig prosentvis vekst i arbeidsplasser Norge i perioden 2000-2011.

2.2 Utviklingen i Buskerud

Buskerud har hatt en sterkere utvikling i antall arbeidsplasser enn resten av landet de siste årene.

I perioden fra 2000 til 2008 har det vært sammenhengende vekst i antall arbeidsplasser i Buskerud. På landsbasis var antall arbeidsplasser stabilt de fire første årene i perioden, mens det var vekst i Buskerud. I 2008 hadde antall arbeidsplasser i Buskerud økt med 14,6 prosent siden 2000, mot 11,6 prosent på landsbasis.

I 2009 var det nedgang i antall arbeidsplasser i både Norge og Buskerud. Nedgangen var høyere i Buskerud enn i landet ellers dette året. Fylket mistet 1,9 prosent av arbeidsplassene. Veksten i 2010 og 2011 har også vært litt lavere enn på landsbasis. Likevel har veksten vært sterkere enn på landsbasis når man ser hele perioden samlet. I hele perioden fra 2000 til 2011 har Buskerud hatt en vekst på over 16 000 arbeidsplasser. Det tilsvarer 15 prosent. Veksten på landsbasis var 13,3 prosent. Buskerud har dermed hatt 1,7 prosentpoeng høyere vekst enn Norge, noe som utgjør over 1800 arbeidsplasser.

Figur 14: Antall arbeidsplasser og årlig prosentvis vekst i arbeidsplasser i Buskerud i perioden 2000-2011.

2.3 Vekstmønstre for fylkene

For å kunne sammenlikne utviklingen i fylkene over tid er det praktisk å bruke relativ vekst. Relativ vekst er veksten i antall arbeidsplasser i fylket fratrukket veksten på landsbasis samme år. Dermed får vi utjevnet konjunktursvingningene og kan sammenlikne utviklingen i fylkene over en lengre tidsperiode.

Tabell 7: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i fylkene i 2001-2011, samt 10 års progressivt gjennomsnitt og samlet vekst etter 2000. Fylkene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt	2000- 2011
1	Rogaland	2,1	0,3	0,5	1,0	0,6	2,6	1,9	0,9	0,9	0,8	1,6	1,25	29,1
2	Akershus	1,5	2,3	-0,2	0,6	0,3	0,3	0,5	1,0	0,1	0,6	1,1	0,62	22,8
3	Hordaland	0,4	-0,1	1,6	0,4	0,2	1,1	0,1	0,6	0,9	-0,4	0,2	0,39	19,1
4	Vest-Agder	0,0	2,5	1,4	1,5	0,1	0,1	1,6	0,9	0,1	0,0	-0,6	0,38	22,0
5	Sør-Trøndelag	1,1	0,9	2,4	0,0	0,3	0,5	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,13	18,8
6	Buskerud	0,5	1,1	0,5	0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,7	-0,8	-0,3	-0,1	-0,06	15,0
7	Oslo	-1,5	-2,6	-2,5	-0,6	0,9	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	-0,1	0,5	-0,07	6,2
8	Møre og Romsdal	-0,6	-0,1	-0,6	-0,4	0,1	-0,2	0,0	-0,4	0,5	-0,1	-0,5	-0,13	10,8
9	Finnmark	-0,6	-0,7	0,4	-0,1	-0,3	-1,7	-0,5	-1,3	1,1	0,5	0,1	-0,15	9,9
10	Aust-Agder	-0,3	-2,3	0,2	0,7	-0,5	-0,4	1,1	0,2	-0,5	0,4	-1,3	-0,16	10,2
11	Nord-Trøndelag	-0,4	-0,3	2,0	0,5	-1,5	-0,8	0,6	-1,4	0,5	-0,3	-0,2	-0,20	12,0
12	Vestfold	0,8	0,7	-0,7	0,4	-0,1	-0,1	0,0	-0,2	-1,2	-0,4	-1,1	-0,47	11,2
13	Nordland	-0,4	0,0	0,3	-0,8	-1,2	-1,4	-0,4	-1,2	0,2	0,0	-0,5	-0,52	7,3
14	Østfold	0,8	0,8	-0,7	-0,8	-0,5	0,0	-0,5	-0,3	-1,4	-0,1	-0,9	-0,56	9,3
15	Troms	-0,4	0,4	1,3	-0,8	-1,4	-1,2	-1,6	-1,1	0,3	-0,4	-0,4	-0,59	7,8
16	Hedmark	0,2	-0,1	-0,1	1,1	-2,4	-0,9	-1,1	-0,2	-1,0	-0,2	-1,7	-0,85	6,3
17	Oppland	-0,6	0,4	1,3	-1,0	-0,8	-1,2	-1,4	-1,3	-0,6	0,0	-1,5	-0,85	6,0
18	Sogn og Fjordane	-1,0	-0,4	-0,4	-1,6	-1,0	-2,4	-1,4	-1,6	0,7	-0,1	-1,2	-0,88	2,3
19	Telemark	-1,0	-0,6	-0,5	-0,6	-0,4	-0,7	-1,4	0,0	-0,9	-1,2	-1,6	-0,92	3,7

Rogaland hadde den klart sterkeste veksten i antall arbeidsplasser i 2011. Rogaland har også hatt sterkest vekst etter 2000. Fylkene er rangert etter progressivt gjennomsnitt, som både tar hensyn til vekst i de siste ti årene og trenden i veksten. Her vil de siste årenes vekst teller mer enn vekst tidlig i perioden. Akershus, Hordaland, Vest-Agder og Sør-Trøndelag er andre fylker med god vekst etter 2000. Oslo hadde svært dårlig utvikling de tre første årene, men har hatt bedre utvikling de siste årene.

Buskerud er rangert som nummer seks av de 19 fylkene. Buskerud hadde sterkere utvikling i antall arbeidsplasser enn landsgjennomsnittet de første årene i perioden. Vi kan også se at 2008 var et år med god vekst, mens 2009 var et år med mye sterkere nedgang enn ellers i landet. De tre siste årene i perioden har det vært en svak arbeidsplassutvikling. Samlet sett har likevel Buskerud hatt en utvikling i antall arbeidsplasser som er bedre enn middels.

2.4 Vekst i ulike sektorer

Vi kan dele opp arbeidsplassene i privat og offentlig sektor, for å se hvordan utviklingen har vært. Privat sektor har ca. 70 prosent av arbeidsplassene i Norge, mens offentlig sektor står for 30 prosent.

Det var sterk vekst i private arbeidsplasser i Buskerud fram til 2008, men mange arbeidsplasser forsvant i 2009. De to siste årene har det igjen vært god vekst i privat sektor. Samlet har antall arbeidsplasser i privat sektor økt med 16,3 prosent, mot 12,5 prosent på landsbasis.

I offentlig sektor var utviklingen i antall arbeidsplasser i Buskerud lik utviklingen i offentlig sektor på landsbasis fram til 2008. De to siste årene har det vært høy vekst i offentlige arbeidsplasser i Norge, men ikke i Buskerud. Samlet sett har veksten i Buskerud vært 3,4 prosentpoeng lavere enn i Norge.

Det er dermed veksten i privat sektor som er årsaken til at Buskerud har hatt høyere vekst enn i landet ellers.

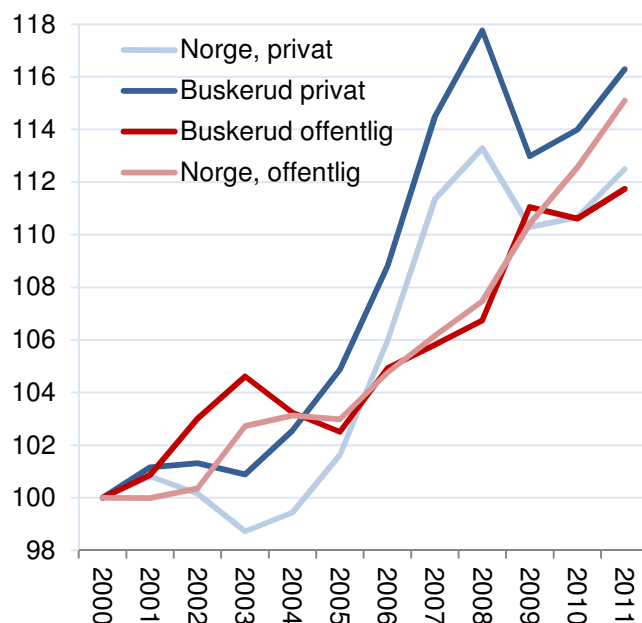
Den svake utviklingen de siste tre årene skyldes en kombinasjon av en stor nedgang i private arbeidsplasser i 2009, og en manglende vekst i offentlige arbeidsplasser to siste årene.

Offentlig sektor består av kommunal, fylkeskommunal og statlig sektor. Kommunal sektor er klart størst av de offentlige sektorene i Norge, med over 450 000 arbeidsplasser.

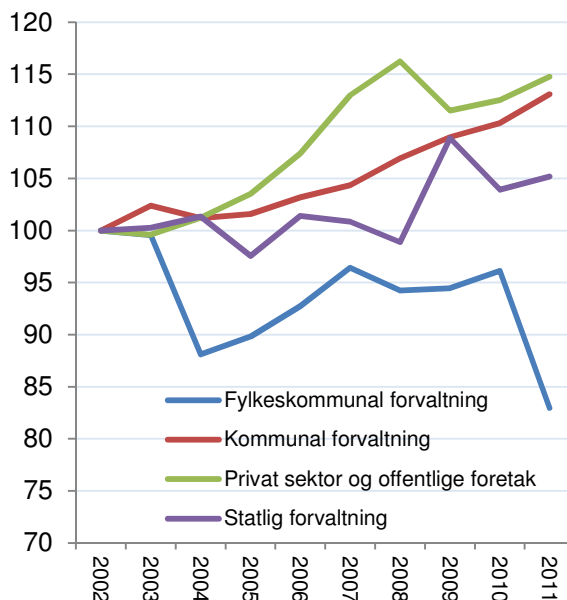
Kommunal sektor er også størst i Buskerud, med nærmere 23 000 arbeidsplasser. Statlig sektor har i underkant av 10 000 arbeidsplasser, mens fylkeskommunal sektor har litt over 2 000 arbeidsplasser.

I figur 16 ser vi hvordan utviklingen har vært i de ulike sektorene i Buskerud. Vi ser da på utviklingen fra 2002 og utover, ettersom sykehusene ble overført fra fylkeskommunal til statlig sektor fra og med 2002.

Kommunal sektor har hatt vekst på litt over 13 prosent. Samtidig har fylkeskommunal sektor hatt nedgang i antall arbeidsplasser, spesielt det siste året, da 323 fylkeskommunale arbeidsplasser forsvant. Det bidrar til at veksten i offentlig sektor ikke har vært like sterk som i landet ellers de to siste årene.

Figur 15: Utvikling i antall arbeidsplasser i privat og offentlig sektor i Norge og Buskerud i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 16: Utvikling i antall arbeidsplasser i offentlige sektorer i Buskerud i perioden 2002-2011, indeksert slik at nivået i 2002=100.

2.5 Bransjer

Handel er den største bransjen i privat sektor i Buskerud, med 19 779 arbeidsplasser i 2011. Handelen har imidlertid hatt en nedgang på 652 arbeidsplasser siden 2008.

Industrien var nest største bransje i 2011, med 18 614 arbeidsplasser. Det er nesten like mange som i 2008, faktisk har det vært en økning på 20 arbeidsplasser. Dette er en bransje som flertallet av fylkene opplever nedgang i.

Det har vært god vekst i bygg og anlegg, samt innenfor faglig, vitenskapelig og teknologisk tjenesteyting. I de andre bransjene har det vært nedgang i antall arbeidsplasser.

2.6 Bransjer og lokaliseringkvotienter

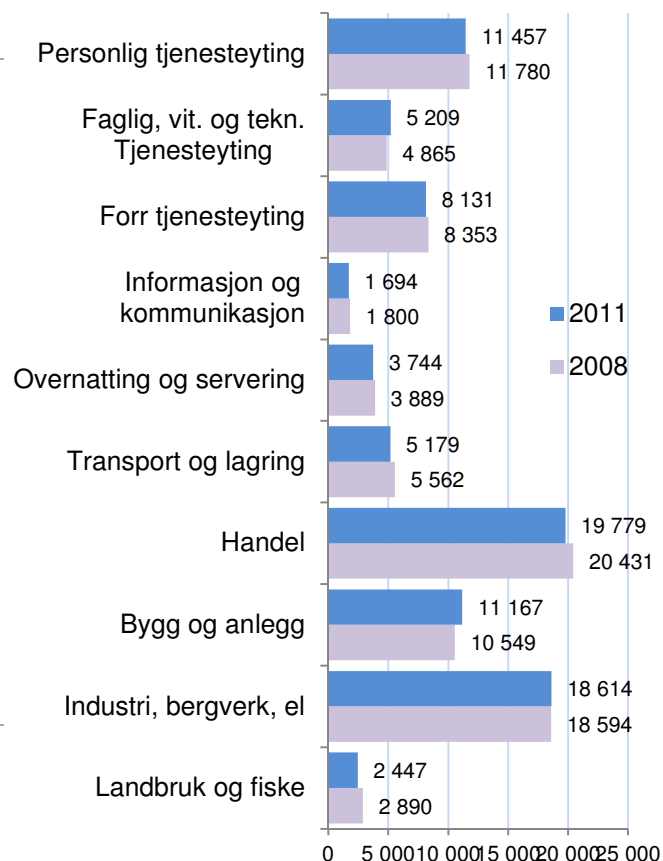
Lokaliseringkvotienten (LQ) er bransjens andel av samlet sysselsetting i fylket delt på bransjens andel av sysselsettingen i Norge. Der verdien er over 1, har fylket en høyere andel enn landsgjennomsnittet. I figur 18 er bransjene i privat sektor fordelt etter lokaliseringkvotient og vekst i antall arbeidsplasser de tre siste år.

Vi ser at det er to bransjer som ligger til høyre i diagrammet, som betyr at de har hatt vekst. Teknologisk tjenesteyting har hatt vekst på 7,1 prosent. Bygg og anlegg har hatt vekst på 5,9 prosent, og har samtidig en lokaliseringkvotient høyere enn 1, som betyr at det er en høyere andel av næringslivet i disse bransjene i Buskerud enn i resten av landet.

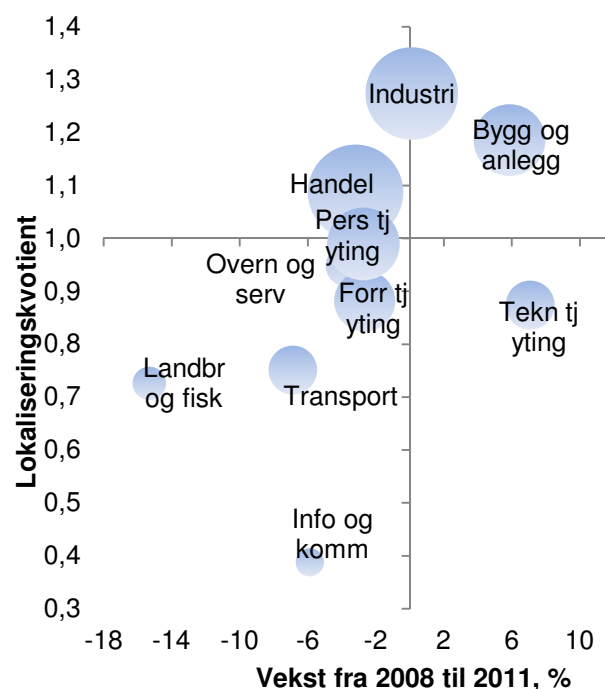
Industri er en stor bransje med en lokaliseringkvotient på 1,3, og har hatt et stabilt antall arbeidsplasser fra 2008 til 2011.

Handel er den tredje bransjen med lokaliseringkvotient over 1. Handel har hatt en nedgang i antall arbeidsplasser på 3,2 prosent. Liknede nedgang har det vært i bransjene personlig tjenesteyting, overnatting og servering og forretningsmessig tjenesteyting.

Høyest nedgang har det vært i landbruk og fiske, der 15,3 prosent av arbeidsplassene er forsvunnet siden 2008. Dette er imidlertid ingen stor bransje i Buskerud.

Figur 17: Antall arbeidsplasser i hovedbransjer i privat sektor i Buskerud i 2008 og 2011.

Figur 18: Hovedbransjer i privat sektor i Buskerud etter lokaliseringkvotient og prosentvis vekst i antall arbeidsplasser fra 2008 til 2011.

2.7 Vekst i regionene

I figur 19 ser vi hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har vært i regionene i Buskerud fra 2000 til 2011.

Kongsberg/Numedal har hatt den sterkeste veksten, og har hatt en vekst på 23,1 prosent fra 2000 til 2011. Kun et fåtall regioner i landet har hatt høyere vekst enn dette. Drammensregionen har også hatt god vekst i antall arbeidsplasser, og har hatt en økning på 16,5 prosent i perioden.

De tre siste regionene har hatt en vekst i antall arbeidsplasser som er lavere enn landsgjennomsnittet på 13,3 prosent. Midt-Buskerud hadde sterk vekst de første årene i perioden, men veksten har avtatt de senere årene. Antall arbeidsplasser har økt med 10,1 prosent fra 2000 til 2011. Ringerike/Hole har hatt en vekst på 7,3 prosent i samme periode.

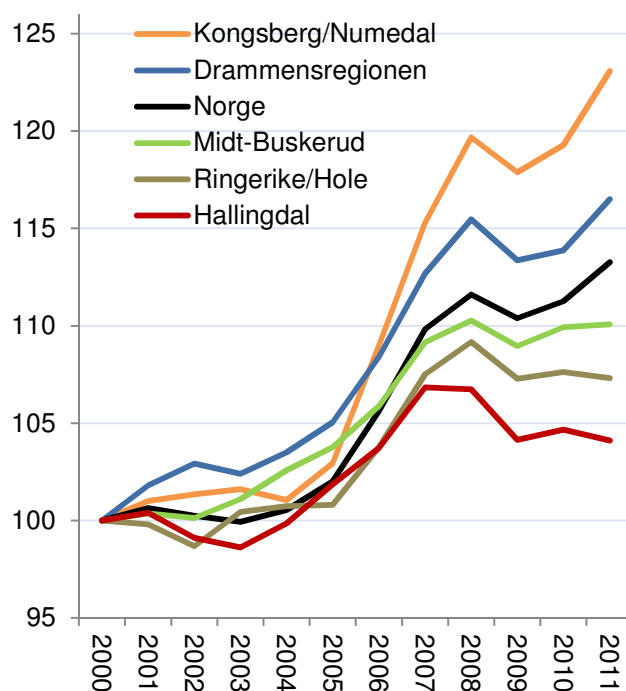
Hallingdal er den regionen som har hatt lavest vekst i antall arbeidsplasser, med en økning på 4,1 prosent siden 2000. Det har vært en svak utvikling i antall arbeidsplasser i Hallingdal siden 2007.

Det kan også være interessant å se på utviklingen i antall arbeidsplasser i privat sektor isolert, etter som dette er en god indikator for næringsutviklingen. Denne utviklingen er vist i figur 20. Vi kan se at regionene fordeler seg ganske slikt som i figur 19, men forskjellene er mer markante.

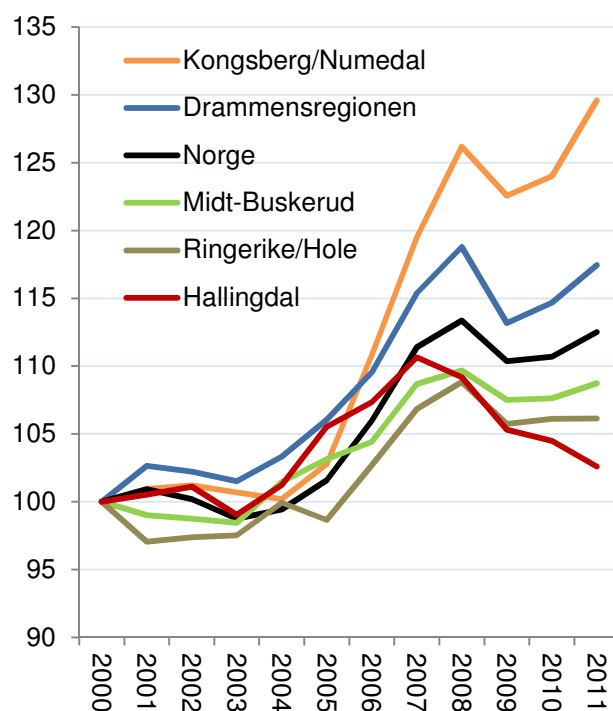
Kongsberg/Numedal har hatt formidabel vekst, og har økt antall private arbeidsplasser med nærmere 30 prosent. I hele landet er det kun to regioner som har hatt høyere vekst; Hordaland Vest og Stavangerregionen. Drammensregionen har også hatt god vekst, med en økning på 17,4 prosent. Landsgjennomsnittet er på 12,5 prosent.

Siden 2000 har antall private arbeidsplasser økt med 8,7 prosent i Midt-Buskerud og 6,1 prosent i Ringerike/Hole. De siste årene har det imidlertid nesten ikke vært vekst i private arbeidsplasser i de to regionene.

Vi ser at det er utviklingen i private arbeidsplasser som har sviktet i Hallingdal. Siden 2007 har det vært reduksjon i private arbeidsplasser hvert eneste år.

Figur 19: Vekst i antall arbeidsplasser i regionene i Buskerud og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

Figur 20: Vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i Buskerud og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

2.8 Relativ vekst i regionene

For å vurdere regioners vekst over tid, er det hensiktsmessig å se på relativ vekst, dvs. vekst utover landsgjennomsnittet. På den måten tar vi bort konjunktorene og kan sammenlikne årsveksten over en lengre periode. Progressivt gjennomsnitt er en praktisk måte å sammenlikne vekst over tid, ettersom vi både får med veksten over en lengre tidsperiode og trenden i veksten.

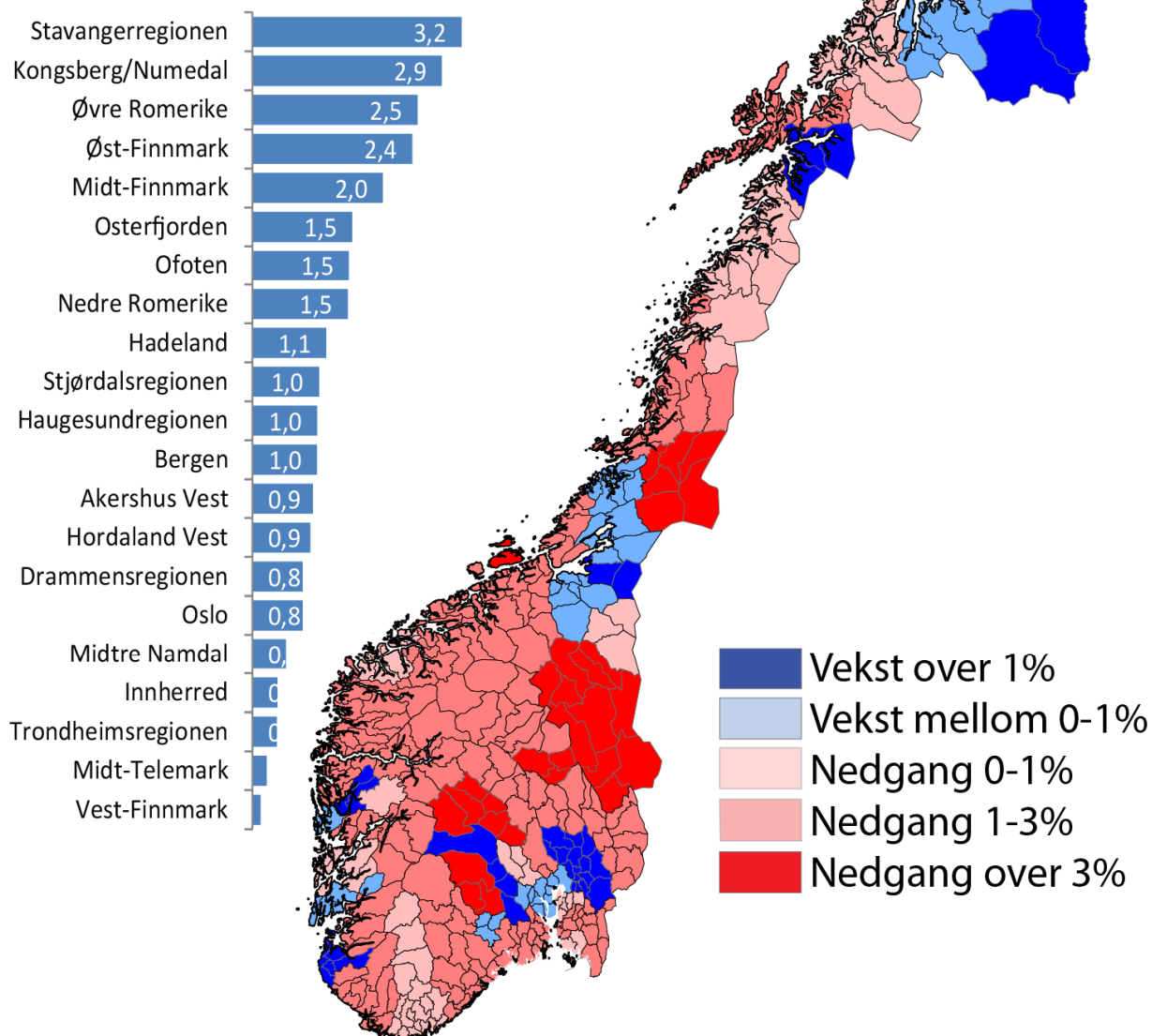
Tabell 8: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene på Østlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt snitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
3	Kongsberg/Numedal	0,0	1,0	0,9	-1,2	0,4	3,5	2,7	3,8	-0,2	0,9	2,9	1,8
6	Nedre Romerike	-3,0	3,6	-0,4	0,7	1,5	-0,9	0,5	-0,5	0,1	3,5	1,5	1,0
9	Akershus Vest	3,3	7,0	-1,4	1,6	-1,1	0,9	-0,1	1,8	0,0	1,5	0,9	0,8
10	Øvre Romerike	5,7	-1,9	0,3	0,6	1,6	-2,1	-0,4	3,7	0,6	-1,4	2,5	0,7
16	Follo	-0,9	1,5	3,8	0,7	1,3	-0,4	0,4	0,6	0,1	0,3	-0,4	0,4
19	Drammensregionen	1,7	0,3	0,8	1,1	0,5	-1,0	0,2	1,2	-2,1	1,0	0,8	0,2
22	Hadeland	-1,4	0,7	2,1	0,1	1,2	-1,8	-2,6	-0,5	-0,4	1,4	1,1	0,0
27	Oslo	-1,9	-3,8	-2,3	-0,6	0,5	-0,2	-0,8	0,1	0,0	-0,4	0,8	-0,2
41	Midt-Buskerud	-1,9	0,5	1,1	2,3	-0,5	-3,1	-1,0	-0,8	0,7	-0,2	-0,6	-0,4
43	Indre Østfold	0,3	0,3	3,0	2,5	-0,1	-1,5	-1,6	1,0	0,3	-1,6	-1,9	-0,5
44	Ringerike/Hole	-3,9	1,1	1,6	1,7	-3,4	-0,3	-1,1	0,1	-0,2	0,1	-1,6	-0,5
47	Mossregionen	0,8	-1,6	-0,2	-0,6	1,1	1,1	0,3	0,0	-2,5	0,6	-2,6	-0,6
49	Sandefjord/Larvik	-1,6	2,3	0,3	1,4	1,0	-1,9	1,1	0,2	-1,5	-0,9	-2,7	-0,7
50	Tønsbergregionen	0,3	1,9	-1,0	-0,1	-1,1	0,7	-0,2	-0,4	-1,4	-0,6	-1,6	-0,7
53	Lillehammerregionen	-1,4	1,9	1,0	-0,2	0,7	-0,9	-2,5	-0,2	-1,1	1,2	-3,1	-0,8
54	Vest-Telemark	-3,4	1,4	4,3	0,9	-1,7	3,4	-7,3	0,8	-0,9	-0,6	-1,7	-0,8
55	Midt-Telemark	-5,3	2,9	1,3	-0,3	1,1	-1,3	-3,6	-1,9	0,0	-1,8	0,2	-0,9
56	Nedre Glomma	-0,3	3,6	-2,9	-1,4	-1,8	0,4	-0,4	-1,6	-2,0	-0,3	-0,4	-0,9
57	Fjellregionen	-3,3	1,4	0,5	1,5	-2,6	-1,7	0,3	-2,6	-0,8	1,5	-3,3	-1,0
60	Grenland	-1,1	-0,5	-1,3	-0,3	-0,6	-0,6	-1,0	0,2	-1,2	-1,5	-2,3	-1,1
62	Gjøvikregionen	-2,5	1,8	-0,1	-0,7	-1,8	-1,4	3,1	-5,7	-0,4	-0,8	-1,8	-1,2
63	Hamarregionen	-1,2	2,6	0,5	-0,8	-3,3	-0,4	-0,9	-1,2	-2,3	-0,7	-1,3	-1,2
65	Sør Østerdal	-2,1	-0,3	1,3	0,7	-0,7	-4,9	0,2	1,0	0,0	-1,2	-4,4	-1,3
70	Halden	0,3	2,9	0,5	-4,3	-0,2	0,5	0,2	-2,8	-1,5	-3,2	-1,6	-1,5
71	Hallingdal	-0,4	1,3	-0,6	1,5	2,1	-2,6	-2,0	-3,1	-0,9	-1,1	-3,4	-1,5
73	Valdres	0,3	1,2	1,2	-3,4	1,3	-2,5	-1,6	-3,9	0,9	-1,7	-2,8	-1,6
76	Øst-Telemark	-2,5	-0,8	-0,2	-2,0	-0,8	-4,2	-4,2	-1,7	-1,5	2,3	-3,8	-1,8
77	Nord-Gudbrandsdal	-2,0	-0,5	2,6	-0,1	-1,5	-3,1	-4,9	-2,7	0,6	-1,2	-2,8	-1,8
80	Midt-Gudbrandsdal	-1,5	-0,4	4,1	-2,9	-1,7	-3,1	-1,9	0,5	-4,4	-1,1	-2,5	-1,8
83	Glåmdal	-0,9	-1,0	0,8	0,3	-1,2	-1,1	-3,4	0,1	-3,4	-2,9	-2,7	-2,0

På Østlandet har Kongsberg/Numedal i særstilling hatt høyest vekst etter 2000. Kongsberg/Numedal er rangert som nummer tre av de 83 regionene i landet for vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet. De andre regionene på Østlandet som har hatt god vekst de ti siste årene er alle lokalisert nært Oslo. På Østlandet har veksten vært sterkt sentrert rundt Oslo, mens periferien på Østlandet har hatt svakere utvikling.

Typisk nok ser vi at Drammensregionen er blant regionen med høyest vekst, mens Hallingdal er blant regionene med lavest vekst. Drammensregionen er rangert som nummer 19 av regionene i landet. I Hallingdal var veksten god fram til 2006, men har deretter vært langt svakere enn i andre regioner. Hallingdal blir dermed rangert som nummer 71 av 83 regioner. Midt-Buskerud og Ringerike/Hole er rangert nær middels.

Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i 2011, prosent:

Figur 21: Relativ prosentvis vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i 2011.

Figur 21 viser den relative veksten i antall arbeidsplasser i regionene i 2011. Det var bare 21 regioner som hadde høyere vekst i 2011 enn veksten på landsbasis. Både Oslo, Bergen, Stavangerregionen og Trondheimsregionen hadde høyere vekst enn landsgjennomsnittet. Disse regionene dro opp landsgjennomsnittet, og dermed fikk flertallet av regionene lavere vekst enn veksten på landsbasis. Mange av de andre regionene med høyere vekst enn landsgjennomsnittet var naboregioner til de fire største byene. Finnmark og Ofoten (Narvikregionen) hadde også påfallende sterk vekst i næringslivet i 2011.

Kongsberg/Numedal hadde nest høyest vekst i landet i 2011, med en relativ vekst i private arbeidsplasser på 2,9 prosent. Drammensregionen var også blant de 21 regionene med høyere vekst enn landsgjennomsnittet, og er i gruppen med nest høyest vekst. De tre andre regionene hadde svakere utvikling enn landet som helhet. Hallingdal er med i gruppen regioner med over tre prosent relativ nedgang.

2.9 Relativ vekst i kommunene

Hvilke kommuner i Buskerud har hatt best vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet?

I tabellen under viser vi relativ vekst for kommunene i årene etter 2000, og har rangert kommunene etter progressivt gjennomsnitt.

Tabell 9: Relativ vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet i kommunene i Buskerud i perioden 2001-2011, samt progressivt snitt. Rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog snitt
8	Flå	-9,9	4,9	-4,4	-1,7	3,1	8,0	-1,5	4,5	3,0	11,5	3,6	4,2
33	Kongsberg	1,0	1,0	0,7	-1,0	0,4	4,3	2,6	4,4	-0,1	1,4	3,4	2,1
46	Krødsherad	-9,3	-1,2	-1,5	2,4	-6,8	4,0	0,1	5,7	-1,5	8,8	-2,2	1,5
49	Lier	-0,4	1,0	1,6	-1,2	4,1	-0,2	3,9	3,1	3,4	-0,2	-0,7	1,4
51	Øvre Eiker	0,8	1,8	1,7	-3,4	1,3	-3,3	-2,1	1,1	2,4	4,5	3,7	1,4
65	Nedre Eiker	0,9	-1,2	7,0	2,8	0,4	1,4	1,0	-2,7	0,8	1,6	2,7	1,2
74	Hole	-6,7	3,3	1,6	1,8	0,6	-3,2	5,4	-11,1	8,4	3,6	0,5	1,1
121	Hurum	-0,9	-3,7	10,9	11,0	-2,1	-1,1	-4,0	-6,5	-3,6	3,6	4,0	0,2
125	Nore og Uvdal	-3,4	0,6	5,2	-1,0	5,0	-4,6	1,7	-3,2	1,8	-1,7	1,7	0,2
138	Røyken	9,5	7,6	3,5	6,6	-7,9	-1,8	0,1	1,3	3,6	-1,1	-2,4	0,0
140	Sigdal	6,5	2,9	1,8	1,0	0,8	0,1	1,1	-2,5	-0,2	-3,9	3,2	0,0
178	Hemsedal	-0,4	-1,0	-2,8	2,2	6,7	-4,7	3,8	-2,9	4,7	-0,5	-5,8	-0,4
190	Drammen	2,0	0,4	-1,1	0,7	0,8	-1,3	-0,7	2,5	-6,6	0,9	0,7	-0,5
213	Ringerike	-3,5	0,8	1,6	1,7	-3,9	0,1	-1,9	1,6	-1,2	-0,4	-1,9	-0,7
223	Flesberg	-1,3	6,6	0,5	-6,1	1,2	-2,7	7,0	3,7	3,5	-10,5	-2,6	-0,8
226	Rollag	-13,1	-5,2	0,1	-1,2	-8,9	8,1	3,6	0,8	-11,8	5,9	-2,6	-0,8
233	Modum	-2,6	0,1	1,5	2,7	0,3	-5,2	-1,9	-1,6	1,4	-0,9	-1,4	-0,8
318	Gol	1,3	-1,6	3,9	6,1	0,1	-1,8	-3,1	-7,4	-2,0	-1,0	-0,6	-1,5
347	Ål	1,5	6,1	-3,7	-0,5	4,6	-7,7	-3,7	-3,4	0,9	0,0	-4,0	-1,9
358	Hol	-2,4	0,3	-3,0	-1,3	0,4	-2,3	-0,9	4,2	-0,5	-6,1	-6,0	-2,1
368	Nes	-1,4	2,8	1,5	-0,3	1,8	2,5	-3,2	-6,1	-6,9	1,6	-4,4	-2,2

Det er mange kommuner i Buskerud med fart i næringslivet. Flå har hatt en svært sterk utvikling de siste årene, og særskilt i 2010. Flå blir dermed rangert som nummer åtte i landet for relativ vekst i antall arbeidsplasser. I de første årene i perioden var imidlertid veksten i Flå svakere. Flå er en liten kommune, der trenden fort kan snu.

Kongsberg har hatt nest høyest vekst i fylket, og er rangert som nummer 33 i landet. Her har veksten vært god i hele perioden, det har vært vekst nesten alle årene. Krødsherad, Lier og Øvre Eiker har videre hatt en sterk utvikling. I den andre enden finner vi Gol, Ål, Hol og Nes. Disse fire kommunene har hatt en svak utvikling i private arbeidsplasser de siste årene.

For fylket er det av størst betydning at det er en positiv utvikling i de større kommunene, derfor er det positivt at det er god vekst i Kongsberg og Lier. Utviklingen i den største kommunen, Drammen, har vært varierende. Det var stor nedgang i 2009, og Drammen er rangert litt over middels for progressivt snitt.

3. Næringsmessig sårbarhet

Næringsmessig sårbarhet er definert som risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen. Hvordan måler vi slik næringsmessig sårbarhet? Og hva kan vi fortelle om utviklingen i regioner og kommuner med sterk grad av sårbarhet?

I kapitlet om næringsmessig sårbarhet for regioner skal vi først introdusere noen begreper og en enkel modell. I tabell 10 til høyre ser vi hvordan vi tenker oss å splitte opp veksten i hver region i tre komponenter.

For det første er det naturlig å tenke seg at regionenes næringsliv tar del i den generelle nasjonale veksten i Norge. I den perioden vi skal analysere, fra 2000 til og med 2011, har antall arbeidsplasser i næringslivet i Norge økt med 12,4 prosent. Hvis vi trekker fra den generelle veksten fra regionens vekst, får vi et tall som vi kaller *relativ vekst*. Dette tallet forteller om en region har vekst eller nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet sammenliknet med landsgjennomsnittet.

Dernest beregner vi *struktureffekten*. Struktureffekten er et teoretisk mål for hvor mye av endringene i en regions næringsliv som skyldes bransjestrukturen. Logikken bak struktureffekten er at det i en bestemt periode er noen bransjer som har vekst, mens andre bransjer har nedgang. En region med en høy andel av arbeidsplassene i vekstbransjer i én periode vil ha en tendens til å få vekst, i forhold til andre regioner med en stor andel av arbeidsplassene i bransjer med nedgang.

Når vi har beregnet struktureffekten, får vi også ut et annet interessant tall, som vi kaller *bransjejustert vekst*. Det er forskjellen mellom den relative veksten som regionen har hatt, og struktureffekten. Den bransjejusterte veksten forteller om regionen har hatt høyere eller lavere vekst enn forventet, gitt den bransjesammensetningen som regionene hadde i utgangspunktet. Denne bransjejusterte veksten vil dermed være et mer interessant mål for hvor godt regionen har prestert i sin næringsutvikling, enn den faktiske veksten.

Tabell 10: En enkel modell for å dekomponere vekst i arbeidsplasser i en region i tre faktorer.

Komponent	Forklaring
Vekst	Den faktiske veksten i antall arbeidsplasser i en region
- Generell vekst	Den generelle veksten i antall arbeidsplasser i Norge
= Relativ vekst	Regionens vekst i forhold til veksten på landsbasis
- Struktur-effekten	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som skyldes bransjestrukturen
= Bransjejustert vekst	Endringen i antall arbeidsplasser i regionen som verken skyldes bransjestruktur eller generell vekst i landet

Den neste indikatoren tar også utgangspunkt i regionenes bransjestruktur, men måler hvor ulik bransjestrukturen i hver enkelt region er fra bransjestrukturen på landsbasis. Vi har kalt dette for *strukturavviket*. Regioner med en spesiell bransjestruktur som avviker sterkt fra landet ellers vil ha høyere risiko for at næringsutviklingen skal bli vesentlig annerledes enn i resten av landet. Denne risikoen kan gi seg utslag i sterk nedgang, dersom bransjene som regionen har sitt tyngdepunkt i får nedgang, men kan også gi grunnlag for sterk vekst dersom regionen har en stor andel av næringslivet sitt i vekstbransjer.

Dernest skal vi se på regionens arbeidsmarkedsintegrasjon. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har mye å si for om en region er sårbar eller robust, og er en indikator som også har mye å si for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere.

3.1 Bransjenes utvikling

I figur 22 ser vi hvordan veksten i antall arbeidsplasser har vært i ulike bransjer i perioden 2000 til 2011. Det er svært stor forskjell på veksten i de ulike bransjene i denne perioden. Kulturbransjen har mer enn doblet antall arbeidsplasser i denne perioden, mens trykkerier har hatt en reduksjon på over 40 prosent.

Når bransjene har hatt så forskjellig vekst, er det åpenbart at en regions bransjestruktur i 2000 har hatt svært mye å si for hvordan utviklingen i antall arbeidsplasser har forløpt fram til i dag.

3.2 Måling av struktureffekten

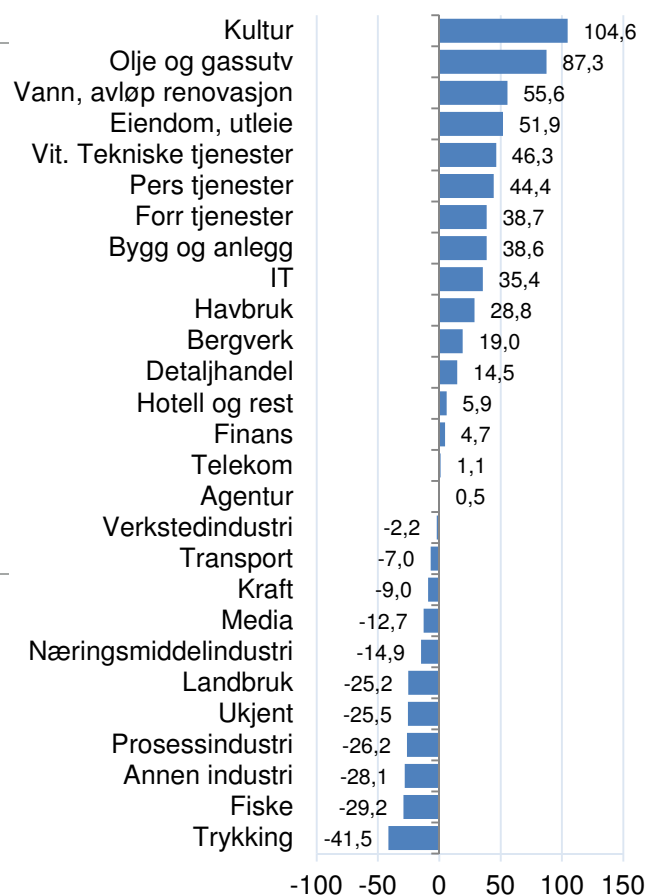
Hvor mye av endringene i antall arbeidsplasser i næringslivet siden 2000 i en region er en konsekvens av næringsstrukturen? Det kan vi måle gjennom først å regne ut hvilken vekst en region ville ha hatt, dersom de hadde gjennomsnittlig vekst i hver enkelt bransje, og deretter måle hvordan denne veksten avviker fra veksten på landsbasis. Veksten i antall arbeidsplasser på landsbasis var 12,4 prosent fra 2000 til 2011.

Hvis en region hadde hatt all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien ville den fått en faktisk vekst på -26,2 prosent hvis veksten i prosessindustrien hadde vært som landsgjennomsnittet. Vi kan se av figur 22 at prosessindustrien hadde en nedgang på 26,2 prosent fra 2000 til 2011.

Ettersom veksten på landsbasis har vært 12,4 prosent, ville da veksten i denne regionen ha vært 38,6 prosent lavere enn landsgjennomsnittet. Struktureffekten ville således blitt 38,6 prosent.

Alle regionene har en miks av ulike bransjer, og da vil sammensetningen av bransjer fordelt på vekst- og nedgangsbransjer definere struktureffekten.

Det er interessant å finne ut hvor mye av veksten som skyldes struktureffekten, fordi vi da også indirekte får et mål for hvor mye av arbeidsplassveksten som ikke skyldes bransjestrukturen. Den ekstra veksten, eller nedgangen, utover struktureffekten kaller vi *bransjejustert vekst*.

Figur 22: Vekst i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 for ulike bransjer.

Hvis regionen med all sin næringsvirksomhet i prosessindustrien faktisk hadde en nedgang i antall arbeidsplasser på 10 prosent, ville den bransjejusterte veksten blitt +16,2 prosent. Regionen «skulle egentlig» ha hatt en nedgang på 26,2, men hadde bare en nedgang på 10 prosent. De har da hatt en utvikling som var 16,2 prosent bedre enn forventet ut fra næringsstrukturen. Regionen hadde da framstått som vellykket, fordi de hadde hatt en langt bedre utvikling enn landsgjennomsnittet i den bransjen de hadde all sin næringsvirksomhet i.

Den bransjejusterte veksten er på denne måten en mer interessant metode for å benchmarke regionenes vekst i næringslivet enn bare å se på den faktiske veksten.

3.3 Struktureffekt og bransjejustert vekst

Når vi har målt struktureffekten for hver enkelt region, kan vi sammenholde struktureffekten mot den faktiske arbeidsplassveksten, som vist i figur 23.

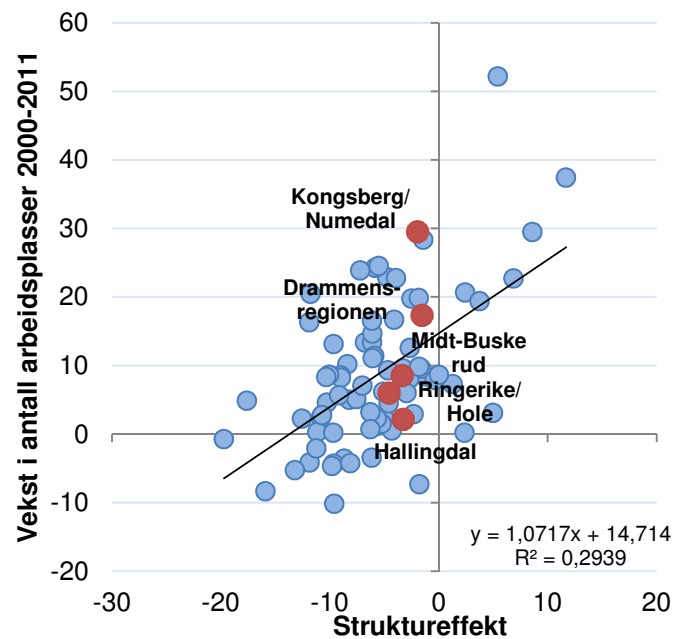
Vi kan se at det er en ganske sterk sammenheng mellom struktureffekten og faktiske vekst i regionene. Forskjeller i bransjestruktur i regionene forklarer dermed ganske mye av forskjellene i arbeidsplassvekst. Et annet trekk vi kan se, er at det bare er ti regioner som har hatt en positiv struktureffekt. Det er blant annet de aller største regionene, som Oslo, Bergen, Trondheim- og Stavangerregionen.

Alle regionene i Buskerud har hatt en negativ struktureffekt. Dette kan vi se ved at de ligger til venstre i diagrammet. Det betyr at de i 2000 hadde en sammensetning av bransjer med svak vekst.

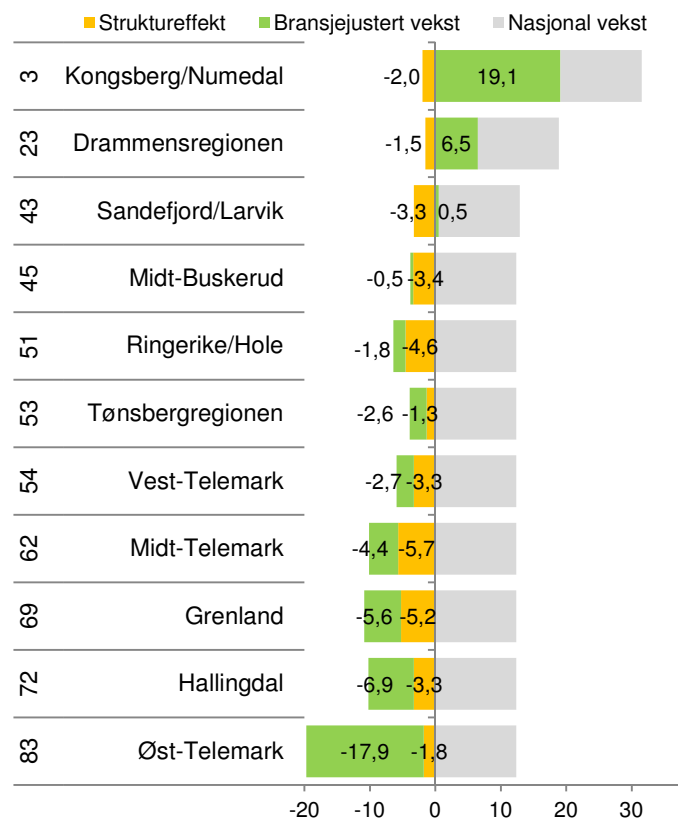
Kongsberg/Numedal og Drammensregionen har likevel hatt høyere vekst i antall arbeidsplasser enn næringsstrukturen skulle tilsi fra 2000 til 2011. Spesielt så har veksten vært høy i Kongsberg/Numedal. De andre regionene i Buskerud har hatt en arbeidsplassvekst lavere enn forventet ut fra næringsstrukturen. Differansen er størst for Hallingdal. Det betyr at den svake arbeidsplassveksten i næringslivet ikke bare skyldes en uheldig næringsstruktur. Det har også vært svak arbeidsplassvekst når vi korrigerer for næringsstrukturen.

I figur 24 kan vi se arbeidsplassveksten i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011 dekomponert i tre ulike faktorer: Den nasjonale veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet, som er på 12,4 prosent, struktureffekten, og bransjejustert vekst.

Ingen av regionene i BTV har positiv struktureffekt, og det er bare Kongsberg/Numedal, Drammensregionen og Sandefjord/Larvik som har positiv bransjejustert vekst. Kongsberg/Numedal har hatt en vekst som er 19,1 prosent høyere enn forventet ut fra næringsstrukturen i 2000. Hallingdal har på sin side hatt en vekst som er 6,9 prosent lavere enn forventet ut fra næringsstrukturen i 2000.

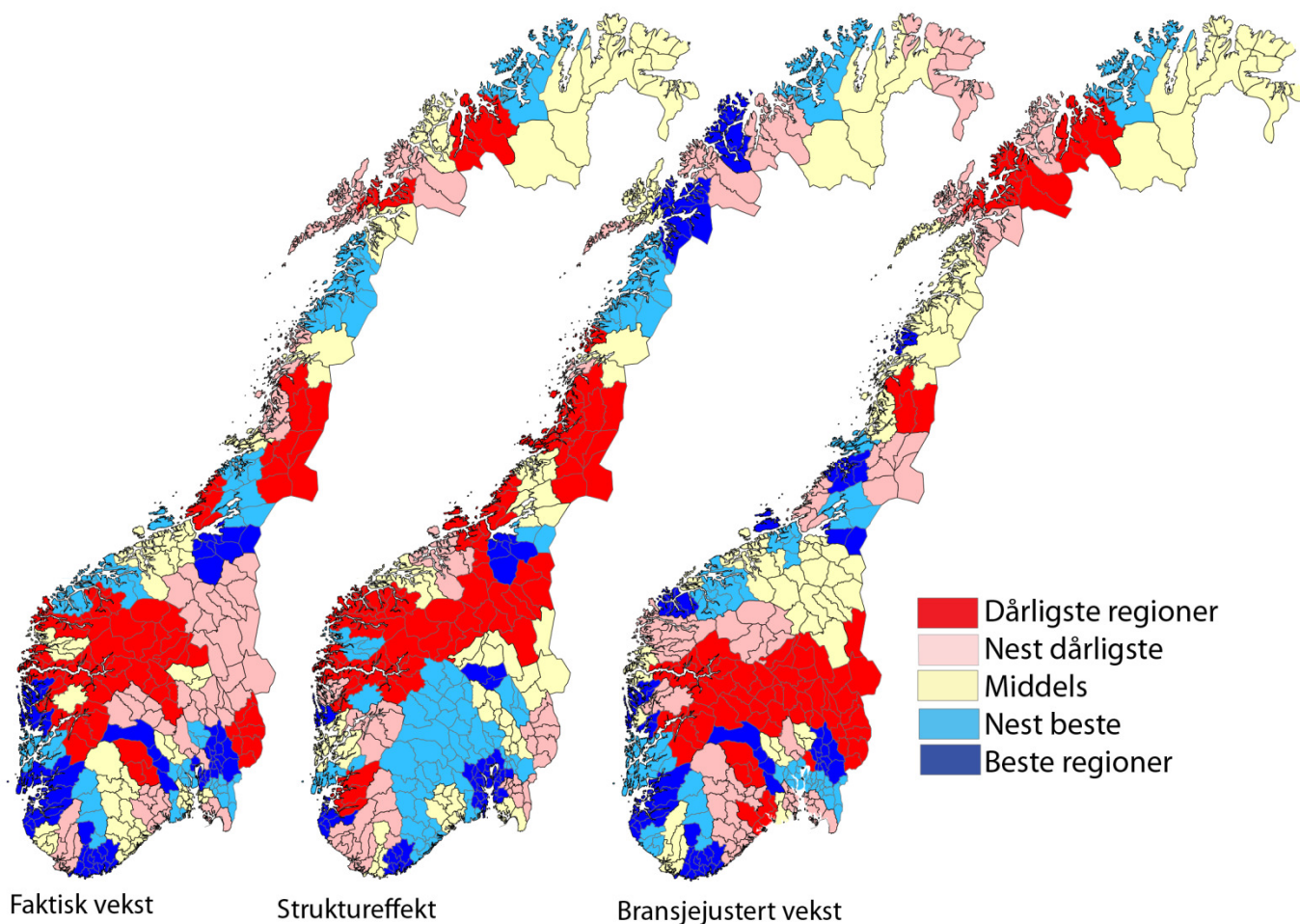

Figur 23: Struktureffekt og faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet i regionene i perioden 2000-2011. Regionene i Buskerud er markert i rødt.

Figur 24: Endringer i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene i BTV, dekomponert i nasjonal vekst, struktureffekt og bransjejustert vekst. Regionenes rangering med hensyn til bransjejustert vekst til venstre.

3.4 Kart med struktureffekt og bransjejustert vekst

Figur 25: Faktisk arbeidsplassvekst i næringslivet, struktureffekten og bransjejustert vekst for regionene fra 2000 til 2011.

I kartet til venstre ser vi hvilke regioner som har hatt sterkest vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet fra 2000 til 2011.

Kartet i midten viser struktureffekten i regionene i samme periode.

Kartet til høyre viser den bransjejusterte veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i regionene fra 2000 til 2011. Som nevnt tidligere, er den bransjejusterte veksten den faktiske veksten fratrukket struktureffekten. Vi så også i figur 23 at struktureffekten forklarer en del av variasjonene i veksten i antall arbeidsplasser i næringslivet i norske regioner. Kartet med bransjejustert vekst er ikke svært forskjellig fra kartet med faktisk vekst, men det er noen forskjeller. Regioner som Søre Sunnmøre,

Midtre Namdal og Ytre Helgeland er blant regionene med høyeste bransjejustert vekst. Dette er regioner som ikke er i gruppen med høyest faktisk vekst, men som har hatt svært sterk vekst når vi tar i betraktning at disse regionene hadde et vanskelig utgangspunkt med sine bransjestrukturer.

Samtidig er Trondheimsregionen og Bergen ikke med blant regionene med høyest bransjejustert vekst, selv om de er blant regionene med høyest faktisk vekst. De hadde begge høy vekst i antall arbeidsplasser i næringslivet, men denne høye veksten kunne i stor grad tilskrives at de hadde en gunstig bransjestruktur i utgangspunktet.

3.5 Endring struktureffekt

Vi har så langt sett på struktureffekten for perioden 2000 til 2011. Denne er basert på den faktiske utviklingen i hver enkelt bransje.

Hva vil næringsstrukturen i de forskjellige regionene bety for framtidig vekst? Dersom vi gjør en antakelse om at framtidig vekst i hver enkelt bransje blir lik den historiske veksten fra 2000 til 2011, kan vi beregne framtidig struktureffekt, som vist i figur 26.

For de fleste regionene vil det ikke være så stor forskjell på historisk og framtidig struktureffekt, fordi næringsstrukturen forandres langsomt.

Drammensregionen har en forholdsvis gunstig struktureffekt. Riktignok er struktureffekten negativ, men rangeringsnummeret 12 forteller at de fleste regioner har en mer ugunstig struktureffekt.

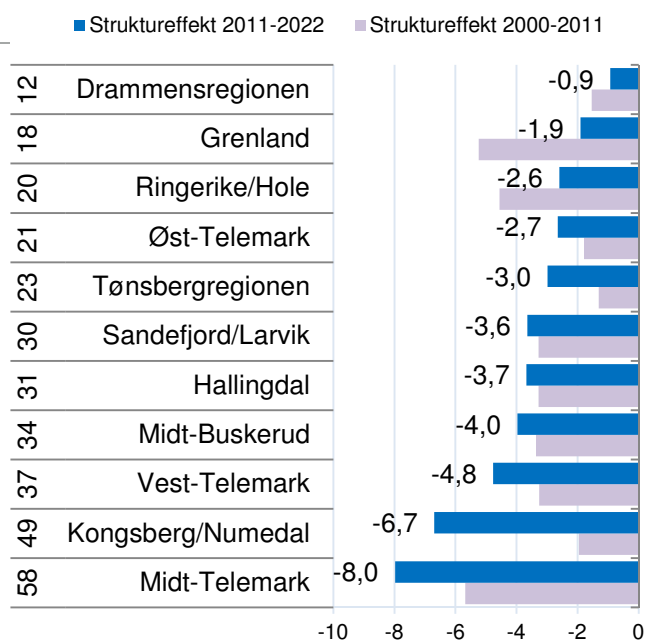
Ringerike/Hole, Hallingdal og Midt-Buskerud har negative struktureffekter fra 2,6 til 4,0 prosent. Dette er også over middels blant regionene.

Kongsberg/Numedal har en forholdsvis ugunstig struktureffekt på -6,7. Struktureffekten har økt mye siden 2000, noe som viser at nedgangsbransjene utgjør en større andel av næringslivet i 2011 enn i 2000. Ringerike/Hole har på sin side fått redusert struktureffekten en del.

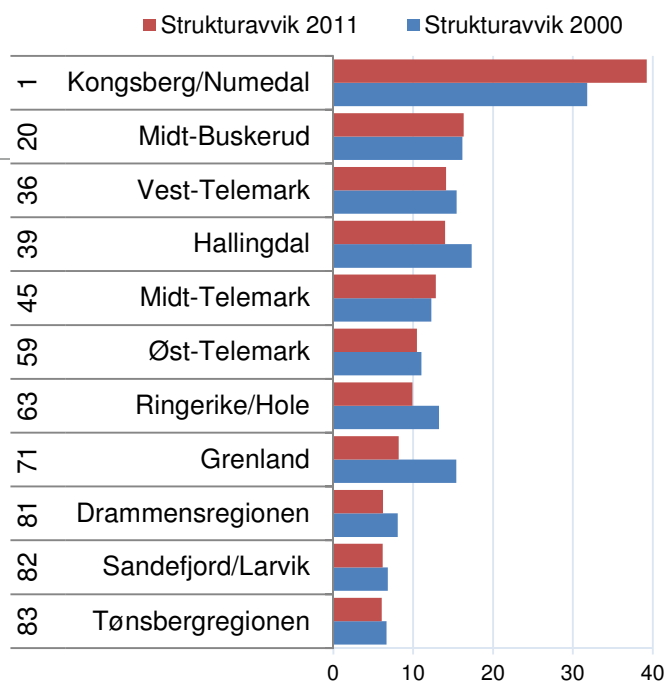
3.6 Strukturavvik

Strukturavviket viser hvor stort avvik det er mellom næringsstrukturen i en region og næringsstrukturen på landsbasis. Regioner med et høyt strukturavvik løper en risiko for å få en avvikende utvikling fra resten av landet. Er regionen heldig, vil de bransjene de har mye av få vekst, men de kan også risikere at de bransjene de har sitt tyngdepunkt i får nedgang. Et høyt strukturavvik kan dermed slå begge veier. De siste årene har de fleste regionene med høyt strukturavvik kommet uheldig ut, men det kan i teorien bli motsatt de neste årene.

Kongsberg/Numedal hadde den mest spesialiserte bransjestrukturen i landet i 2011. Strukturavviket har økt mye siden 2000. Samtidig kan vi se at naboregionen Drammensregionen har en av de minst spesialiserte bransjestrukturene i landet. Faktisk er det kun to regioner, Sandefjord/Larvik og Tønsbergregionen, som hadde et lavere strukturavvik i landet i 2011.

Figur 26: Struktureffekten for perioden 2000-2011, samt struktureffekten for de neste 12 årene med samme bransjevise vekstmønster. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til struktureffekten for 2011-2022.

Figur 27: Strukturavvik i regionene i BTV i 2000 og 2011.

3.7 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjonⁱⁱⁱ er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i en region er integrert med arbeidsmarkedet utenfor regionen. Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen^{iv} er et mål for hvor godt arbeidsmarkedet i kommunene i en region er integrert med hverandre. Arbeidsmarkedsintegrasjonen blir målt ved pendlingen, dess mer pendling mellom to kommuner, dess bedre er arbeidsmarkedet integrert. Arbeidsmarkedsintegrasjonen har betydning for den næringsmessige sårbarheten, fordi konsekvensene av bortfall av arbeidsplasser blir mye mindre i områder med høy arbeidsmarkedsintegrasjon. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir robusthet for svingninger i antall arbeidsplasser, og er til fordel for næringslivet, som får et bredere rekrutteringsgrunnlag. Høy arbeidsmarkedsintegrasjon gir også høyere bostedsattraktivitet, fordi en har flere arbeidsplasser å velge blant når en bor i regionen.

Figur 28 viser utviklingen i arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene i Buskerud, dvs summen av ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Drammensregionen høyest arbeidsmarkedsintegrasjon i Buskerud, og av de høyeste i landet. Lavest arbeidsmarkedsintegrasjon har Hallingdal.

I Hallingdal har arbeidsmarkedsintegrasjonen økt lite, mens den har økt mye i Midt-Buskerud og Kongsberg/Numedal.

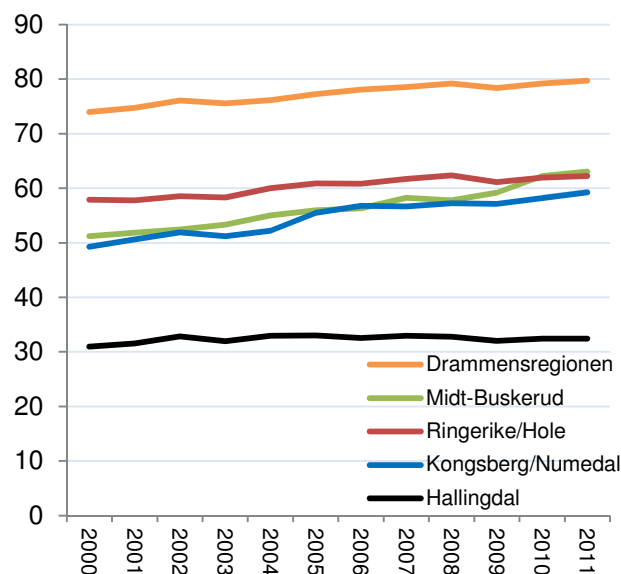
I figur 29 kan vi sammenlikne arbeidsmarkedsintegrasjonen i regionene på Østlandet.

Regionene rundt Oslo har høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon. Den høye integrasjonen skapes for en stor del av høy pendling inn til storbyen.

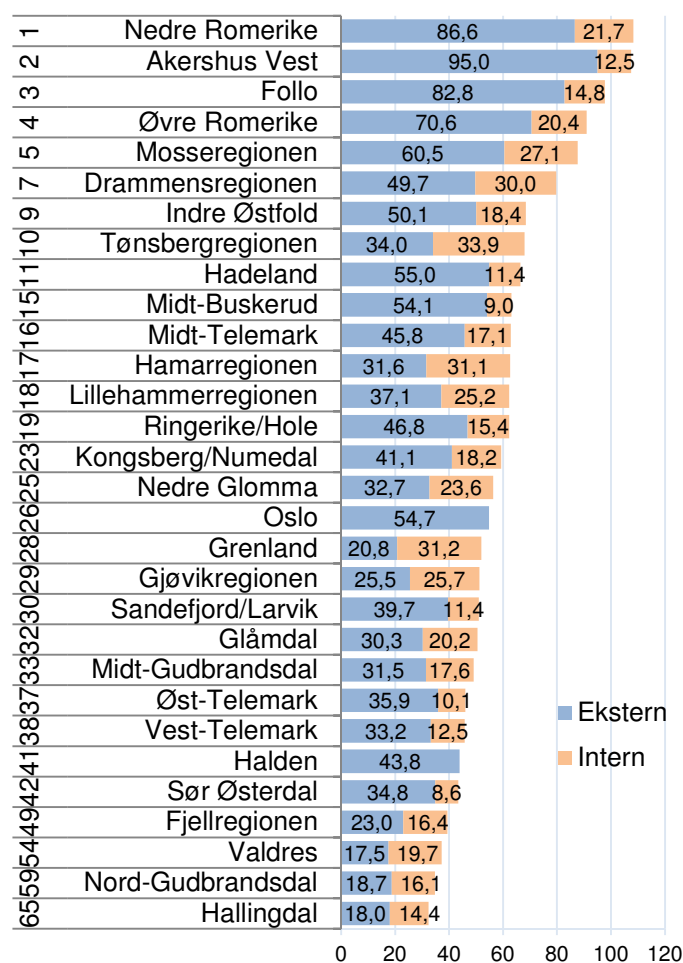
Drammensregionen er nummer sju i landet med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon, og har både høy intern og ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon.

Midt-Buskerud, Ringerike/Hole og Kongsberg/Numedal er rangert fra plass nummer 15 til plass nummer 23. Midt-Buskerud kommer høyt opp på grunn av høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon, men har ikke spesielt mye pendling innad i regionen.

Hallingdal er den av regionene på Østlandet med minst arbeidsmarkedsintegrasjon, og er nummer 65 i landet. Hallingdal har en del intern pendling, men lite ut av regionen.

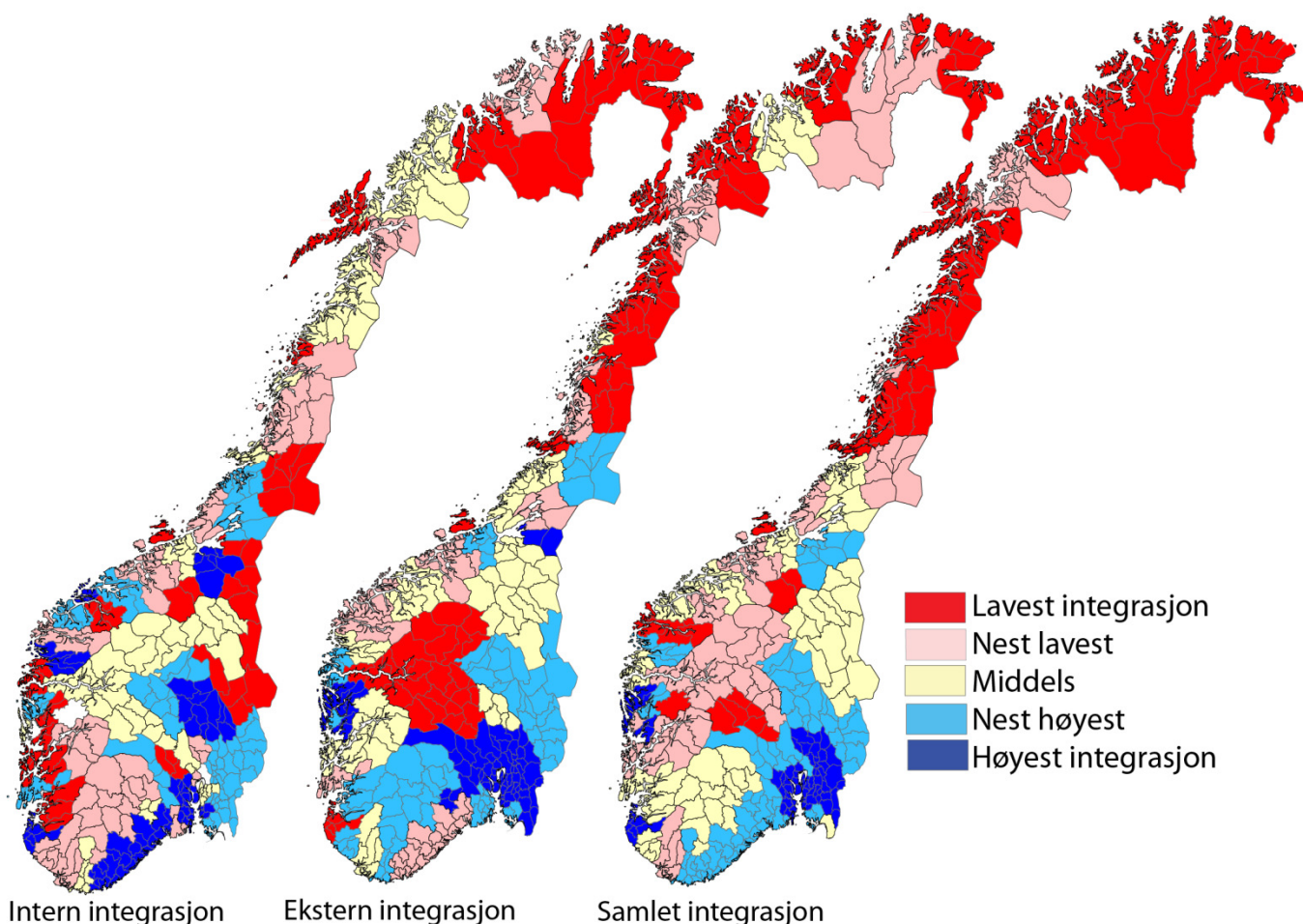

Figur 28: Samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene i Buskerud i perioden 2000-2011.

Figur 29: Ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regionene på Østlandet i 2011. Tallene til venstre angir regionens rangering med hensyn til samlet arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.8 Mønstre for arbeidsmarkedsintegrasjon

Figur 30: Ekstern, intern og samlet arbeidsmarkedsintegrasjon i norske regioner 2011.

I kartene over ser vi variasjonene mellom regionene i Norge i 2011, for ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon. I det siste kartet, hvor vi summerer den eksterne og interne arbeidsmarkedsintegrasjonen, ser vi et tydelig mønster.

De tettest befolkede områdene har også den tetteste integrasjonen. Det sentrale Østlandet har et tett og sterkt integrert arbeidsmarked. Regionene rundt Bergen, samt Stavangerregionen har også sterk integrasjon, mens Nord-Norge generelt har lite arbeidsmarkedsintegrasjon, hvor arbeidsmarkedene er splittet opp.

I Buskerud er Drammensregionen blant regionene med høyest arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Hallingdal er blant regionene med lavest arbeidsmarkedsintegrasjon. De andre tre regionene er i gruppen med nest høyest arbeidsmarkedsintegrasjon.

Alle regionene har høy ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon, med unntak av Hallingdal. Dette er et trekk som gjelder alle de mest sentrale regionene på Østlandet. Når det gjelder intern arbeidsmarkedsintegrasjon, er bildet litt mer variert. Drammensregionen har også høy intern arbeidsmarkedsintegrasjon, mens Ringerike/Hole har lav intern arbeidsmarkedsintegrasjon.

3.9 Samlet sårbarhet

Vi kan lage et samlet mål for sårbarhet i regionene, gjennom å kombinere struktureffekten, strukturavviket, ekstern og intern arbeidsmarkedsintegrasjon^v.

Sårbarheten i norske regioner vil variere som vist i kartet til høyre.

Kongsberg/Numedal er den sjettede mest sårbare region av de 83 regionene i landet.

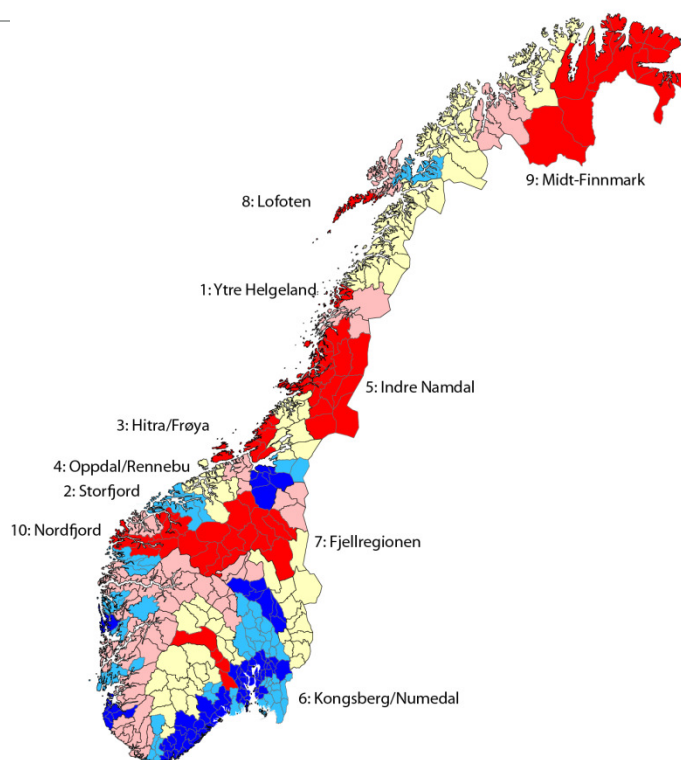
Hallingdal og Midt-Buskerud er i gruppen med middels sårbarhet. Vi kan se av figur 32 at Hallingdal er rangert som nummer 34 og Midt-Buskerud som nummer 47 når det gjelder sårbarhet.

Drammensregionen er rangert som nummer 77, og er dermed i gruppen av de aller minst sårbare regionene.

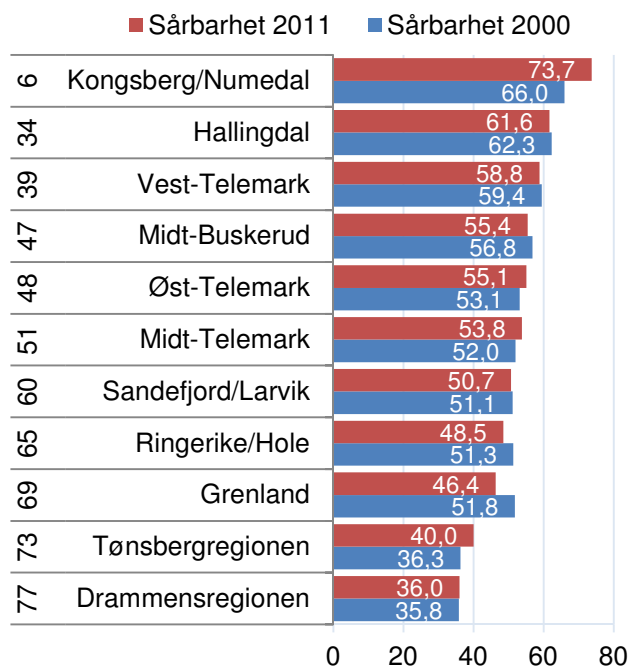
De regionene som var sårbare i 2000, har hatt systematisk lavere vekst i næringslivet enn regioner som var robuste. Det er dermed ikke et godt tegn for en region å være sårbar i 2011. Det er likevel sårbare regioner som oppnår høy vekst, regionene Kongsberg/Numedal og Hitra/Frøya er to eksempler på det. Vi kan i figur 32 se at sårbarheten til Kongsberg/Numedal har økt mye siden 2000.

I de fleste regioner eller kommuner som reduserer sårbarheten, skjer det gjennom kraftig nedgang i de bransjene hvor de har sitt tyngdepunkt. Når disse bransjene krymper, blir bransjestrukturen mindre spesialisert, og de får en lavere andel av næringslivet i nedgangsbransjer. Motsatt har regioner med sterk vekst ofte en økt sårbarhet, gjennom at veksten ofte skjer i de bransjene der de er sterke fra før. Sterk vekst betyr dermed som oftest økt sårbarhet, og veien til en mer robust næringsstruktur skjer som oftest gjennom nedgang og krise.

Det er dermed vanskelig, for ikke å si umulig, å kombinere en vekststrategi med økt robusthet. En region som har fått en sterk bransjevis spesialisering har nesten ikke noe valg, de må prioritere de delene av næringslivet der de er sterke for å få vekst.

Figur 31: Sårbarhet for regionene i 2011.

Figur 32: Sårbarhetsindeksen for regionene i BTV i 2000 og 2011. Tallene til venstre angir rangering for sårbarhet i 2011.

3.10 Næringsmessig sårbarhet for kommuner

Næringsmessig sårbarhet for kommuner er målt med litt forskjellige indikatorer enn for regioner. Den næringsmessige sårbarheten til en kommune er bestemt av tre indikatorer:

1. Hjørnesteinsbedriftens relative størrelse
2. Den største bransjens andel av sysselsettingen
3. Arbeidsmarkedsintegrasjonen

Kommuner som har en stor hjørnesteinsbedrift er mer sårbare, ettersom lokalsamfunnet blir sterkt påvirket av endringer i den ene bedriften.

Kommuner med sterk konsentrasjon av sysselsettingen i en bestemt bransje, vil også være sårbare for konjunktursvingninger som rammer denne bransjen.

Arbeidsmarkedsintegrasjonen til kommunene får mye å si for konsekvensene av brå fall i sysselsettingen. Kommuner som har liten pendling ut og inn av kommunen blir mer direkte rammet, mens kommuner med stor ut- og innpendling blir mindre rammet.

3.11 Hjørnesteinsfaktoren

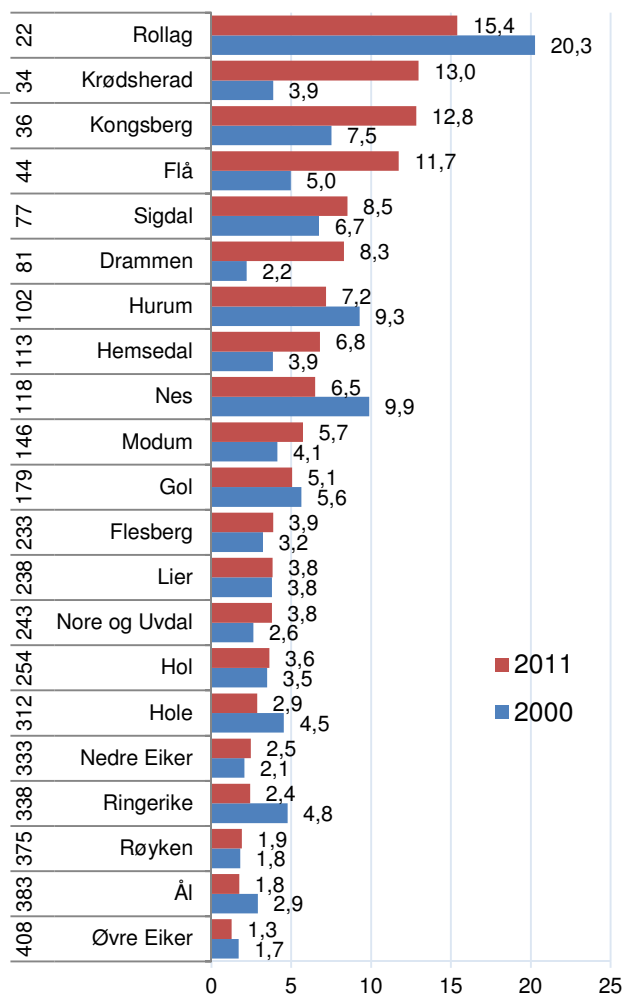
Hjørnesteinsfaktoren er målt som den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunen.

Vi kan i figur 33 se at Buskerud har mange kommuner med høy hjørnesteinsfaktor.

Rollag har den høyeste hjørnesteinsfaktoren av kommunene i Buskerud, og er rangert som nummer 22 blant alle kommunene i landet. Hjørnesteinsfaktoren har imidlertid gått mye ned fra 2000 til 2011. I 2000 hadde den største bedriften et antall ansatte som tilsvarte 20,3 prosent av sysselsettingen i kommunen, mens andelen var sunket til 15,4 prosent i 2011.

Krødsherad er nummer 34 i landet, Kongsberg nummer 36 og Flå nummer 44. Alle de tre kommunene har økt hjørnesteinsfaktoren mye fra 2000 til 2011. I Krødsherad har andelen økt fra 3,9 prosent til 13,0 prosent.

Sigdal og Drammen er også blant de 100 kommunene i landet med høyest hjørnesteinsfaktor.

Figur 33: Den største bedriftens andel av samlet sysselsetting i kommunene i Buskerud i 2000 og 2011 i prosent. Tallene til venstre angir kommunenes rangering med hensyn til hjørnesteinsfaktoren.

Buskerud har også flere kommuner med lav hjørnesteinsfaktor. Øvre Eiker er blant de 25 kommunene i landet med lavest hjørnesteinsfaktor.

3.12 Bransjespesialisering

Bransjespesialisering er et uttrykk for om en kommune har en høy andel av sysselsettingen konsentrert til én bransje. Ofte vil kommuner med høy hjørnesteinsfaktor også ha en høy bransjespesialisering, men ikke alltid. Noen kommuner kan ha en høy andel av sysselsettingen i bransjer som landbruk og fiske, selv om hver enkelt bedrift er ganske liten.

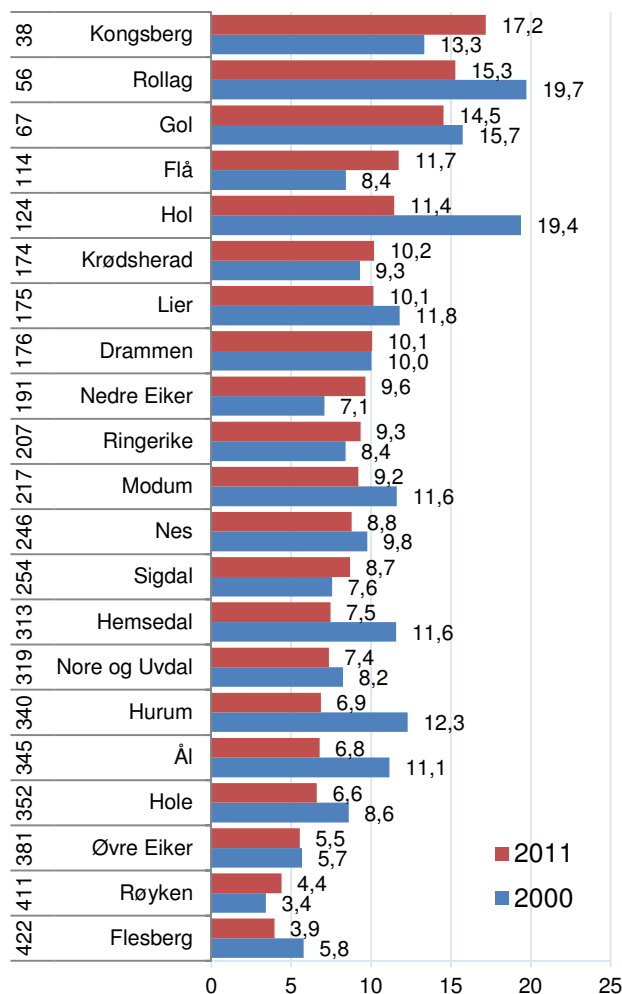
Dersom det er forhold som påvirker bransjen, vil alle bedriftene i bransjen bli påvirket.

Vi måler bransjespesialisering som antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunen. Bransjene er da fordelt etter såkalt tosiffer NACE-koder, som er den bransjekategoriseringen som brukes i Norge og andre land.

Det er mange av de samme kommunene i Buskerud som har høy bransjespesialisering som hadde høy hjørnesteinsfaktor. Kongsberg har den høyeste bransjespesialiseringen i Buskerud, og er nummer 38 i landet. Kongsberg er samtidig en av ganske få kommuner som har fått økt bransjespesialiseringen fra 2000 til 2011.

Rollag er nummer to i Buskerud og nummer 56 i landet. Vi kan se at bransjespesialiseringen har gått mye ned fra 2000 til 2011. I 2000 hadde også Hol høy bransjespesialisering, men har hatt en nedgang på hele åtte prosentpoeng.

De aller fleste av kommunene har hatt ganske kraftig nedgang i bransjespesialiseringen. Det kommer av at det har vært vekst i sysselsettingen i offentlig sektor og i tjenestesektoren, mens det har vært nedgang i bransjer som industri og primærnæringer. De bransjene som har høy bransjespesialisering er ofte spesialisert i en industribransje, innen landbruk eller fiske. Når disse bransjene øker lite, eller har nedgang, mens offentlig sektor og andre bransjer har vekst, vil bransjespesialiseringen bli lavere.

Figur 34: Bransjespesialisering, antall arbeidsplasser i den største bransjen som andel av samlet sysselsetting i kommunene i Buskerud i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til bransjespesialisering i 2011 er vist til venstre.

3.13 Arbeidsmarkedsintegrasjon

Den siste indikatoren som brukes til å måle næringsmessig sårbarhet er arbeidsmarkedsintegrasjon.

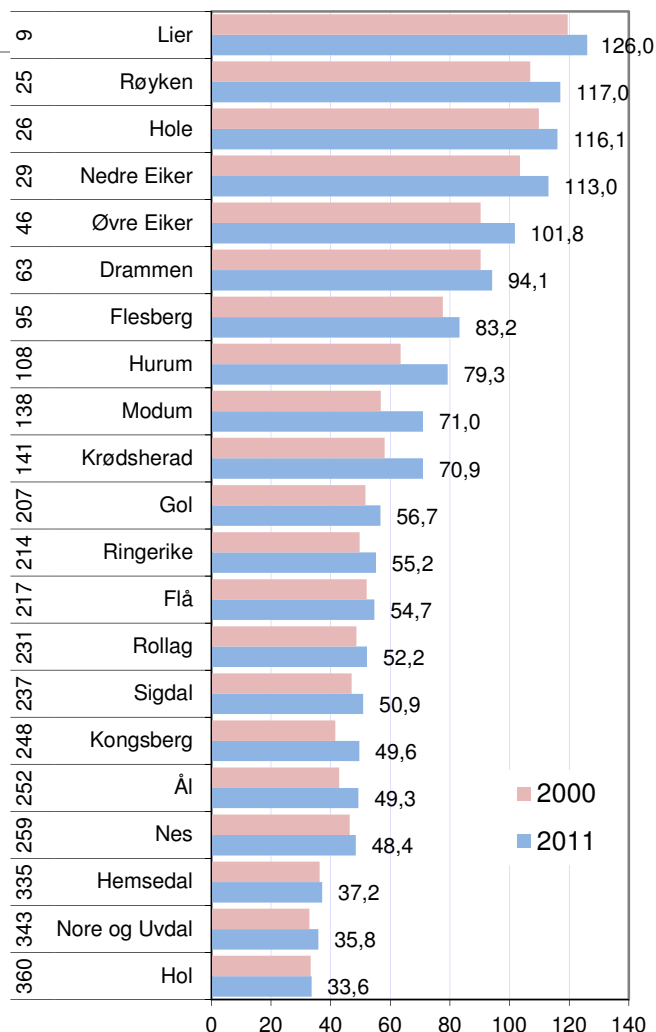
Arbeidsmarkedsintegrasjon er et mål for hvor godt integrert kommunens arbeidsmarked er med arbeidsmarkedet utenfor kommunen, og er det samme som intern arbeidsmarkedsintegrasjon i regioner. Den måles gjennom hvor mye ut- og innpendling det er i forhold til antall arbeidsplasser og sysselsatte i kommunen^{vi}.

Årsaken til at vi bruker arbeidsmarkedsintegrasjon som en av indikatorene for å måle næringsmessig sårbarhet, er at konsekvensene av brå fall i antall arbeidsplasser vil ha mye mer dramatiske konsekvenser i kommuner med lav arbeidsmarkedsintegrasjon enn i kommuner med høy.

I en kommune som Lier, der 62,9 prosent av arbeidsplassene i kommunen har sysselsatte fra andre kommuner og 63,1 prosent av de som har jobb pendler ut, vil et fall i antall arbeidsplasser for en stor del absorberes av andre kommuner. Et fall på 100 arbeidsplasser vil bare ramme 37 personer med bosted i kommunen, og vil dermed ikke bety så mye for samlet sysselsetting i kommunen. For en kommune som Nore og Uvdal, vil effekten av en brå nedgang i arbeidsplasser få mye mer direkte konsekvenser. I Nore og Uvdal er det innpendling tilsvarende 15 prosent av arbeidsplassene. 85 prosent av nedgangen i antall arbeidsplasser vil ramme sysselsatte som bor i kommunen. Samtidig er det liten pendling ut av Nore og Uvdal, rundt to av ti som bor i Nore og Uvdal og har jobb, pendler ut av kommunen. Det vil dermed også være vanskelig å kompensere brå fall i antall arbeidsplasser i kommunen med økt utpendling.

Lier, Røyken, Hole og Nedre Eiker har høyest arbeidsmarkedsintegrasjon av kommunene i Buskerud. De er alle blant de 30 kommuner med høyest arbeidsmarkedsintegrasjon i landet.

Flere av kommunene i øvre deler av Hallingdal og Numedal har lav arbeidsmarkedsintegrasjon. Dette gjelder Nore og Uvdal, Hol og Hemsedal.

Figur 35: Arbeidsmarkedsintegrasjon i kommunene i Buskerud i 2000 og 2011. Kommunens rangering med hensyn til arbeidsmarkedsintegrasjon i 2011 er vist til venstre.

Nesten alle kommuner i Buskerud har fått økt arbeidsmarkedsintegrasjon fra 2000 til 2011. Andelen som pendler mellom kommuner har vært økende, og dermed blir også integrasjonen mellom arbeidsmarkedene i kommunene høyere.

Arbeidsmarkedsintegrasjon har betydning på mange områder, ikke minst for bostedsattraktivitet, som vi skal se senere i denne rapporten.

3.14 Sårbarhetsindeksen kommuner

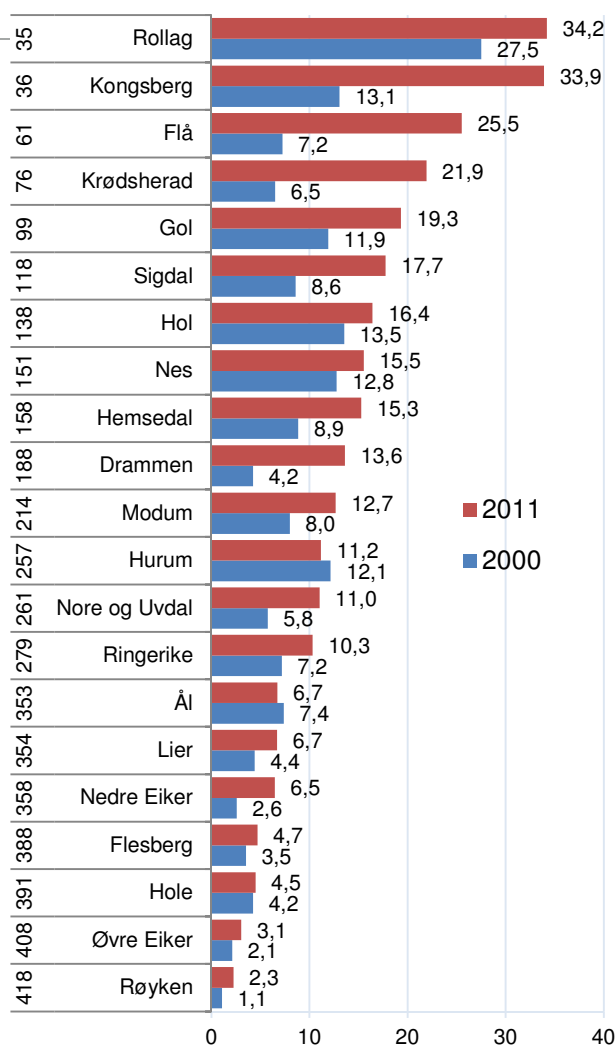
Sårbarhetsindeksen er sammensatt av de tre indikatorene hjørnesteinsfaktor, bransjespesialisering og arbeidsmarkedsintegrasjon. En kommune er sårbar dersom den har høy hjørnesteinsfaktor og høy bransjespesialisering, mens høy arbeidsmarkedsintegrasjon bidrar til å redusere sårbarheten. Når vi setter disse tre indikatorene sammen^{vii}, får vi et mål for næringsmessig sårbarhet.

Rollag og Kongsberg er de to kommunene i Buskerud med høyest næringsmessig sårbarhet, og rangeres som nummer 35 og 36 i landet. Rollag hadde også høy sårbarhet i 2000, mens Kongsberg har økt sin sårbarhet mye fra 2000 og 2011.

Mange andre kommuner i Buskerud har hatt en økning i sårbarhetsindeksen fra 2000 til 2011. Flå og Krødsherad er to eksempler på kommuner som har økt sårbarheten mye, og var i 2011 blant de 80 kommunene med høyest sårbarhet i landet.

Indeksen måler hjørnesteinsfaktoren og bransjespesialiseringen relativt, dvs at kommunene blir målt opp mot hverandre. Kommunene med aller høyest verdi på hjørnesteinsfaktor og bransjespesialisering i 2000 har etter hvert fått lavere verdier. Det gjør at de fleste kommuner har fått høyere verdier på sårbarhetsindeksen i 2011 enn i 2000.

Hurum og Ål er de eneste kommunene som har fått lavere verdi på sårbarhetsindeksen i 2011 enn i 2000. Disse hadde imidlertid ikke spesielt høy sårbarhet i utgangspunktet. Vi skal senere se at kommuner med høy sårbarhetsindeks har mye større risiko for fall i sysselsettingen, og samtidig lavere vekst enn kommuner med lav sårbarhet. Derfor vil en reduksjon i sårbarhet være positivt for framtidig utvikling. Kommuner med fall i sårbarheten har imidlertid i de fleste tilfeller fått lavere sårbarhet fordi hjørnesteinsbedriften eller den dominerende bransjen har gått kraftig tilbake. De har dermed oppnådd lavere sårbarhet, i betydningen risiko for å få brå fall i sysselsettingen i framtiden, på grunn av at fallet allerede har skjedd. For kommuner som har kommet i en situasjon hvor sårbarheten er høy, er det dermed vanskelig å redusere sårbarheten uten at det skjer gjennom en krise.

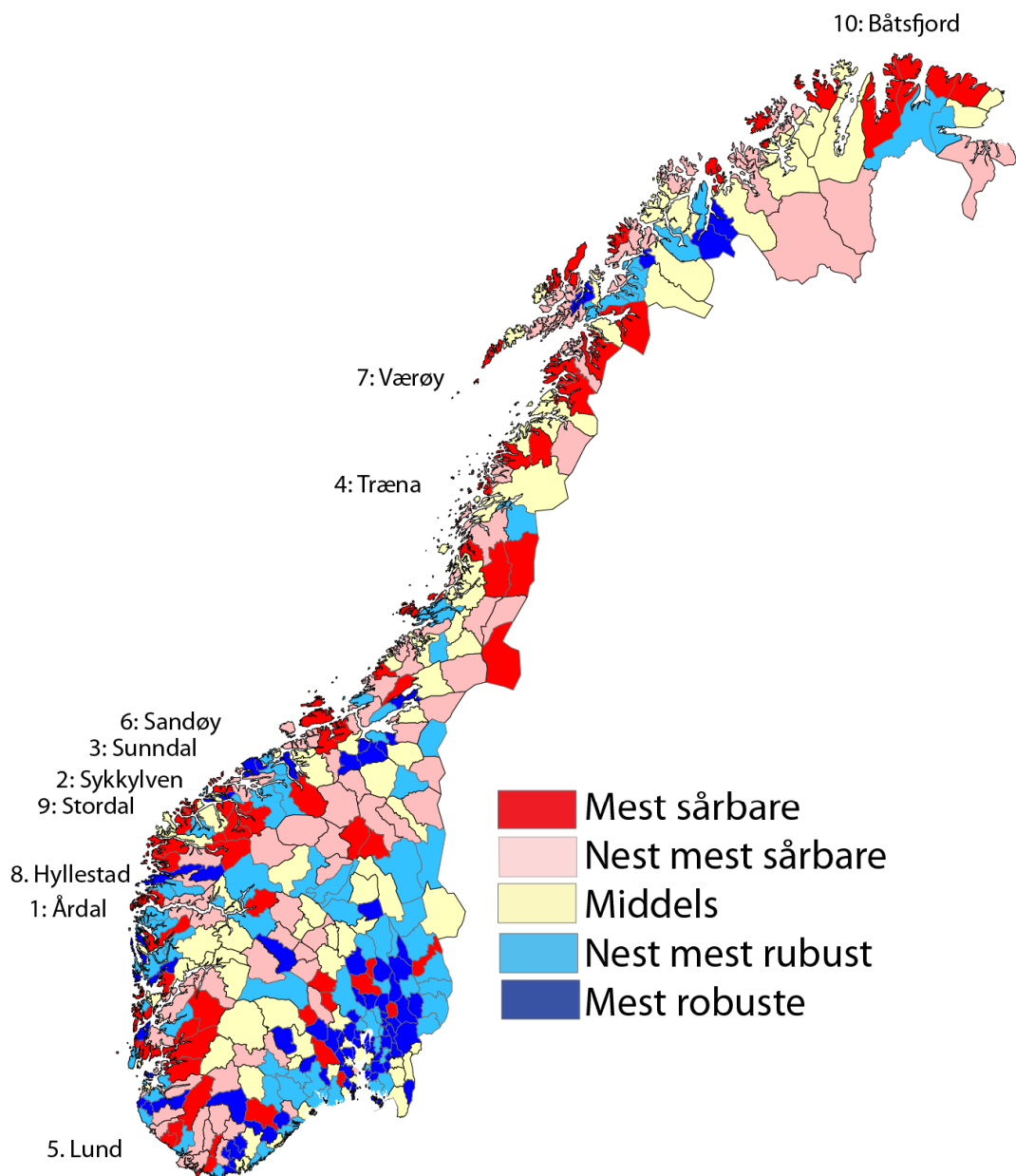

Figur 36: Sårbarhetsindeksen for kommunene i Buskerud i 2000 og 2011. Kommunens rangering på sårbarhetsindeksen i 2011 er vist til venstre.

Sårbarhetsindeksen kan ha verdier fra 0 til 100. For å få en sårbarhetsindeks på 100, må en kommune ha høyest verdi på hjørnesteinsfaktoren av alle kommunene, og samtidig ha høyest verdi på bransjespesialisering samt ingen pendling ut og inn av kommunen. Det er ingen kommuner som ikke har noe pendling, så i praksis vil ikke sårbarhetsindeksen få en verdi på 100 for noen kommuner. Verdien er høyest for Årdal, som har en sårbarhetsindeks på 74,9.

3.15 Variasjoner i sårbarhet i Norge

Kartet nedenfor viser variasjoner i næringsmessig sårbarhet i Norge.

Figur 37: Sårbarhet i norske kommuner i 2011.

Det er klare mønstre i næringsmessig sårbarhet i Norge. Kommunene på det sentrale Østlandet er mer robuste, mens kommunene i vest og nord oftere har høy sårbarhet. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er generelt mye høyere på Østlandet, noe som reduserer sårbarheten i kommunene i dette området. Samtidig er det mest vanlig med store hjørnesteinsbedrifter og bransjemessig spesialisering i kommunene langs kysten i vest og nord.

3.16 Høy sårbarhet og vekst

Hva betyr det for en kommune å ha høy næringsmessig sårbarhet? Det kan vi finne ut gjennom å se på sårbarheten i norske kommuner i 2000, og se hvilken utvikling kommunene har hatt fram til i dag.

Tabell 11: Andeler av kommunene med vekst og nedgang i antall arbeidsplasser fra 2000 til 2011 i fem forskjellige grupper av kommuner etter grad av sårbarhet i 2000.

	Gjennomsnittlig vekst	Andel med nedgang	Andel mer enn 12% nedgang	Andel mer enn 12% vekst
Mest sårbar	-1,6	54,7	17,4	8,1
Nest mest	3,2	41,9	4,7	15,1
Middels	3,5	30,2	0,0	11,6
Nest mest	6,1	19,8	0,0	19,8
Mest robust	7,4	16,5	0,0	23,5

I tabellen over har vi delt kommunene i Norge i fem grupper etter deres sårbarhet.

Gjennomsnittlig vekst måler arbeidsplassveksten i næringslivet i kommunene fra 2000 til 2011 i prosent av samlet sysselsetting i 2000. De mest sårbare kommunene hadde en arbeidsplassnedgang som i snitt tilsvarte 1,6 prosent av samlet sysselsetting. Veksten øker med økende robusthet, og den femtedelen av kommunene som var mest robuste i 2000 hadde i gjennomsnitt en arbeidsplassvekst som tilsvarte 7,4 prosent av samlet sysselsetting.

Når vi ser på andelen av kommunene med nedgang i neste kolonne, ser vi at 54,7 prosent av de mest sårbare kommunene hadde nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, mens bare 16,5 prosent av de mest robuste kommunene hadde nedgang. *Det er dermed et ganske klart mønster at robuste kommuner har bedre næringslivsvekst enn sårbare.* Det er ikke nødvendigvis sårbarheten i seg selv som er årsaken til lav vekst. Mange sårbare kommuner er små og isolerte kommuner i distriktene, mens de fleste av de mest robuste kommunene er kommuner i sentrale strøk som ligger tett opp til storbyer. Mange av de mest robuste kommunene tilhører en kommunetype som har vært attraktiv som bosted, og som dermed har hatt sterk befolkningsvekst de siste ti årene. De sårbare kommunene er på sin side dominert av kommunetyper med lav bostedsattraktivitet. Befolkningsvekst gir en kraftig stimulans til næringslivsvekst, ettersom mange bedrifter opererer i et lokalt marked.

Når vi ser på andelen av kommuner med sterk nedgang i arbeidsplasser i næringslivet, blir bildet enda mer tydelig. Av de mest sårbare kommunene hadde 17,4 prosent en sterk nedgang, dvs at nedgangen i antall arbeidsplasser i næringslivet tilsvarte mer enn 12 prosent av samlet sysselsetting i kommunen i 2000. Av de nest mest sårbare hadde 4,7 prosent sterk nedgang, mens ingen av de andre kommunegruppene hadde sterk nedgang. Sårbarhetsindeksen er dermed svært effektiv til å plukke ut kommuner med ”risiko for å få en sterk nedgang i sysselsettingen”, som vi har brukt som vår definisjonen på sårbarhet. I absolutte tall var det 19 kommuner som hadde sterk nedgang i antall arbeidsplasser i næringslivet, og 15 av dem var i den mest sårbare gruppen.

Dermed vil sårbarhetsindeksen være ganske treffsikker for å identifisere den gruppen av kommuner som vil bli framtidige omstillingskommuner.

4. NæringsNM

NæringsNM er utviklet for å måle hvordan næringslivet presterer i ulike områder i Norge. For å måle næringsutviklingen i en kommune, ser vi på fire mål: Nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse^{viii}.

NæringsNM	Nyetableringer	<ol style="list-style-type: none">1. Etableringsfrekvens: Antall nyregistrerte foretak som andel av eksisterende foretak i begynnelsen av året2. Bransjustert etableringsfrekvens: Basert på etableringsfrekvens, justert for effekten av bransjestrukturen3. Vekst i antall foretak: Etableringsfrekvensen fratrukket nedlagte foretak
	Lønnsomhet	<ol style="list-style-type: none">4. Andel foretak med positivt resultat før skatt5. Bransjustert lønnsomhet: Andel foretak med positivt resultat før skatt, justert for effekten av bransjestrukturen6. Andel foretak med positiv egenkapital
	Vekst	<ol style="list-style-type: none">7. Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen (KPI)8. Andel foretak med realvekst justert for effekten av bransjestrukturen9. Andel foretak med vekst i verdiskaping
	Næringslivets størrelse	<ol style="list-style-type: none">10. Antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen

Nyetableringer i regioner og kommuner blir målt med tre indikatorer. Den første, etableringsfrekvens, måler antall nyregistrerte foretak i forhold til eksisterende antall foretak i begynnelsen av året. Bransjustert etableringsfrekvens er etableringsfrekvensen fratrukket virkningen av bransjestrukturen i regioner og kommuner. Denne indikatoren viser om regionen har få eller mange etableringer når vi tar hensyn til at etableringsfrekvensen varierer mye mellom ulike bransjer. Den tredje indikatoren er vekst i antall foretak. Dette vil være etableringsfrekvensen fratrukket frekvensen av nedlagte foretak.

Lønnsomheten i regionenes næringsliv blir målt med tre indikatorer. Den første er andel foretak med positivt resultat før skatt. I tillegg har vi målt andel lønnsomme foretak justert for bransjestrukturen. Den tredje indikatoren er andel foretak med positiv egenkapital.

Vekst i regionene er målt med andel foretak med omsetningsvekst større enn prisstigningen. Også her har vi en andre indikator som justerer for bransjestruktur. Den tredje indikatoren er andel foretak med vekst i verdiskaping.

Indikatoren ”næringslivets størrelse” er antall arbeidsplasser i næringslivet som andel av befolkningen.

For hver indikator rangeres regioner og kommuner. Rangeringsnumrene legges så sammen innenfor hver gruppe.

Til slutt summeres rangeringsnumrene for de fire indeksene nyetablering, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Den regionen og kommunen som har lavest sum, kommer ut som vinner av årets NæringsNM.

4.1 Nyetableringer

Etableringsfrekvensen er antall nyetablerte foretak som prosent av antall eksisterende foretak i begynnelsen av året.

Etableringsfrekvensen i Norge har vært ganske høy i hele perioden fra 2001 til 2006, før den begynte å synke. I denne perioden økte også antall foretak raskere enn veksten i økonomien. Det kan være flere årsaker til det. Kanskje ble det flere foretak som ble registrert, som tidligere var uregistrert. Kanskje ble det vanligere å splitte opp virksomheter i drifts- og eierselskap. En tredje årsak kan være at det kreves et registrert foretak å opprette et domene på internett. Det kan synes som om etableringsfrekvensen og veksten i antall foretak nå er på et mer normalt nivå, og at økningen de siste to årene reflekterer at veksten i næringslivet er på vei opp.

Etableringsfrekvensen i Buskerud har ligget litt under landsgjennomsnittet de fleste årene i perioden, men har fulgt utviklingen i landet. I 2011 var etableringsfrekvensen i Buskerud 6,6 prosent, mot 7,0 prosent på landsbasis.

Etableringsfrekvens i fylkene

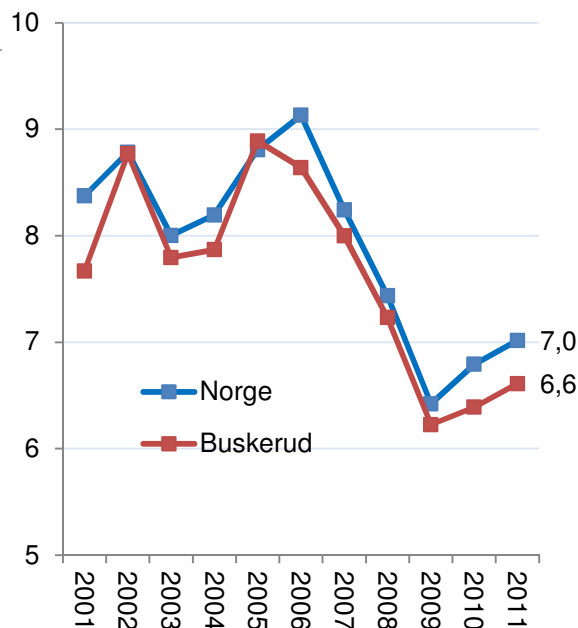
I figur 39 ser vi etableringsindeksen i alle fylkene, for 2011, og som gjennomsnitt for de ti siste årene.

Oslo har hatt høyest etableringsfrekvens, mens Sogn og Fjordane har lavest etableringsfrekvens både i 2011 og i snitt siste ti år.

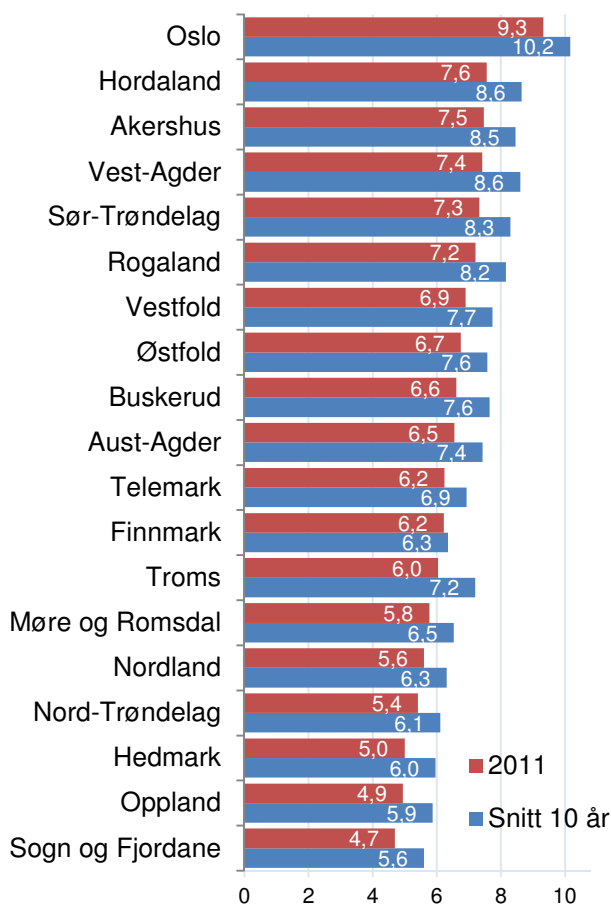
Buskerud er rangert som nummer ni blant fylkene i 2011, og som nummer åtte for siste ti år. I snitt har etableringsfrekvensen vært 7,6 prosent de siste ti år.

Noe av forskjellen i etableringsfrekvensen mellom fylkene kan forklares av bransjestrukturen. Enkelte fylker har mange foretak i bransjer hvor det er mindre nyetablering og færre nedleggelse.

Et spørsmål er om høy etableringsfrekvens er noe som skaper vekst, eller om årsaksforholdet er motsatt, at steder med høy vekst også får en høyere etableringsfrekvens. Det kan se ut til at det er høy vekst, og spesielt høy vekst i befolkningen, som forårsaker høy etableringsfrekvens.

Figur 38: Etableringsfrekvensen i Norge og Buskerud i perioden 2001-2011.

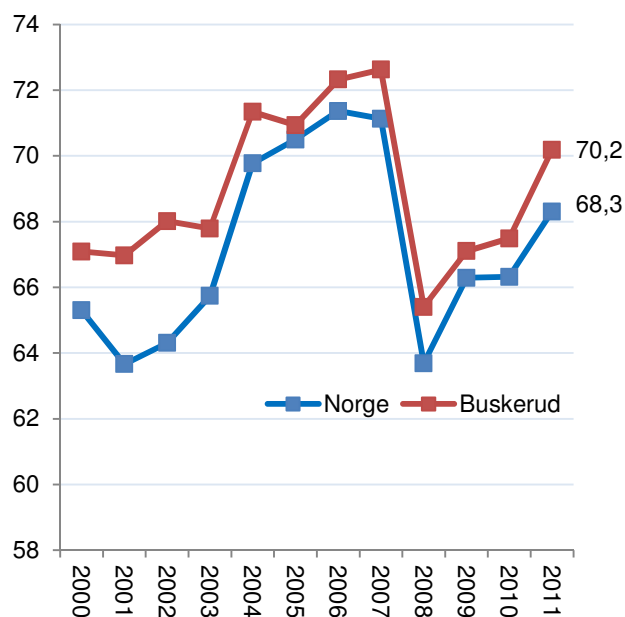
Figur 39: Etableringsfrekvensen i fylkene i 2011, og gjennomsnitt av etableringsfrekvensen for siste ti år.

4.2 Lønnsomhet

Lønnsomheten i næringslivet i fylkene måles som andel av foretakene med positivt resultat før skatt. Med denne metoden teller små og store foretak likt.

Lønnsomheten i norsk næringsliv var på topp i årene fra 2004 til 2007. I 2008 sank lønnsomheten brått, men har vært stigende i de tre siste årene. I 2011 hadde 68,3 prosent av alle regnskapspliktige foretak et positivt resultat før skatt.

Buskerud har hatt en høyere andel lønnsomme foretak enn landsgjennomsnittet i hele perioden 2000-2011. I 2011 hadde 70,2 prosent av foretakene i Buskerud positivt resultat før skatt.

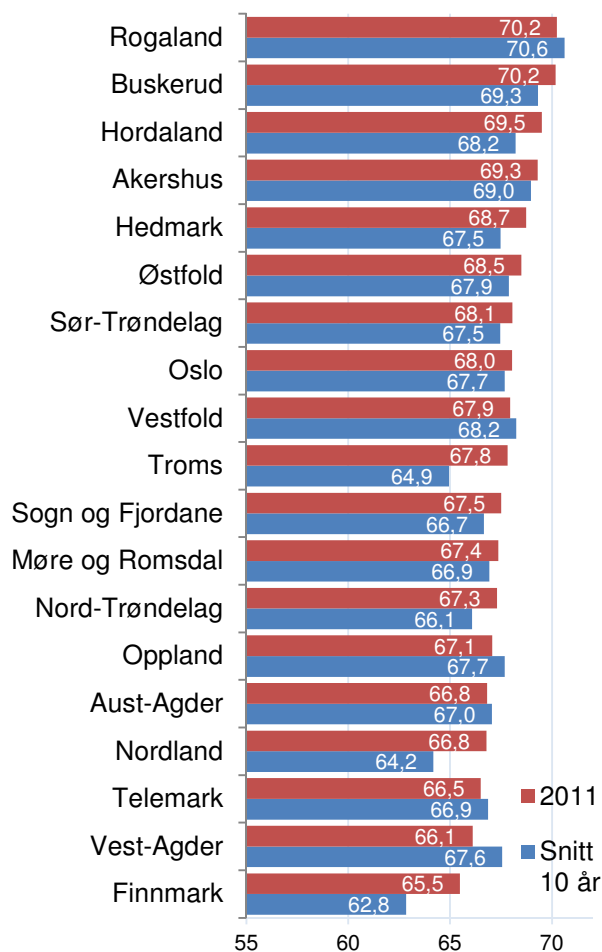
Figur 40: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i Norge og Buskerud i perioden 2000-2011.

Andel lønnsomme foretak i fylkene

I figur 41 ser vi hvordan andelen lønnsomme foretak varierer mellom fylkene i Norge.

Buskerud hadde den nest beste lønnsomheten av fylkene i 2011, kun slått av Rogaland. Rangeringen for de siste ti år er den samme. Buskerud har vært blant fylkene med best lønnsomhet alle år, og det svakeste resultatet Buskerud har hatt er en 6. plass fra 2005. I snitt de siste ti år har 69,3 prosent av foretakene i Buskerud hatt positivt resultat før skatt.

De tre nordligste fylkene har vesentlig bedre lønnsomhet i 2011 i forhold til gjennomsnittet de siste ti årene, mens Vest-Agder har vesentlig lavere andel lønnsomme foretak i 2011 enn gjennomsnittet de siste ti årene.

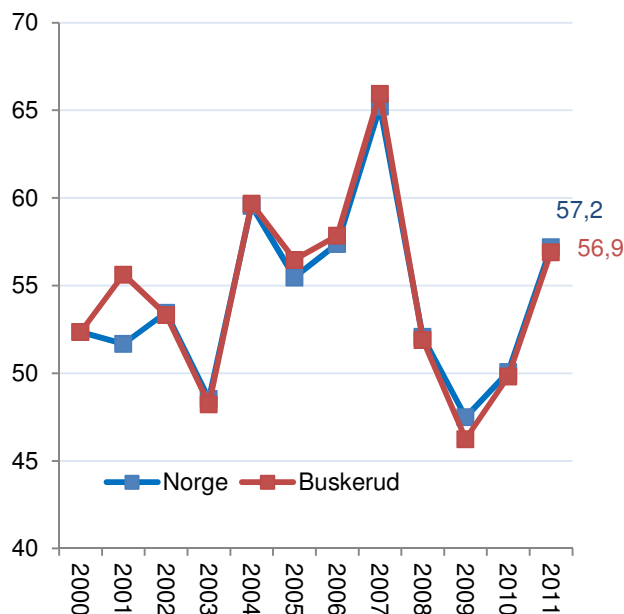

Figur 41: Prosentvis andel foretak med positivt resultat før skatt i fylkene i 2011 og i snitt siste ti år.

4.3 Vekst

Andel vekstforetak i Norge var rekordhøyt i 2007, da 65,2 prosent av foretakene hadde omsetningsvekst høyere enn prisstigningen. Andel vekstforetak sank deretter dramatisk de to neste årene, og var på 47,5 prosent i 2009. Etter dette har andel vekstforetak tatt seg opp, og det var en sterk økning i andel vekstforetak fra 2010 til 2011. I 2011 var det 57,2 prosent av foretakene i Norge som hadde vekst høyere enn prisstigningen.

Buskerud har hatt en andel vekstforetak som har vært svært lik landsgjennomsnittet i mange av årene i perioden 2000-2011. I Buskerud hadde 56,9 prosent av foretakene omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i 2011.

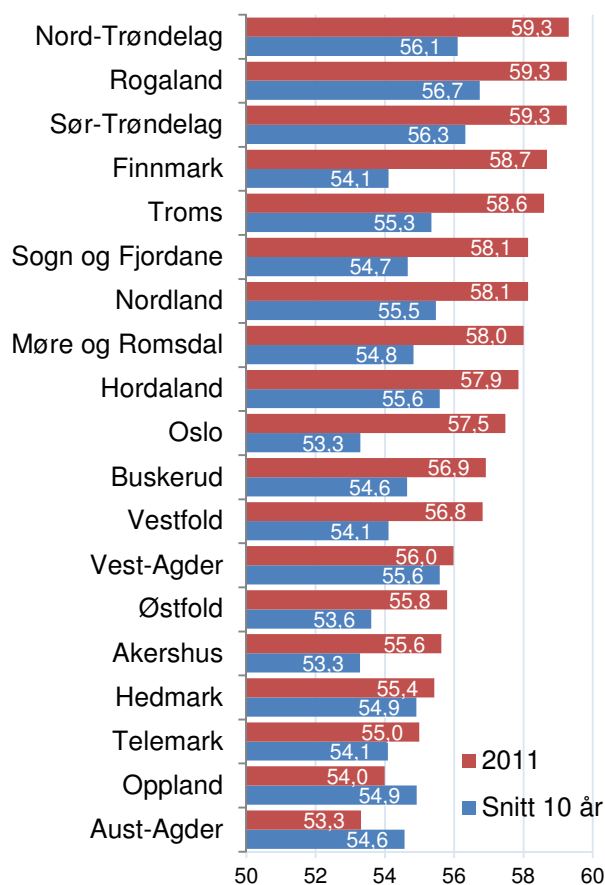

Figur 42: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i Buskerud og Norge i perioden 2000-2011.

Andel vekstforetak i fylkene

Nord-Trøndelag, Rogaland og Sør-Trøndelag hadde en andel vekstforetak på over 59 prosent i 2011. I den siste tiårsperioden er det også de samme tre fylkene som har hatt høyest andel vekstforetak, med et snitt på over 56 prosent. Rekkefølgen er imidlertid Rogaland, med høyest andel vekstforetak i snitt for siste ti år, deretter Sør-Trøndelag og så Nord-Trøndelag.

Buskerud er rangert som nummer 11 av fylkene for andel vekstforetak i 2011. I snitt for siste ti år har 54,6 prosent av foretakene i Buskerud hatt omsetningsvekst høyere enn prisstigningen, noe som rangerer Buskerud som nummer 12 blant fylkene.

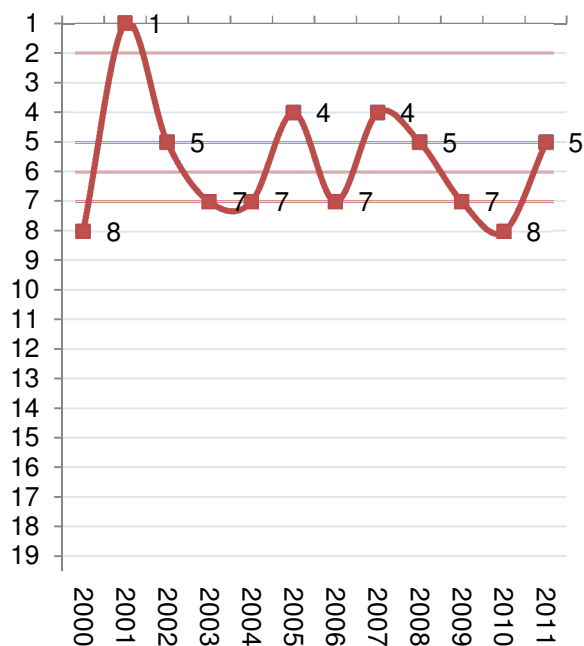

Figur 43: Andel foretak med omsetningsvekst høyere enn prisstigningen i fylkene i 2011 og i snitt for siste ti år.

4.4 NæringsNM for fylkene

NæringsNM er en rangering av kommuner, regioner og fylker basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse. Formålet er å komme fram til et mål som forteller hvordan næringslivet samlet sett gjør det i en region. Telemarksforskning har utarbeidet NæringsNM for NHO de siste ni årene.

Figur 44 viser plasseringen til Buskerud i årene 2000-2011. Buskerud har ligget i øvre halvdel alle årene, og har hatt plasseringer fra 1. plass i 2001 til 8. plass i 2000 og 2010. I 2011 ble Buskerud rangert som nummer fem.

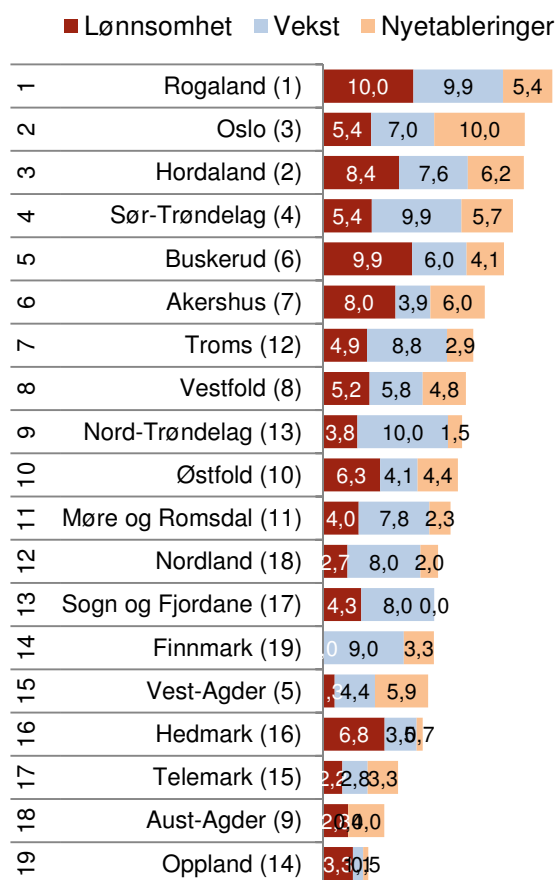
Figur 44: Buskeruds rangering i NæringsNM i perioden 2000-2011.

Fylkenes plassering

For å rangere fylkene bruker vi en enklere indeks basert på etableringsfrekvens, andel lønnsomme foretak og andel vekstforetak. Disse indikatorene er transformert til et tall mellom 0 og 10, der 0 er dårligste fylke og 10 er beste fylke.

Rogaland kom best ut av fylkene i 2011, foran Oslo og Hordaland. Med Sør-Trøndelag på fjerdeplass, er det fylkene med de største byene som gjorde det best. Rangeringen for siste ti år er nokså lik; med Rogaland på førsteplass, etterfulgt av Hordaland, Oslo og Sør-Trøndelag.

Buskerud kom på femteplass i NæringsNM for 2011, og er nummer seks for den siste tiårsperioden. Buskerud gjorde det svært bra for lønnsomhet og over middels for vekst i 2011. Antall nyetableringer i Buskerud var derimot under middels.

Figur 45: NæringsNM for fylkene basert på tall fra 2011. Tallene i parentes angir rangering for perioden 2002-2011.

4.5 NæringsNM for regioner

Kongsberg/Numedal kom på 12. plass i NæringsNM for 2011, mens Drammensregionen kom på 13. plass. Begge regionene har flere gode plasseringer bak seg, blant annet så var Kongsberg/Numedals nummer to i 2002 og Drammensregionen nummer seks i 2001.

Ringerike/Hole ble nummer 21 for 2011. Dette er en sterk forbedring fra 2000, da regionen ble nummer 44. Ringerike/Hole ble også nummer 44 i 2005, men har de andre årene hatt plasseringer over middels.

Midt-Buskerud ble nummer 50 for 2011. Regionen ble nummer 16 i 2001 og nummer 20 i 2004, men hadde deretter en negativ utvikling fram til 2009, da regionen ble rangert som nummer 65.

Hallingdal har tidligere hatt gode plasseringer, sist som nummer 17 i 2006. I flere av de siste årene har resultatene vært svake, og i 2011 ble regionen rangert som nummer 72 av 83 regioner. Dette er et sterkt fall fra 2010, da Hallingdal ble rangert som nummer 35.

Regionene på Østlandet

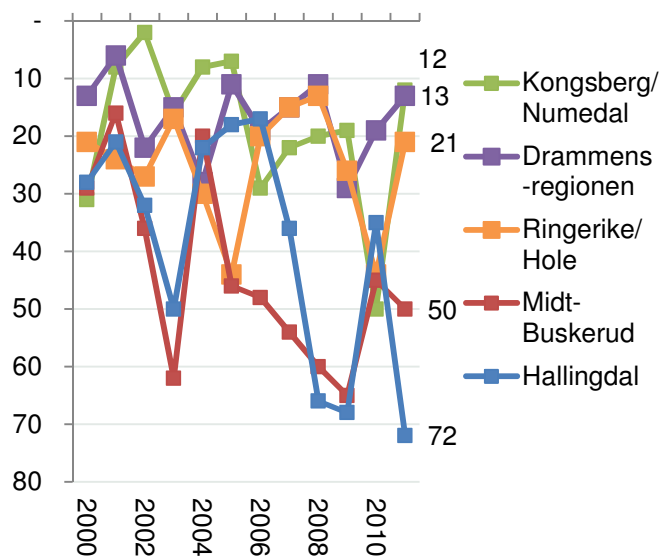
Regionenes plassering i NæringsNM er basert på et sett med ti indikatorer for nyetableringer, lønnsomhet, vekst og næringslivets størrelse.

Øvre Romerike er regionen som gjør det best i NæringsNM for 2011 på Østlandet, og kommer på femteplass i landet. Det er regionene på Vestlandet som gjør det sterkest i NæringsNM, og Stavangerregionen er på topp for både 2011 og siste ti år.

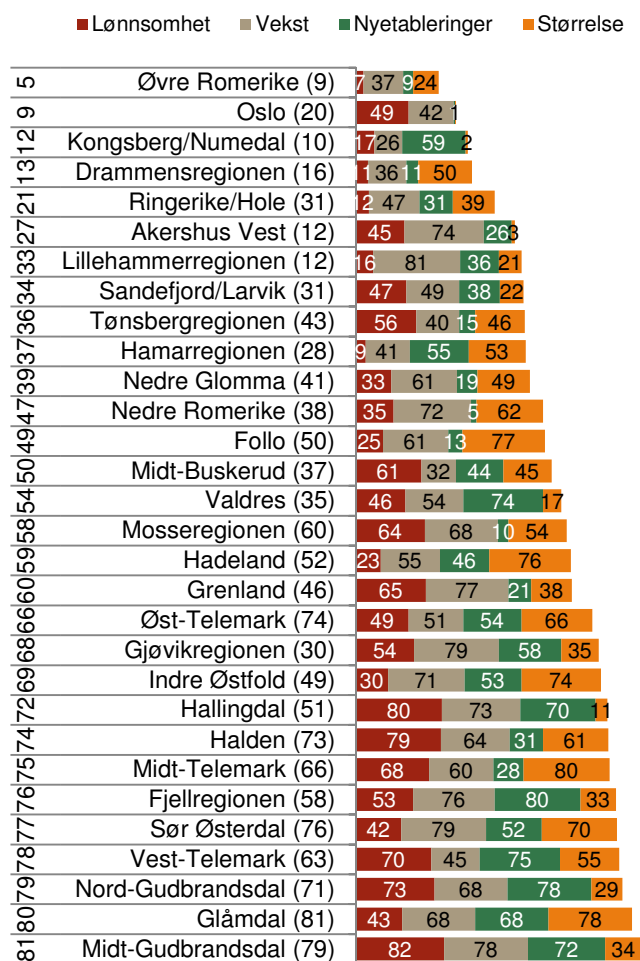
Kongsberg/Numedal og Drammensregionen hadde god lønnsomhet. Drammensregionen hadde også mange nyetableringer, men Kongsberg/Numedal var rangert under middels for dette. Kongsberg/Numedal har imidlertid et stort næringsliv, noe som trekker opp.

Ringerike/Hole hadde også god lønnsomhet i 2011, men under middels vekst. Midt-Buskerud hadde litt over middels vekst, men skåret under middels på de andre tre indeksene. Hallingdal har et stort næringsliv, men gjorde det svakt for lønnsomhet, vekst og nyetableringer i 2011.

For siste ti år blir Hallingdal og Midt-Buskerud rangert noe bedre enn i 2011, som nummer 37 og nummer 51.

Figur 46: Rangeringen til regionene i Buskerud i NæringsNM i perioden 2000-2011.

Figur 47: NæringsNM for regionene på Østlandet. Rangering blant landets 83 regioner i 2011 til venstre, og rangering siste ti år i parentes. Rangering for de fire indeksene vises i figuren.

4.6 NæringsNM for kommuner

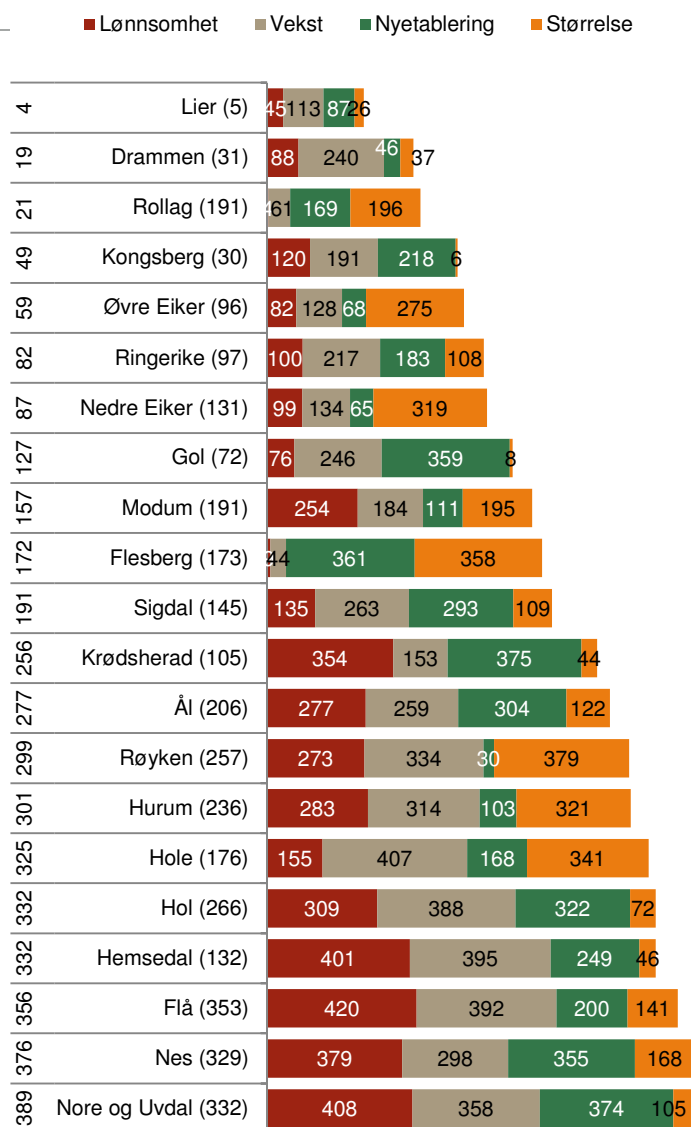
Lier kommer på fjerdeplass i årets NæringsNM blant alle 429 kommuner i landet. Lier gjorde det godt over middels på alle indeksene. Lier har også tidligere gjort det bra i NæringsNM, og blir rangert som nummer fem for siste ti år.

Drammen kommer deretter på en 19. plass. Drammen har også gjort det bra tidligere, og er rangert som nummer 31 for siste ti år.

Rollag kommer på en sterk 21. plass i årets NæringsNM. Rollag var fjerde beste kommune på lønnsomhet i 2011. Rollag er en liten kommune, og har tidligere ikke blitt rangert like høyt. Rollag blir rangert som nummer 191 for siste ti år.

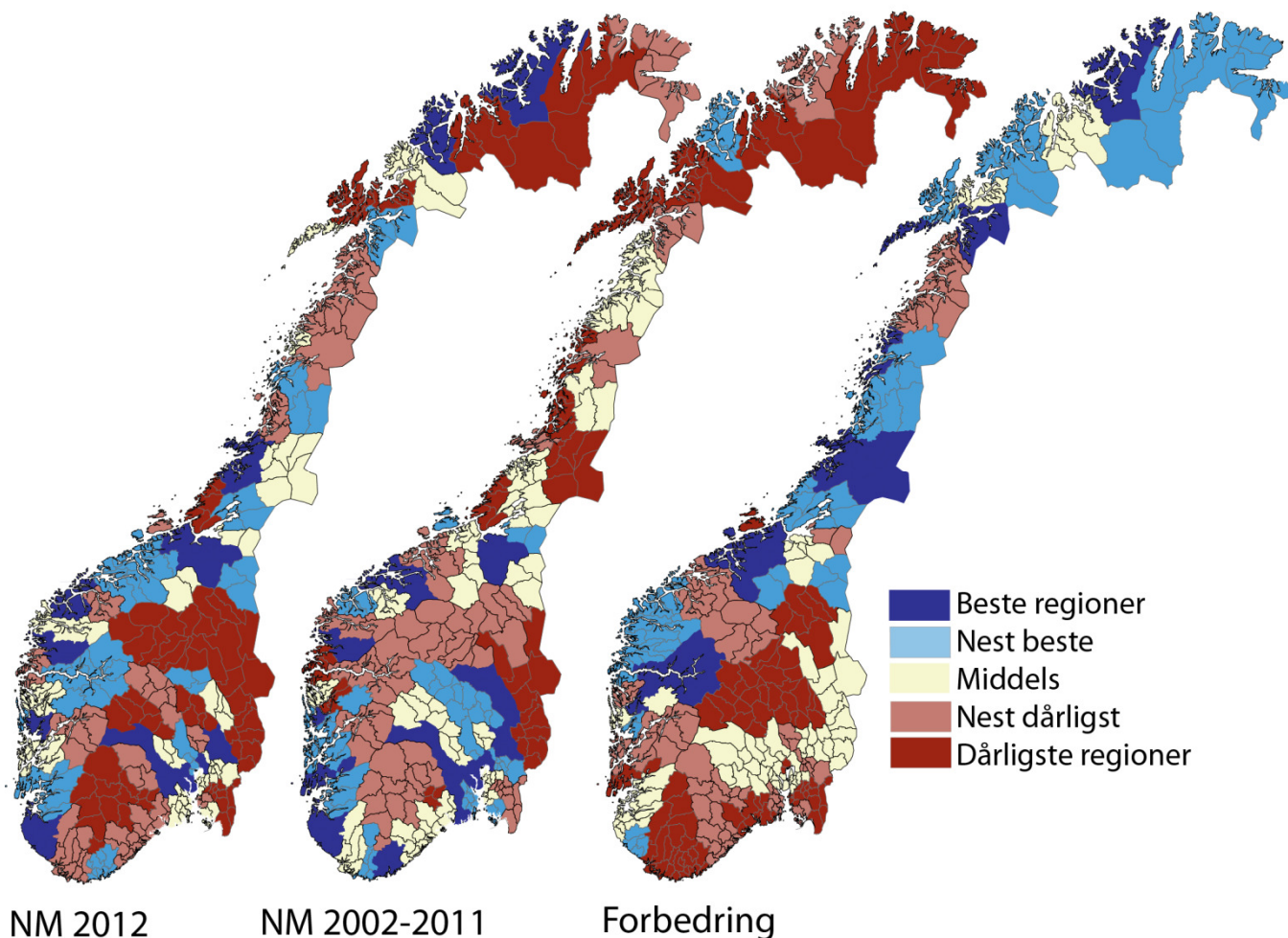
Andre kommuner som gjorde det sterkt i årets NæringsNM er Kongsberg, Øvre Eiker, Ringerike og Nedre Eiker. Alle disse kommunene har også gjort det bra de siste ti år.

Buskerud har samtidig flere kommuner som gjør det svakt i NæringsNM. På bunn finner vi Nore og Uvdal, Nes og Flå. Felles for alle er at de hadde svak lønnsomhet i 2011. Disse tre er også svakt rangert i NæringsNM for siste ti år.

Figur 48: Kommunene i Buskeruds resultat i NæringsNM. Alle tall er rangeringer blant landets 429 kommuner, til venstre rangering for NæringsNM siste år, i parentes siste ti år. I figuren vises rangeringer for hver av de fire indeksene.

Kart med endringer i NæringsNM

Figur 49: Resultater i NæringsNM for regioner, først for det siste året, dernest for den foregående tiårsperioden og til slutt endringene fra tiårsperioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. NæringsNM 2012 er basert på regnskapstall fra 2011.

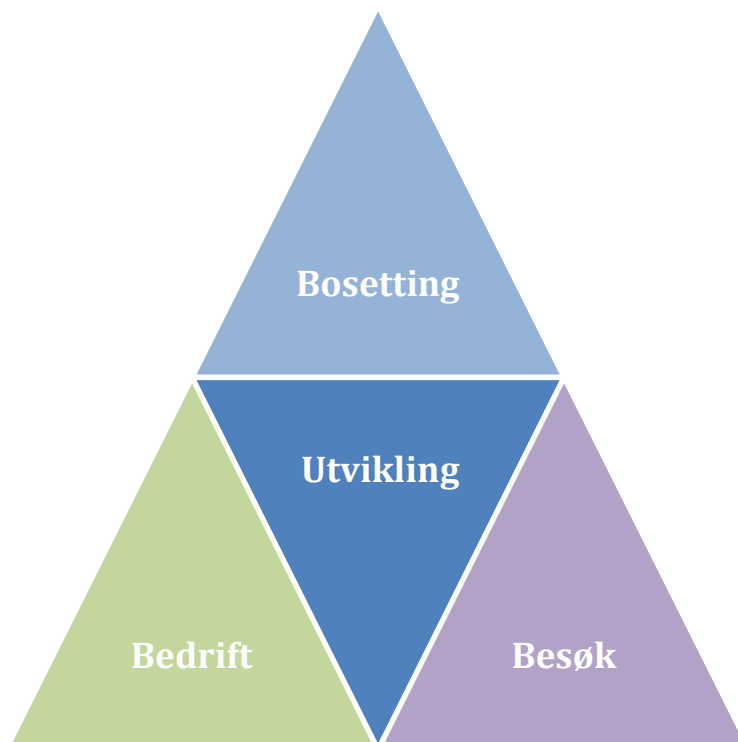
Kartet til venstre viser resultatene for NHOs NæringsNM for det siste året. Som vi ser er mange av de beste regionene lokalisert langs kysten, fra Rogaland og nordover.

I kartet i midten vises resultatene i NæringsNM for de ti årene forut for det siste året. I denne perioden er ikke dominansen fra Vestlandet like tydelig, da det var mange regioner på Østlandet som også var blant de beste. I denne tiårsperioden var resultatene fra Nord-Norge gjennomgående svake, med mange regioner fra Nord-Norge blant de som gjorde det svakest i NæringsNM.

I kartet til høyre vises endringen i regionenes resultater i NæringsNM fra perioden 2002-2011 til NæringsNM 2012. Da trer det fram et ganske klart mønster. Ingen av regionene på Østlandet har bedre resultater i siste NæringsNM enn i foregående tiårsperiode. De regionene som har forbedret seg mest i 2012 er alle fra Sogn og Fjordane eller de fem nordligste fylkene.

5. Attraktivitetspyramiden

Attraktivitet har blitt et velbrukt begrep innenfor regional utvikling. Telemarksforsking introduserte Attraktivitetspyramiden i 2010 for å systematisere attraktivitetsbegrepet i en modell for å forklare steders vekst, og da spesielt befolkningsveksten. I Attraktivitetspyramiden skiller vi mellom tre typer attraktivitet: Attraktivitet for bedrifter, for besøk og for bosetting.

Noen steder er gunstige for produksjon av varer og tjenester som kan selges i et større marked. Dette kan være produksjon basert på naturlige forutsetninger, som landbruk, fiske eller gruvedrift. Industriproduksjon har tradisjonelt også blitt lokalisert til steder med bestemte naturlige forutsetninger, som for eksempel fossefall, gode havneforhold eller nærhet til råvarer. I dag er en del tjenester også omsatt i et større marked, det gjelder spesielt teknologiske tjenester. Attraktivitet for denne typen produksjon, som vi kaller attraktivitet for bedrifter, vil dermed være den historiske forklaringen til mange steders vekst.

Attraktivitet for besøk er den andre typen attraktivitet. På steder som tiltrekker seg mange besøkende vil det oppstå mange arbeidsplasser i næringer som kjennetegnes av at kundene må være personlig til

stede. Dette er bransjer som overnatting, servering og butikkhandel. I de siste årene har besøksnæringer som kultur, aktiviteter og underholdning vokst raskt.

Attraktivitet for bosetting er en type attraktivitet som har blitt viktig etter hvert som stadig flere pendler. Når en kan bo ett sted og arbeide et annet sted, oppstår muligheten til at noen steder kan trekke til seg innbyggere uten å ha vekst i arbeidsplasser. Attraktivitet som bosted blir også viktig for næringsutviklingen fordi næringslivet på slike steder vil ha lettere for å rekruttere kompetent arbeidskraft.

Det er kombinasjonen av de tre attraktivitetsdimensjonene som gir vekst på et sted. Steder som er attraktive langs alle de tre aksene, vil få høy vekst.

5.1 Bedriftsattraktivitet

Bedriftsattraktivitet er knyttet til basisnæringene, som kjennetegnes av at de produserer varer og tjenester til et større marked. I hovedsak selges slike varer og tjenester ut av regionen hvor produksjonen foregår.

Basisnæringene består av naturbaserte næringer, som fiske, landbruk, havbruk og bergverk, samt industri og teknologiske tjenester som IT, telekom, og engineering.

Naturbaserte næringer og industri har hatt synkende antall arbeidsplasser i Norge de siste ti årene. Det gjelder også i resten av Europa. Årsaken er at produksjonen blir stadig mer rasjonell slik at samme produksjon drives med stadig færre ansatte.

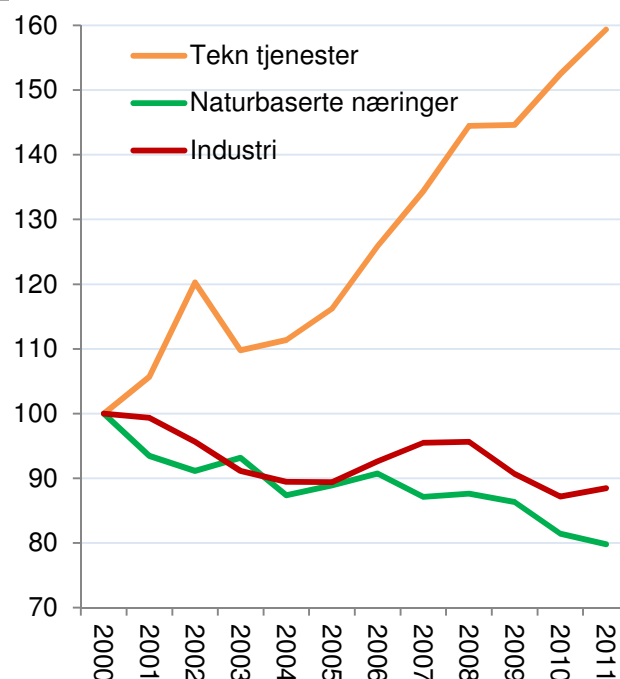
Teknologiske tjenester er en næring i stadig vekst når det gjelder antall ansatte, men er ikke størst i antall arbeidsplasser. I Norge er industrien fremdeles størst i antall arbeidsplasser. Det var 265 575 arbeidsplasser i industrien på slutten av 2011. De teknologiske tjenestene hadde på samme tidspunkt 141 384 arbeidsplasser. Naturbaserte næringer hadde 61 319 arbeidsplasser.

Den sterke veksten i teknologiske tjenester har gjort at basisnæringene totalt sett har opprettholdt antall arbeidsplasser i Norge siden 2000. I 2011 var det også en liten økning.

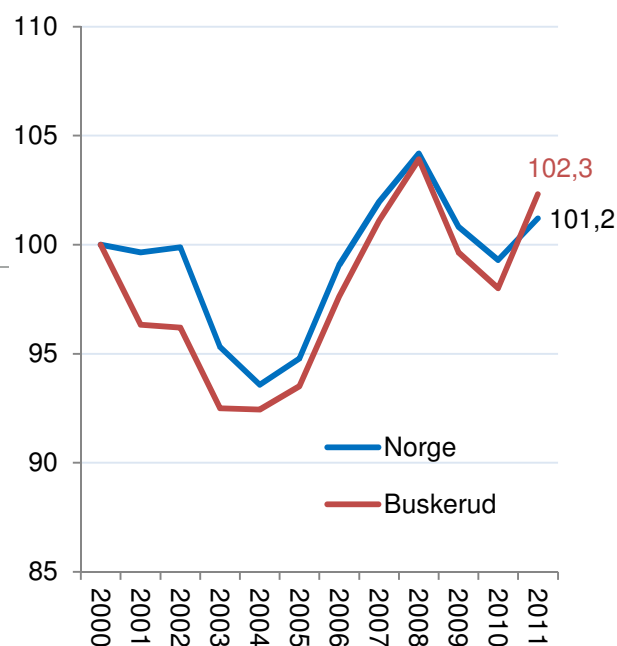
5.2 Basisarbeidsplasser i Buskerud

Buskerud har hatt en lik utvikling i antall arbeidsplasser i basisnæringene som landet generelt. Det var en sterkere nedgang i Buskerud de første årene i perioden.

I både Buskerud og Norge som helhet har antall arbeidsplasser i basisnæringene gått litt opp fra 2000 til 2011, etter at det var vekst det siste året. Veksten i Buskerud var sterkere enn på landsbasis, noe som førte til at Buskerud fikk sterkere vekst i basisarbeidsplasser enn Norge i perioden 2000-2011. Den ekstra veksten på 1,1 prosentpoeng utover landsgjennomsnittet tilsvarer 265 basisarbeidsplasser i Buskerud.

Figur 50: Utvikling i de tre kategoriene av basisnæringer i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at utviklingen i 2000=100.

Figur 51: Utviklingen i antall arbeidsplasser i basisnæringene i Buskerud og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.3 Vekstimpulser fra basisnæringene

Når vi måler veksten i antall arbeidsplasser i prosent, vil fylker med få arbeidsplasser og høy utpendling kunne få sterk prosentvis vekst uten at dette gir sterke vekstimpulser. For å få et mål på de reelle vekstimpulsene kan vi i stedet måle veksten i antall arbeidsplasser som prosent av antall sysselsatte i fylket. Da får vi et bedre mål for hvilken vekstimpuls som arbeidsplassveksten representerer.

Tabell 12 viser utviklingen i basisnæringene fylkesvis, og viser antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i fylkene.

Tabell 12: Vekstimpulser fra basisnæringene i fylkene i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i fylket.

Fylke	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
Rogaland	2,2	-0,2	-1,0	-0,2	0,4	2,6	1,5	0,8	-0,4	0,2	1,5	0,7
Finnmark	-0,4	-0,5	-1,6	-0,9	0,7	0,3	0,3	0,7	1,0	-0,4	0,7	0,3
Oslo	-0,5	0,3	-2,4	0,1	0,5	1,0	0,6	0,7	-0,6	0,0	0,7	0,3
Hordaland	0,3	0,0	-0,5	-0,2	0,3	1,3	0,6	0,4	-0,1	-0,4	0,4	0,2
Sør-Trøndelag	-0,3	0,1	-0,6	-0,6	0,5	0,7	1,1	0,5	-0,4	-0,2	0,3	0,2
Buskerud	-0,7	0,0	-0,7	0,0	0,2	0,8	0,6	0,5	-0,7	-0,3	0,7	0,2
Akershus	0,7	1,2	-0,1	-0,4	0,5	0,4	0,6	0,7	-0,5	0,0	0,1	0,2
Vest-Agder	-0,8	0,8	-1,2	0,4	0,1	1,1	1,0	1,1	-0,6	-0,5	-0,1	0,2
Møre og Romsdal	-0,7	-0,6	-1,8	-0,5	0,4	0,8	0,7	0,3	-0,8	-0,3	0,4	0,0
Troms	-0,4	-0,2	-0,2	-0,4	-0,2	0,1	0,0	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1
Vestfold	0,0	-0,7	-1,2	0,2	0,0	0,7	0,7	0,0	-0,9	-0,3	0,2	-0,1
Nordland	-0,4	-0,1	-0,3	-0,3	-0,1	0,6	0,0	0,4	-0,5	-0,5	-0,1	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,4	1,0	0,0	-0,6	0,1	0,8	0,4	-0,5	-1,3	-0,3	0,0	-0,2
Aust-Agder	-0,4	-1,3	-0,8	-0,5	0,8	0,7	0,3	0,1	-1,1	-0,7	-0,3	-0,2
Østfold	-0,6	-0,2	-0,7	-0,7	-0,4	0,3	0,4	-0,4	-1,3	-0,4	0,1	-0,3
Oppland	-0,6	0,1	-0,6	-0,8	-0,2	0,5	0,1	-0,4	-0,9	-0,6	-0,2	-0,3
Telemark	-0,9	-0,4	-1,6	-0,5	0,3	0,1	-0,6	0,6	-1,0	-0,9	-0,1	-0,4
Hedmark	-0,5	-0,5	-0,5	-0,6	-0,1	0,4	-0,4	-0,1	-0,9	-0,8	-0,2	-0,4
Sogn og Fjordane	-0,7	-0,7	-1,1	-2,0	0,5	0,0	0,3	0,1	-0,9	-0,8	-0,4	-0,4

Rogaland har klart fått de sterkeste vekstimpulsene fra basisnæringene de siste årene. Det er lite overraskende. Mer overraskende er det kanskje at Finnmark er nummer to. Oslo kommer på en tredjeplass over fylker med sterkeste vekstimpulser fra basisnæringene. Telemark, Hedmark og Sogn og Fjordane fikk sterkeste nedgangsimpulser av fylkene.

Buskerud har hatt en god utvikling i basisnæringene i perioden 2005-2008, samt i 2011. I 2011 bidro basisnæringene i Buskerud til en vekst i samlet sysselsetting tilsvarende 0,7 prosent av folketallet. Dette var like høyt som i Finnmark og Oslo, og kun Rogaland hadde høyere vekstimpulser dette året. For progressivt snitt blir Buskerud rangert som nummer seks av fylkene.

5.4 Vekstimpulser fra basisnæringene regioner

Vi kan også se på utviklingen i basisnæringene regionvis. I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i regionene på Østlandet som andel av samlet sysselsetting i regionen.

Tabell 13: Vekstimpulser fra basisnæringene i regionene på Østlandet i perioden 2001-2011, samt progressivt gjennomsnitt. Vekstimpuls er målt som endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene som andel av samlet sysselsetting i regionen. Regionene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Region	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
1	Kongsberg/Numedal	-0,1	0,5	-2,0	-1,3	1,0	4,2	2,9	3,9	-0,4	0,1	3,8	1,8
3	Akershus Vest	3,3	3,9	0,1	-0,5	0,7	1,0	1,8	1,9	-0,5	0,9	0,6	0,8
10	Oslo	-0,5	0,3	-2,4	0,1	0,5	1,0	0,6	0,7	-0,6	0,0	0,7	0,3
24	Drammensregionen	-0,6	-0,1	-0,5	0,2	-0,3	0,0	0,5	0,1	-0,6	-0,2	0,5	0,0
25	Tønsbergregionen	0,0	-0,7	-1,3	0,1	-0,2	0,8	1,0	0,2	-0,8	-0,4	0,3	0,0
28	Vest-Telemark	-1,3	0,3	0,8	-0,3	0,6	1,6	-0,5	0,5	-0,9	-0,9	0,2	0,0
29	Midt-Telemark	-1,6	0,0	-0,3	0,1	1,0	1,1	-0,4	0,7	-1,7	-1,0	0,8	0,0
31	Follo	-0,1	0,1	0,0	-0,1	-0,2	0,1	0,2	0,1	-0,1	-0,4	0,0	0,0
38	Sandefjord/Larvik	0,0	-0,4	-0,8	0,6	0,3	0,7	0,1	-0,3	-1,0	-0,3	0,1	-0,1
40	Nedre Romerike	-0,8	0,1	-0,4	-0,5	0,1	0,1	0,1	0,3	-0,6	-0,2	-0,1	-0,1
42	Halden	-0,6	1,1	-1,3	-1,8	-0,2	1,2	1,0	-0,6	-0,8	-0,8	0,4	-0,2
43	Øvre Romerike	-0,4	-0,1	0,2	-0,2	2,2	0,1	-0,3	-0,1	-0,6	-0,8	-0,3	-0,2
44	Hadeland	-0,9	-0,8	-0,1	-0,3	0,1	0,3	0,6	-0,2	-1,2	-0,1	-0,1	-0,2
45	Ringerike/Hole	-1,3	-0,5	-1,1	-0,3	1,1	1,3	0,2	-0,2	-1,2	-0,7	0,0	-0,2
47	Indre Østfold	-0,1	-0,2	-0,1	-0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	-1,1	-0,5	0,0	-0,2
49	Lillehammerregionen	-0,1	0,6	-0,3	-0,6	0,6	-0,3	0,1	-0,1	-0,6	-0,2	-0,3	-0,2
51	Midt-Gudbrandsdal	0,6	-0,5	1,4	-0,9	-0,2	0,7	-0,2	0,6	-1,1	-0,5	-0,4	-0,2
53	Midt-Buskerud	-1,0	-0,6	-0,9	0,2	0,7	0,2	0,6	-0,2	-1,1	-0,7	-0,3	-0,3
57	Hamarregionen	-0,2	-0,1	-0,3	-0,6	-0,2	0,5	-0,2	-0,5	-0,7	-0,5	-0,1	-0,3
60	Gjøvikregionen	-1,1	0,0	-1,7	-1,1	-0,6	1,1	0,7	-0,8	-1,2	-0,5	0,2	-0,3
63	Mossregionen	-0,5	-0,1	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,5	-0,6	-1,9	-0,2	-0,1	-0,4
64	Hallingdal	-0,7	-0,3	-0,6	0,3	0,5	0,3	-0,4	-0,6	-0,8	-0,6	-0,3	-0,4
65	Fjellregionen	-1,0	0,6	-1,3	0,0	0,1	0,6	-0,7	0,0	-0,5	-1,1	-0,5	-0,4
66	Nedre Glomma	-0,8	-0,4	-1,1	-0,9	-0,9	0,2	0,3	-0,5	-1,2	-0,4	0,2	-0,4
68	Valdres	0,2	0,8	-0,3	-1,0	-0,3	0,7	-0,6	-0,5	-0,5	-1,1	-0,1	-0,4
69	Grenland	-0,7	-0,7	-2,2	-0,4	0,0	-0,3	-0,5	0,7	-1,0	-0,8	-0,1	-0,4
71	Sør Østerdal	-0,4	-1,1	-0,5	-0,4	-0,6	0,4	-0,5	0,3	-0,7	-0,7	-0,8	-0,4
76	Glåmdal	-1,0	-1,2	-0,6	-0,9	0,2	0,1	-0,3	0,2	-1,4	-1,3	0,0	-0,5
80	Øst-Telemark	-1,3	0,3	-1,1	-1,4	0,9	0,5	-1,0	-0,3	-0,7	-1,4	-0,9	-0,6
81	Nord-Gudbrandsdal	-1,0	0,6	-0,1	-0,8	-0,6	0,4	-1,0	-0,2	-0,5	-1,4	-1,0	-0,7

Kongsberg/Numedal, Akershus Vest og Oslo er de regionene på Østlandet som har hatt den klart beste utviklingen i basisnæringene. Kongsberg/Numedal er den regionen i landet som har hatt kraftigs vekstimpuls fra basisnæringene de siste årene.

Drammensregionen kommer også godt ut, og blir rangert som nummer 24 for progressivt snitt. Det var høy vekst i Drammensregionen i 2007 og 2011, men det har også vært år med høy nedgang. Flertallet av regioner i landet har fått negative vekstimpulser fra basisnæringene, derfor er Drammensregionen rangert såpass høyt, til tross for at det progressive snittet er null.

De tre andre regionene har hatt en utvikling under middels. Felles for regionene er at de har hatt negative vekstimpulser fra basisnæringene i flere av årene i begynnelsen og slutten av perioden, men hadde noen år med vekst i midten av perioden. Hallingdal har hatt den svakeste utviklingen av regionene i Buskerud, og er rangert som nummer 64 av de 83 regionene i landet.

5.5 Vekstimpulser fra basisnæringene kommuner

I tabellen under ser vi endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Buskerud som andel av samlet sysselsetting.

Tabell 14: Endring i antall arbeidsplasser i basisnæringene i kommunene i Buskerud i perioden 2001-2011, målt som andel av samlet sysselsetting, samt progressivt gjennomsnitt. Kommunene er rangert etter progressivt gjennomsnitt.

Rang	Kommune	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Prog. snitt
3	Kongsberg	0,6	0,9	-2,6	-1,5	1,1	5,0	3,5	4,7	0,0	0,3	4,8	2,3
27	Flå	-1,0	-0,4	-1,0	1,6	1,6	2,2	1,7	0,8	0,6	-	-0,4	0,7
64	Sigdal	1,1	0,8	0,1	1,6	1,1	1,1	1,3	0,3	-1,4	-1,7	1,6	0,3
69	Lier	-3,0	1,7	-2,5	1,1	0,9	1,4	0,7	0,2	-0,6	-1,0	1,1	0,2
70	Krødsherad	-3,3	-2,3	-0,5	1,0	-1,9	4,1	1,6	0,3	-5,7	4,1	-0,3	0,2
91	Hole	-	0,4	0,2	-0,1	0,5	0,6	1,1	-3,2	1,1	0,3	0,6	0,1
94	NedreEiker	-0,0	-0,1	1,0	-0,7	-0,1	0,5	0,7	-0,6	-0,3	0,0	0,7	0,1
120	ØvreEiker	-0,5	0,1	-0,3	0,4	0,3	-0,3	0,3	-0,0	-0,8	0,3	0,3	0,0
137	Drammen	-0,6	0,4	-0,3	0,1	-0,8	-0,2	0,3	0,6	-0,7	-0,1	0,4	0,0
140	Ål	0,3	0,0	-0,5	0,2	0,7	1,2	-0,5	-0,9	-0,4	-0,2	0,4	0,0
147	NoreogUvdal	-1,6	0,4	0,8	-1,1	2,8	0,5	1,0	-	-0,9	-1,7	0,3	0,0
153	Rollag	-7,8	-4,2	0,4	-1,1	-0,7	3,4	3,1	1,7	-8,0	1,6	0,8	0,0
187	Hurum	0,3	-3,8	0,7	1,7	-0,0	-0,8	-0,4	0,8	-2,6	0,8	0,6	-0,1
201	Røyken	1,0	-1,3	0,6	-0,1	-0,9	-0,6	0,6	-0,4	0,2	-0,5	0,1	-0,1
217	Flesberg	-1,0	0,2	-0,5	-0,1	-0,3	1,3	-0,8	0,7	0,1	-0,5	-1,0	-0,2
240	Ringerike	-1,5	-0,7	-1,4	-0,3	1,2	1,4	0,0	0,4	-1,7	-0,9	-0,1	-0,2
247	Hemsedal	-3,4	-0,5	2,0	-	0,3	1,1	-0,3	0,1	-0,9	-1,5	-0,3	-0,3
304	Hol	-0,9	0,0	-1,5	-0,2	-0,4	0,3	-0,2	0,1	0,0	-1,0	-0,9	-0,4
324	Modum	-1,2	-0,7	-1,2	-0,3	1,1	-0,7	0,2	-0,5	-0,3	-1,2	-0,9	-0,5
362	Nes	-2,1	0,6	-0,5	-1,2	2,3	-0,1	-1,1	-0,6	-3,5	0,4	-0,3	-0,6
374	Gol	0,8	-1,6	-0,9	2,0	-0,2	-1,0	-0,7	-1,8	-0,2	-1,2	-0,5	-0,7

Kongsberg har fått sterke vekstimpulser fra basisnæringene, og er rangert som nummer tre i landet for progressivt snitt. Kongsberg har fått sterke vekstimpulser fra basisnæringer de fleste årene etter 2005. I 2011 bidro basisnæringene til en vekst i samlet sysselsetting tilsvarende hele 4,8 prosent av folketallet i Kongsberg.

Flå har også hatt en god utvikling. Til tross for at det var negative impulser fra basisnæringene i 2011, sørger vekstperioden 2004-2009 for at Flå blir rangert som nummer 27 i landet for progressivt snitt.

Andre kommuner som har fått vekstimpulser fra basisnæringer er Sigdal, Lier, Krødsherad, Hole og Nedre Eiker. At såpass mange kommuner kommer bra ut, er ganske unikt for et fylke på Østlandet.

Kommuner som Gol, Nes, Modum og Hol har fått negative vekstimpulser fra basisnæringer. Disse kommunene har stort sett hatt nedgang i basisnæringene de siste årene.

5.6 Besøksattraktivitet

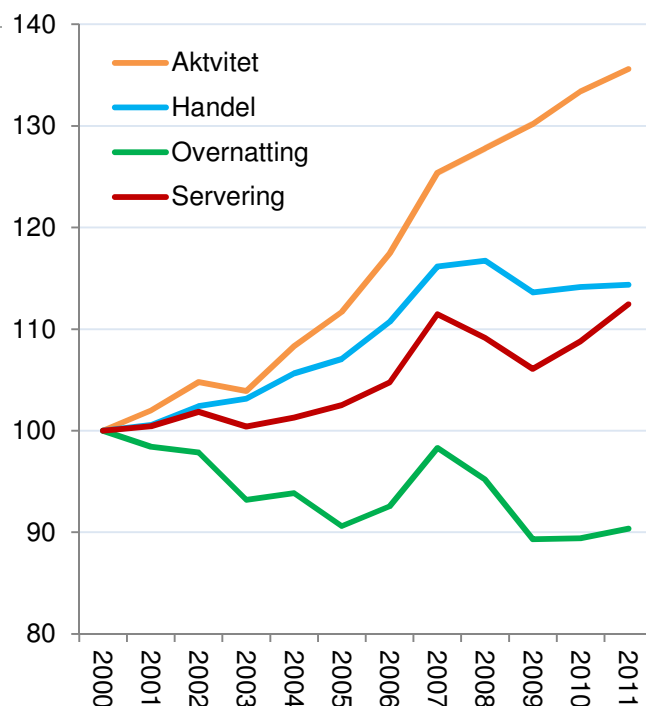
Besøksattraktivitet er knyttet til besøksnæringene, som kjennetegnes av at kundene må være fysisk tilstede. Kundene er derfor enten egne innbyggere, eller besøkende fra andre steder.

Besøksnæringene består av overnatting, servering, butikkhandel og ulike aktiviteter som kultur, underholdning, sport og andre aktiviteter. Her inngår også tjenester som frisører og drosjetransport.

Overnattingsnæringen har hatt en ganske sterk nedgang i antall arbeidsplasser i Norge siden 2000, til tross for at antall overnattingsdøgn har økt. Det viser at denne bransjen har hatt en produktivitetsvekst, på samme måte som industrien.

Antall arbeidsplasser i servering og butikkhandel har hatt sine konjunktursvingninger, men har økt litt mer enn resten av økonomien.

Antall arbeidsplasser innen aktiviteter har hatt klart sterkest vekst, og har nesten ikke blitt påvirket av økonomiske konjunkturer. Antall arbeidsplasser innenfor aktivitetsnæringene har økt med 35 prosent siden 2000.

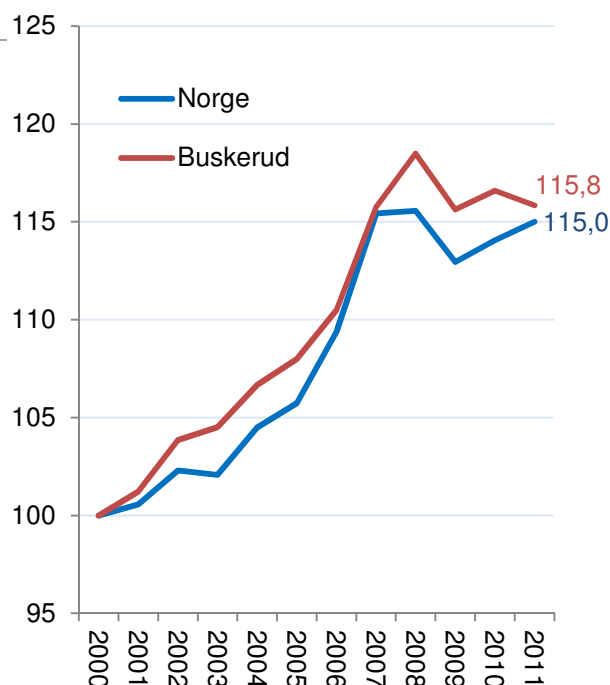
Figur 52: Utvikling i antall arbeidsplasser i de fire besøksnæringene i Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.7 Utviklingen i Buskerud

Buskerud hadde en sterk vekst i sine besøksnæringene fra 2000 til 2008, i denne perioden økte antall arbeidsplasser i besøksnæringene med over 18,5 prosent. Veksten i Norge lå under dette nivået, og det var nærmest ikke vekst fra 2007 til 2008.

Det forsvant mange arbeidsplasser i besøksnæringene i Buskerud i 2008. I 2010 var det også nedgang i Buskerud, mens det var vekst i landet som helhet. Veksten i Buskerud er imidlertid fortsatt høyere enn veksten i landet som helhet i perioden etter 2000. Norge har vokst med 15 prosent fra 2000 til 2011, mens veksten i Buskerud har vært 15,8 prosent.

Buskerud er et fylke med sterk befolkningsvekst, og dette bidrar til å stimulere veksten i besøksnæringene.

Figur 53: Utviklingen i antall arbeidsplasser i besøksnæringene i Buskerud og Norge i perioden 2000-2011, indeksert slik at nivået i 2000=100.

5.8 Besøksarbeidsplasser i Buskerud

Handel er den klart største av besøksnæringene både på landsbasis og i Buskerud. Det var 13 992 arbeidsplasser i handel i Buskerud i 2011, en økning fra 11 854 arbeidsplasser i 2000. Antall arbeidsplasser i handel har imidlertid gått litt ned fra 2008, da 14 495 arbeidet i handel i Buskerud. Dermed har det forsvunnet over 500 arbeidsplasser i handel fra Buskerud de siste tre årene, til tross for sterk befolkningsvekst.

Det har vært vekst i antall arbeidsplasser innen aktiviteter og servering.

Antall arbeidsplasser i overnatting har sunket med 316 arbeidsplasser.

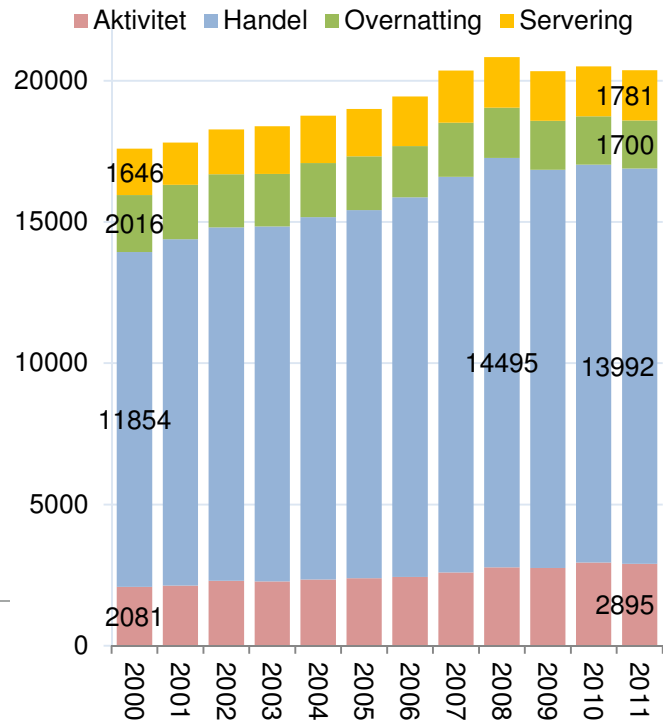
5.9 Overskudd i besøksnæringene

Mye av omsetningen til besøksnæringene er til egne innbyggere. Befolkningen handler i de lokale butikkene og benytter seg av serverings- og aktivitets-tilbudene på stedet.

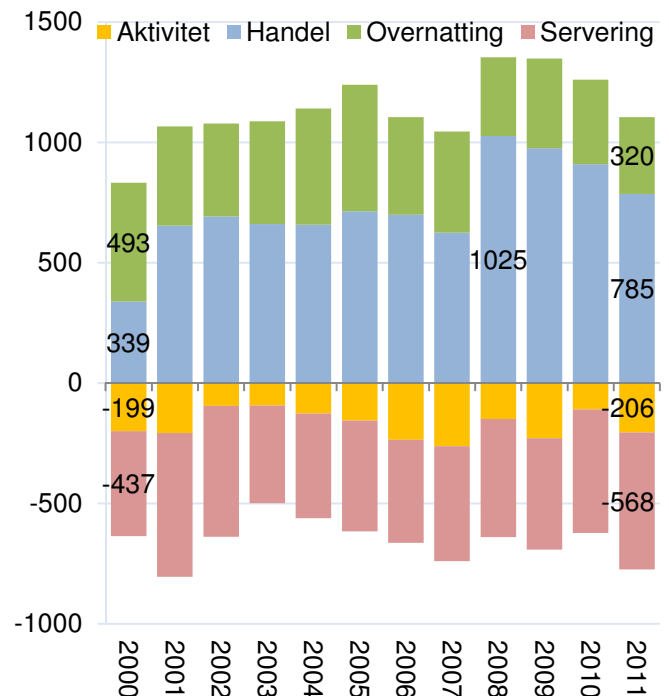
Det er derfor interessant å se på hvor store besøksnæringene er, relativt til antall innbyggere. Det kan vi gjøre gjennom å ta antall arbeidsplasser og trekke fra det antallet som skyldes egne innbyggere. Da bruker vi de nasjonale tallene til å beregne gjennomsnittlig antall arbeidsplasser i forhold til innbyggertallet. Vi får da et mål på om besøksnæringene er uvanlig høye eller lave sammenliknet med innbyggertallet. Steder som har overskudd av besøksnæring må tiltrekke seg kunder som bor andre steder. Steder som har underskudd i besøksnæring opplever lekkasje av innbyggere som handler og benytter seg av tilbud andre steder.

Overskuddet i besøksnæringene i Buskerud er vist i figur 55. Buskerud har et høyt overskudd i handel. Overskuddet har økt fra 339 i 2000, til 1025 i 2008, for deretter å bli redusert til 785. Buskerud har også et overskudd i overnatting, men dette er blitt redusert i perioden.

Buskerud har et underskudd på 568 arbeidsplasser i servering, og 206 arbeidsplasser i aktiviteter. Underskuddet har økt i begge disse besøksnæringene.

Figur 54: Antall arbeidsplasser i de fire typene besøksnæring i Buskerud i perioden 2000-2011.

Figur 55: Overskudd i de fire typene besøksnæring i Buskerud i perioden 2000-2011.

5.10 Besøksoverskudd i fylkene

Hvor stor andel av samlet sysselsetting utgjør besøksoverskuddet i fylkene?

Tabell 15: Besøksoverskudd som andel av samlet sysselsetting i fylkene i perioden 2000-2011.

Fylke	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Oslo	4,7	4,9	4,7	4,6	4,2	4,2	4,1	3,8	3,1	2,8	3,0	3,0
Vest-Agder	0,4	0,3	0,3	0,5	0,6	0,4	0,7	0,7	0,7	1,2	1,1	0,9
Oppland	1,2	1,0	0,9	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	0,9	0,8	0,8
Troms	0,8	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6	0,6	0,4	0,5	0,6	0,7	0,7
Sør-Trøndelag	0,5	0,6	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7
Finnmark	-0,3	-0,4	-0,5	-0,3	0,1	-0,3	-0,5	0,0	0,2	0,2	0,3	0,6
Buskerud	0,2	0,2	0,4	0,5	0,5	0,5	0,3	0,2	0,5	0,5	0,5	0,2
Rogaland	0,2	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	0,1	0,0	0,0	-0,1
Telemark	-0,3	-0,3	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5	-0,4	-0,3	-0,1	-0,1	-0,2	-0,3
Hordaland	-0,6	-0,4	-0,5	-0,5	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,4	-0,3	-0,3
Aust-Agder	-1,1	-1,3	-1,3	-1,2	-0,9	-1,2	-0,8	-0,4	-0,2	-0,3	-0,1	-0,4
Nordland	-0,9	-1,1	-1,2	-1,0	-1,1	-1,3	-1,4	-1,3	-1,1	-0,8	-0,6	-0,4
Nord-Trøndelag	-2,0	-1,9	-1,7	-1,7	-1,6	-1,7	-1,6	-1,5	-1,5	-1,0	-1,0	-0,9
Sogn og Fjordane	-1,1	-1,2	-1,2	-1,2	-0,9	-1,2	-1,4	-1,2	-1,2	-1,3	-1,2	-0,9
Møre og Romsdal	-1,5	-1,8	-1,8	-1,7	-1,6	-1,6	-1,4	-1,3	-1,1	-0,8	-0,8	-1,0
Akershus	-1,5	-1,4	-1,2	-1,4	-1,4	-1,3	-1,3	-1,1	-1,2	-1,2	-1,2	-1,0
Vestfold	-1,2	-1,2	-0,8	-0,9	-0,9	-0,6	-0,9	-0,9	-1,0	-1,0	-1,5	-1,5
Hedmark	-1,6	-1,8	-1,7	-1,4	-1,6	-1,6	-1,5	-1,6	-1,5	-1,7	-1,7	-1,8
Østfold	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-2,0	-1,9	-1,8	-1,8	-1,7	-1,8	-2,1	-2,3

Steder med stort besøksoverskudd er oftest enten byer, som er handelssentra og som har mye aktivitetsnæringer, eller typiske reiselivssteder. Av fylkene er det Oslo som har overlegent størst andel av sysselsettingen knyttet til besøksoverskuddet. Besøksoverskuddet i Oslo har imidlertid sunket ganske mye. Det skyldes spesielt at antall arbeidsplasser i handelen i Oslo ikke øker som i resten av landet. Andre fylker med besøksoverskudd er Vest-Agder, Oppland, Troms, Sør-Trøndelag, Finnmark og Buskerud.

Buskerud har hatt et besøksoverskudd i hele perioden, som har variert fra 0,2 til 0,5 prosent av samlet sysselsetting i fylket. Buskerud har både byer og handelssentra og reiselivssteder. De ulike regionene i fylket skiller seg sterkt i fra hverandre, noe som vi skal se nærmere på.

5.11 Besøksoverskuddet i regionene

Vi kan også se på besøksoverskuddet i regionene.

Tabell 16: Besøksoverskudd i regionene på Østlandet i perioden 2000-2011, samt endring fra 2000 til 2011. Regionene er rangert etter besøksoverskudd i 2011.

Rang	Region	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring 2000-2011
1	Hallingdal	11,2	11,1	11,5	10,3	10,4	10,8	10,4	11,0	10,6	10,0	10,0	8,9	-2,3
2	Lillehammerregionen	6,9	6,2	6,2	5,6	6,1	5,6	6,3	6,2	6,5	5,9	6,0	5,8	-1,1
6	Valdres	4,4	4,6	4,8	4,1	4,7	5,2	4,9	5,1	4,5	4,7	4,0	3,8	-0,6
8	Oslo	4,6	4,9	4,7	4,6	4,2	4,2	4,1	3,8	3,1	2,8	3,0	3,0	-1,6
10	Nord-Gudbrandsdal	3,4	2,7	2,5	2,8	3,3	3,5	4,1	3,6	2,9	2,5	2,2	2,6	-0,7
11	Vest-Telemark	1,4	1,2	1,2	1,2	1,8	1,9	2,1	1,7	2,2	1,9	2,4	2,6	1,2
13	Midt-Gudbrandsdal	3,4	3,0	3,0	3,1	2,3	2,6	2,6	2,1	3,4	2,2	1,7	2,0	-1,4
16	Sør Østerdal	2,0	2,0	1,2	1,5	1,0	1,6	1,7	1,8	2,0	2,1	1,4	1,4	-0,6
22	Øst-Telemark	0,8	1,1	0,3	0,0	0,9	0,7	0,2	0,0	0,2	0,4	0,4	0,8	0,0
24	Ringerike/Hole	1,2	0,6	1,1	1,1	1,0	1,0	0,8	0,7	0,8	0,8	1,0	0,5	-0,7
27	Kongsberg/Numedal	-0,3	0,2	0,8	1,1	0,8	0,4	0,9	0,8	0,9	0,7	0,7	0,1	0,4
29	Øvre Romerike	0,0	0,0	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1	0,1	0,2	-0,4	0,0	0,0
32	Akershus Vest	-1,4	-1,0	-0,6	-0,9	-0,5	-0,7	-0,3	-0,1	-0,2	-0,6	-0,5	-0,2	1,1
37	Grenland	-0,6	-0,6	-0,9	-0,7	-0,7	-0,8	-0,5	-0,2	0,0	-0,2	-0,2	-0,4	0,2
40	Sandefjord/Larvik	-0,1	-0,5	0,3	0,2	0,0	0,2	0,0	0,1	0,2	0,5	-0,1	-0,6	-0,5
41	Mosseregionen	-1,1	-1,2	-1,0	-1,0	-0,9	-0,6	-0,1	0,1	0,1	0,3	-0,3	-0,8	0,3
47	Nedre Romerike	-0,8	-0,8	-0,8	-1,1	-1,2	-1,1	-1,4	-1,3	-1,7	-1,4	-1,3	-1,1	-0,3
49	Fjellregionen	-1,6	-2,0	-1,6	-1,6	-1,0	-0,8	-0,6	-0,3	-0,7	-0,5	-0,4	-1,2	0,4
50	Drammensregionen	-1,9	-1,7	-1,8	-1,5	-1,5	-1,3	-1,6	-1,7	-1,3	-1,3	-1,3	-1,3	0,6
51	Tønsbergregionen	-1,1	-0,9	-0,7	-0,7	-0,7	-0,3	-0,7	-0,7	-0,9	-1,1	-1,6	-1,3	-0,2
52	Nedre Glomma	-1,2	-1,0	-1,1	-1,3	-1,2	-1,2	-1,2	-1,3	-1,1	-1,2	-1,4	-1,5	-0,3
53	Hamarregionen	-1,3	-1,9	-1,5	-1,3	-1,4	-1,6	-1,4	-1,3	-1,3	-1,9	-1,7	-1,7	-0,5
57	Gjøvikregionen	-2,1	-2,0	-2,3	-2,1	-2,3	-2,5	-2,6	-2,3	-2,1	-1,9	-2,2	-2,2	-0,1
61	Follo	-3,4	-3,4	-3,3	-3,2	-3,3	-3,1	-2,9	-2,9	-2,8	-2,8	-2,6	-2,6	0,8
63	Midt-Buskerud	-3,0	-3,5	-3,0	-2,9	-2,2	-3,1	-3,3	-3,9	-2,9	-2,7	-3,1	-2,7	0,3
66	Hadeland	-3,6	-3,1	-3,1	-3,1	-2,7	-3,1	-3,5	-3,8	-4,1	-3,1	-2,8	-2,9	0,6
70	Halden	-2,7	-2,9	-2,8	-2,9	-2,8	-3,2	-3,2	-2,9	-2,8	-3,6	-3,6	-3,6	-0,9
71	Midt-Telemark	-0,8	-1,8	-1,1	-1,5	-2,5	-2,4	-2,5	-2,9	-3,3	-2,5	-3,2	-3,6	-2,8
75	Glåmdal	-4,3	-4,0	-3,9	-3,5	-3,7	-3,9	-4,1	-4,7	-4,5	-4,2	-4,4	-4,4	-0,1
77	Indre Østfold	-4,4	-4,6	-4,5	-4,2	-4,3	-4,2	-4,2	-4,3	-4,0	-4,1	-4,6	-4,9	-0,5

Hallingdal er den regionen som har høyest besøksoverskudd av regionene i Norge, fulgt av Lillehammer. Hallingdal har hatt et høyt overskudd i hele perioden, men gikk litt ned i 2011. Tidligere har overskuddet i besøksnæringer tilsvart over 10 prosent av sysselsettingen, men var redusert til 8,9 i 2011. Dette er likevel høyest i landet.

Ringerike/Hole og Kongsberg/Numedal har også hatt et besøksoverskudd i alle årene, med ett unntak for Kongsberg/Numedal. De to regionene blir rangert som nummer 24 og 27 for besøksoverskudd i 2011.

Drammensregionen og Midt-Buskerud har imidlertid hatt besøksunderskudd. Besøksunderskuddet tilsvarte 1,3 prosent av sysselsettingen i Drammensregionen i 2011, og 2,7 prosent i Midt-Buskerud.

5.12 Besøksoverskudd i kommunene

Besøksoverskuddet i kommunene i Buskerud er vist i tabellen under.

Tabell 17: Besøksoverskudd i kommunene i Buskerud i perioden 2000-2011, samt endring fra 2000 til 2011. Kommunene er rangert etter besøksoverskudd i 2011.

Rang	Kommune	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Endring 2000-2011
1	Gol	22,0	22,6	20,8	19,5	20,1	19,4	18,4	19,2	19,2	18,2	18,4	18,1	-3,9
3	Hol	19,8	18,6	19,4	18,4	17,5	18,4	17,8	18,1	18,2	16,8	15,6	14,1	-5,7
7	Hemsedal	9,8	10,9	14,2	10,5	11,6	15,3	13,2	17,2	15,6	16,4	16,4	11,4	1,6
9	Flå	1,0	-1,6	-0,2	-0,9	-1,3	-1,3	3,8	-0,2	1,4	0,4	8,9	10,3	9,3
25	Krødsherad	6,6	3,4	2,8	2,6	2,5	1,6	2,4	0,6	2,0	5,9	7,3	6,1	-0,5
58	Nes	3,9	4,4	5,2	4,9	6,5	5,7	5,7	5,1	4,0	3,5	2,9	3,0	-0,9
61	Drammen	3,5	3,4	3,4	3,6	3,4	3,6	3,1	3,0	3,4	3,1	3,2	2,9	-0,6
74	Lier	-0,1	0,4	0,0	0,2	0,2	0,6	0,6	1,2	2,1	2,1	1,7	1,9	2,0
79	Ringerike	1,8	1,2	1,8	1,8	1,7	1,8	1,5	1,3	1,6	1,7	2,0	1,5	-0,3
86	Kongsberg	1,0	1,7	2,1	2,5	2,2	2,0	2,5	2,1	2,2	1,8	1,8	1,0	-0,1
106	Nore og Uvdal	-3,3	-3,3	-1,4	-2,4	-2,4	-3,0	-1,9	0,1	-0,3	0,0	-0,1	-0,2	3,1
133	Nedre Eiker	-4,3	-3,8	-3,7	-3,1	-3,2	-2,7	-2,4	-2,5	-1,9	-1,7	-1,8	-1,5	2,8
154	Ål	-0,4	-0,3	0,3	-0,7	-1,5	-1,1	-1,4	-0,4	-1,3	-1,1	-1,4	-2,6	-2,2
186	Modum	-3,5	-3,8	-3,3	-3,2	-2,5	-3,4	-3,9	-4,4	-3,1	-3,9	-4,7	-3,9	-0,4
199	Hole	-2,0	-2,2	-2,4	-2,6	-2,6	-3,2	-2,8	-2,5	-3,4	-3,3	-3,5	-4,1	-2,1
201	Sigdal	-7,1	-6,6	-5,7	-5,0	-3,9	-4,8	-4,5	-4,9	-5,2	-3,8	-3,8	-4,2	2,9
206	Flesberg	-5,3	-5,4	-5,0	-4,8	-5,7	-6,1	-6,2	-6,3	-5,4	-4,6	-5,5	-4,4	0,8
223	Øvre Eiker	-5,5	-5,3	-5,1	-5,1	-5,4	-5,4	-5,3	-5,9	-5,3	-4,8	-5,1	-4,9	0,7
231	Hurum	-8,4	-8,7	-8,5	-5,9	-4,2	-3,6	-5,0	-5,1	-7,1	-6,0	-6,0	-5,2	3,3
260	Rollag	-7,3	-7,5	-6,0	-6,9	-6,9	-9,0	-8,1	-8,6	-7,0	-7,0	-6,0	-6,0	1,4

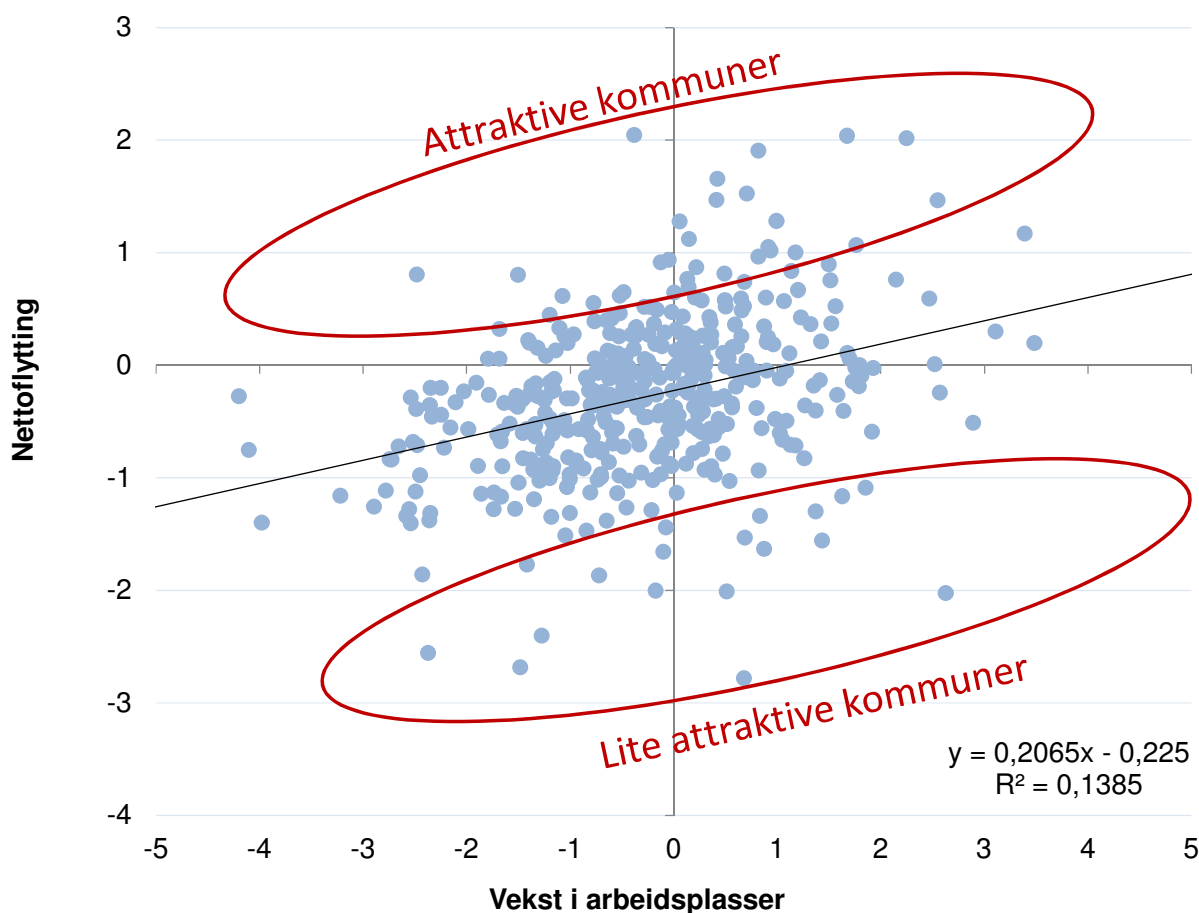
Buskerud har en rekke sterke besøkskommuner. Hallingdalskommunene Gol, Hol, Hemsedal og Flå er blant kommunene i landet med høyest overskudd i besøksnæringene. Alle er blant de ti sterkeste besøkskommunene i landet, og ingen andre kommuner hadde høyere besøksoverskudd enn Gol i 2011. Her tilsvarte besøksoverskuddet hele 18,1 prosent av sysselsettingen i kommunen.

Videre nedover på listen finner vi Krødsherad, Nes, Drammen, Lier, Ringerike og Kongsberg. Hallingdalskommunene er typiske turistkommuner med mye overnatting, mens Drammen, Kongsberg og Ringerike er bykommuner og regionsentra med mye handel. Gol har en dobbeltfunksjon som regionsenter og turistkommune, og har både mye handel og overnatting. Flå er også på vei opp som handelskommune.

Rollag har høyest besøksunderskudd av kommunene i Buskerud. Besøksunderskuddet tilsvarte seks prosent av sysselsettingen i 2011. Rollag er likevel bare rangert litt under middels blant de 429 kommunene i landet. Hurum og Øvre Eiker er de to andre kommunene i Buskerud som er rangert under middels. Alle tre kommunene har stor handelslekkasje.

5.13 Bostedsattraktivitet - Attraktivitetsbarometeret

Attraktivitetsbarometeret er en modell som Telemarksforskning har utviklet for å analysere om flyttebalansen til et sted skyldes arbeidsplassvekst eller om flyttingen er forårsaket av stedets bostedsattraktivitet. Dette spørsmålet er interessant, fordi det peker på to ulike strategier for vekst: Næringsutvikling eller attraktivitetsutvikling, som er grunnleggende forskjellige.

Figur 56: Illustrasjon av Attraktivitetsbarometeret. Figuren viser kommunenes årlige nettoflytting og kommunens årlige vekst i arbeidsplasser i treårsperioden 2009-2011.

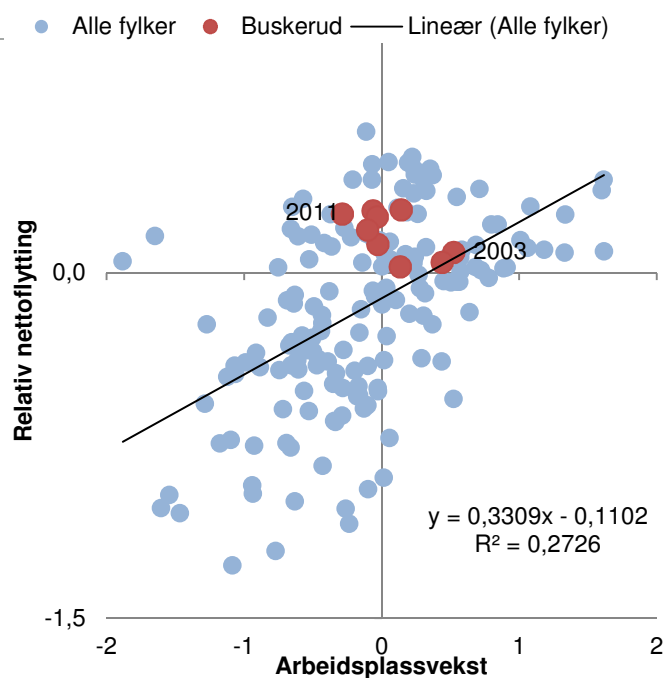
Attraktivitetsbarometeret tar utgangspunkt i sammenhengen mellom steders nettoflytting og arbeidsplassvekst. Denne sammenhengen er vist med den svarte streken i diagrammet. Det er en positiv sammenheng, slik at om en kommune har vekst i antall arbeidsplasser i en periode, vil det være en høyere sannsynlighet for at kommunen får netto innflytting. Mange kommuner har imidlertid en mye høyere innflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Det betyr at det er andre forhold enn arbeidsplassvekst som har ført til denne nettoflyttingen. Dette tilskriver vi kommunes bostedsattraktivitet. Tilsvarende er det kommuner som har mye høyere fraflytting enn arbeidsplassveksten skulle tilsi. Dette vil da bety at kommunen har manglende attraktivitet som bosted. Attraktivitetsbarometeret måler kommunenes attraktivitet som differansen mellom den faktiske nettoflyttingen og den statistisk forventede nettoflyttingen gitt arbeidsplassveksten, den svarte streken i figuren.

5.14 Bostedsattraktivitet i Buskerud

I figur 57 har vi vist hvordan den relative nettoflyttingen og arbeidsplassveksten i de 19 fylkene har variert i de ni siste treårsperiodene. Buskeruds plassering for hver av de ni treårsperiodene er vist i rødt.

Buskerud har vært plassert både til venstre og til høyre i diagrammet, noe som viser at fylket har hatt perioder med arbeidsplassutvikling både over og under middels.

Nettoflyttingen til Buskerud har ligget på eller over forventningslinjen i alle periodene. Det betyr at Buskerud har bostedsattraktivitet som middels eller over middels. De to periodene nettoflyttingen var som forventet, var de to periodene arbeidsplassveksten var høyest. Samtidig ser vi at i perioder der arbeidsplassutviklingen har vært svakest, har nettoinnflyttingen vært mye høyere enn forventet. Det indikerer at Buskerud er attraktiv for bosetting, uavhengig av arbeidsplassutviklingen.

Figur 57: Sammenhengen mellom nettoflytting og arbeidsplassvekst for fylkene i de ni siste treårsperiodene. Buskerud er markert i rødt.

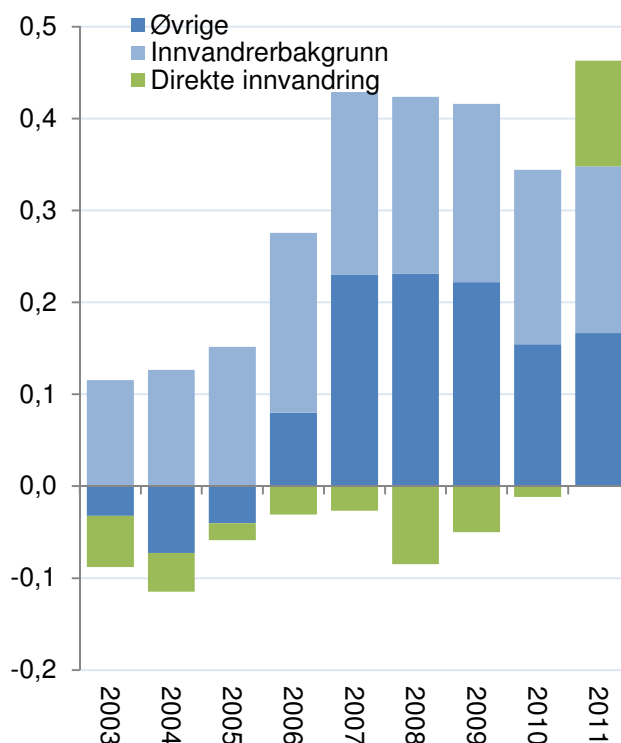
5.15 Bostedsattraktivitet til forskjellige grupper

Når vi splitter opp bostedsattraktiviteten til Buskerud i ulike grupper, ser vi at Buskerud har ulik tiltrekningskraft på forskjellige grupper.

Buskerud har hatt noe lavere innvandring enn arbeidsplassutviklingen skulle tilsi fram til 2010. I 2011 var plutselig innvandringen mye høyere enn arbeidsplassveksten tilsier.

Buskerud har vært attraktiv for innvandrerbefolkningen som er bosatt i andre fylker, og hatt mye innflytting fra denne gruppen i alle perioder.

For den delen av befolkningen som ikke har innvandringsbakgrunn var Buskerud lite attraktiv i de tre første periodene. Etter 2006 har Buskerud blitt attraktiv for denne gruppen også.

Figur 58: Bostedsattraktiviteten i Buskerud de ni siste treårsperiodene for tre forskjellige grupper.

5.16 Utvikling i bostedsattraktivitet i fylkene

I tabell 18 kan vi sammenlikne attraktivitetsindeksen til fylkene i de ni treårsperiodene. Attraktivitetsindeksen er målt som årlig ekstra nettoinnflytting utover hva som er forventet ut fra arbeidsplassutviklingen.

Tabell 18: Attraktivitetsindeksen til fylkene de ni siste overlappende treårsperiodene.

Fylke	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
Oslo	0,8	0,8	0,6	0,6	0,5	0,8	0,6	0,5	0,4
Østfold	0,5	0,6	0,6	0,5	0,4	0,3	0,5	0,4	0,5
Akershus	0,2	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4
Vestfold	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,3	0,4	0,3	0,4
Buskerud	0,0	0,0	0,1	0,2	0,4	0,3	0,4	0,3	0,5
Aust-Agder	0,2	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,2	0,3
Hedmark	0,1	0,0	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,2
Sør-Trøndelag	-0,2	-0,1	0,0	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,0
Telemark	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,1
Oppland	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
Hordaland	0,0	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	-0,1	0,0	0,1	0,1
Rogaland	-0,2	0,0	0,0	-0,1	-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1
Vest-Agder	-0,2	-0,3	-0,2	-0,1	-0,1	-0,2	-0,1	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,3	-0,2	0,0	-0,1	-0,1	-0,3	-0,3	-0,3
Møre og Romsdal	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4	-0,4	-0,3	-0,2	0,0	0,0
Troms	-0,4	-0,4	-0,1	0,0	0,0	-0,2	-0,4	-0,4	-0,4
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,2	-0,3	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4
Nordland	-0,4	-0,3	-0,2	-0,3	-0,5	-0,5	-0,6	-0,4	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,8	-0,7	-0,8	-0,8	-0,9	-0,6	-0,6

Det som virker slående ved figuren over er hvor stabil attraktivitetsindeksen er for fylkene. I denne perioden har vi sett ganske store endringer i innvandringsmønsteret som har skapt ny regional dynamikk. Dette ser vi resultater av når vi analyserer vekst og attraktivitet for kommuner og regioner. For fylkene har bostedsattraktiviteten vært svært stabil i lengre tid.

Oslo, Østfold, Akershus og Vestfold har vært jevnt attraktive i alle årene som er målt. Disse fylkene har dermed hatt stabil vekst gjennom sin tiltrekningskraft på innflyttere uten å ha hatt spesielt sterk arbeidsplassvekst.

På den nedre delen av tabellen finner vi de tre nordligste fylkene og Sogn og Fjordane, som har hatt stabilt svak bostedsattraktivitet.

Buskerud er eneste fylke som har hatt en klar trend i utviklingen, fra middels til høy attraktivitet. Fra å ha innflytting som forventet ut fra arbeidsplassveksten, fikk Buskerud en ekstra innflytting tilsvarende 0,5 prosent av folketallet i 2011. Buskerud var i den siste perioden nest mest attraktiv som bosted av alle fylkene i landet.

5.17 Utvikling av bostedsattraktivitet i regionene

Attraktivitetsindeksen til regionene på Østlandet er vist i tabellen under.

Tabell 19: Attraktivitetsindeksen til regionene på Østlandet de ni siste overlappende treårsperiodene. Regionene er rangert etter Attraktivitetsindeksen i perioden 2009-2011.

Rang	Region	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011
1	Øvre Romerike	1,88	1,69	1,13	0,99	1,12	1,07	1,02	1,08	1,15
3	Halden	0,31	0,72	0,82	0,74	0,25	0,45	0,63	0,71	0,65
4	Drammensregionen	0,26	0,28	0,38	0,43	0,68	0,58	0,66	0,57	0,62
6	Nedre Glomma	0,79	0,86	1,00	0,64	0,47	0,41	0,68	0,65	0,53
7	Mosseregionen	0,42	0,48	0,41	0,45	0,44	0,56	0,78	0,51	0,52
8	Follo	0,26	0,27	0,26	0,34	0,35	0,37	0,39	0,38	0,47
12	Oslo	0,93	0,86	0,75	0,58	0,53	0,82	0,72	0,63	0,43
13	Ringerike/Hole	0,22	0,17	0,25	0,57	0,76	0,54	0,43	0,25	0,39
14	Hallingdal	-0,69	-0,26	-0,24	-0,21	-0,23	0,13	0,19	0,38	0,39
15	Sandefjord/Larvik	0,48	0,37	0,13	0,04	0,08	0,19	0,37	0,41	0,38
17	Akershus Vest	-0,28	0,07	0,51	0,19	0,12	-0,15	0,20	0,22	0,36
18	Indre Østfold	0,51	0,55	0,42	0,31	0,61	0,25	0,33	0,12	0,36
19	Tønsbergregionen	0,55	0,55	0,67	0,38	0,53	0,48	0,66	0,42	0,35
20	Nedre Romerike	0,53	0,35	0,49	0,62	0,88	0,84	0,66	0,43	0,35
23	Kongsberg/Numedal	0,42	0,28	0,07	-0,42	-0,63	-0,73	-0,11	0,12	0,25
24	Glåmdal	0,39	0,26	0,31	0,25	0,76	0,32	0,45	0,20	0,24
26	Hamarregionen	0,22	0,26	0,45	0,43	0,54	0,18	0,23	0,19	0,22
28	Lillehammerregionen	-0,08	-0,02	0,06	0,25	0,49	0,29	0,58	0,15	0,19
31	Midt-Gudbrandsdal	-0,25	-0,13	-0,13	0,03	-0,03	-0,17	0,15	0,18	0,13
32	Grenland	0,47	0,34	0,21	0,04	0,05	-0,01	0,07	0,14	0,12
34	Sør Østerdal	0,48	0,04	0,11	0,28	0,51	0,08	-0,19	-0,19	0,09
36	Gjøvikregionen	0,24	0,13	0,19	0,24	0,28	0,39	0,25	0,15	0,08
37	Hadeland	0,35	0,02	-0,03	-0,06	0,23	0,07	0,20	-0,15	0,07
47	Midt-Buskerud	0,20	-0,06	-0,26	-0,22	0,17	0,34	0,17	-0,05	-0,05
48	Midt-Telemark	0,19	-0,11	0,08	0,18	0,42	0,26	0,18	-0,06	-0,07
50	Øst-Telemark	0,10	0,25	0,16	0,10	-0,02	0,08	0,24	-0,15	-0,09
56	Fjellregionen	-0,16	-0,28	-0,29	-0,41	-0,19	-0,23	-0,11	-0,28	-0,17
59	Valdres	-0,24	-0,04	-0,15	0,00	-0,16	0,20	-0,01	-0,12	-0,20
65	Nord-Gudbrandsdal	-0,11	-0,11	-0,11	-0,10	0,15	0,24	0,04	-0,24	-0,34
79	Vest-Telemark	0,03	-0,29	-0,11	-0,58	-0,04	-0,20	-0,06	-0,70	-0,63

Øvre Romerike har vært den mest attraktive regionen i landet i alle periodene vi har målt.

Drammensregionen er fjerde mest attraktive region i den siste perioden. Drammensregionen har vært attraktiv i alle perioder, men attraktiviteten har økt. Siden Drammensregionen er en stor region, betyr dette mye for fylket.

Ringerike/Hole og Hallingdal er nummer 13 og 14 på listen over de mest attraktive regionene i landet. Ringerike/Hole har vært attraktiv i alle periodene, mens Hallingdal har gått fra å være under middels attraktiv i de første periodene til over middels attraktiv i de siste periodene.

Kongsberg/Numedal er rangert som nummer 23 i den siste perioden. Kongsberg/Numedal hadde lav attraktivitet i de midterste periodene, men har forbedret attraktiviteten de siste periodene.

Midt-Buskerud er eneste region som hadde under middels bostedsattraktivitet i siste periode. Midt-Buskerud har vekslet mellom å være over og under middels attraktiv.

5.18 Attraktivitetsindeksen for kommuner

Attraktivitetsindeksen for kommunene i Buskerud er vist i tabellen under.

Tabell 20: Attraktivitetsindeksen til kommunene i Buskerud de ni siste overlappende treårsperiodene, samt snitt for alle periodene. Kommunene er rangert etter snittet for alle periodene.

Rang	Kommune	2001-2003	2002-2004	2003-2005	2004-2006	2005-2007	2006-2008	2007-2009	2008-2010	2009-2011	Snitt
5	Hole	0,7	0,2	1,0	1,3	2,0	2,7	2,1	1,8	1,3	1,5
17	Drammen	0,6	0,5	0,7	0,8	1,3	1,2	1,3	1,0	0,8	0,9
24	Øvre Eiker	0,4	1,0	1,0	1,1	0,8	0,5	0,5	0,7	1,1	0,8
37	Røyken	0,2	0,3	0,6	0,7	1,1	1,1	0,8	0,8	0,6	0,7
82	Hurum	1,0	0,2	0,2	0,5	1,0	0,6	0,5	0,1	-0,1	0,4
83	Hemsedal	-2,5	-0,1	0,9	0,9	-0,2	0,1	0,8	1,6	2,3	0,4
97	Lier	-0,3	0,0	0,0	0,6	0,8	0,5	0,4	0,3	0,9	0,3
102	Nedre Eiker	0,7	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1	0,3	0,3	0,2	0,3
110	Ringerike	0,2	0,3	0,3	0,6	0,7	0,3	0,2	0,0	0,2	0,3
113	Kongsberg	0,7	0,7	0,4	0,1	-0,1	-0,2	0,2	0,4	0,3	0,3
120	Modum	0,5	0,1	0,0	0,1	0,6	0,7	0,4	0,0	0,0	0,3
171	Ål	-0,5	-0,1	0,1	0,4	0,6	0,3	0,0	-0,1	0,1	0,1
175	Gol	-0,3	-0,6	-0,4	-0,1	0,0	1,0	0,5	0,7	-0,1	0,1
209	Flesberg	-0,4	-0,3	0,2	0,2	-0,1	-0,6	-0,2	0,2	0,7	0,0
221	Flå	0,1	-0,3	-0,1	-0,4	-0,8	0,0	0,2	0,4	0,3	-0,1
239	Nes	-0,8	-0,1	0,3	-0,2	-0,3	-0,3	0,3	0,0	0,1	-0,1
262	Sigdal	-0,5	0,2	-0,3	-0,1	-0,3	0,2	-0,1	-0,1	-0,4	-0,2
300	Krødsherad	0,5	-0,2	-0,4	-0,9	-0,8	-1,0	-0,2	0,3	0,4	-0,2
342	Rollag	1,5	-0,2	-0,7	-1,1	-0,1	-0,7	-0,4	-1,0	-0,7	-0,4
346	Hol	-0,3	0,2	-0,5	-0,5	-0,9	-1,0	-0,8	-0,1	0,4	-0,4
396	Nore og Uvdal	-0,2	-0,9	-1,5	-2,0	-1,5	-0,5	-0,1	0,0	0,4	-0,7

Mange av kommunene i Buskerud har fått positive vekstimpulser fra bostedsattraktiviteten når vi ser på alle de siste periodene samlet. Hole har hatt en høy attraktivitet i alle periodene, og er rangert som nummer fem i landet for alle periodene samlet. Hole har i snitt hatt en innflytting på 1,5 prosent årlig av folketallet.

Drammen, Øvre Eiker, Røyken har også vært attraktive i alle periodene, og er blant de 40 høyest rangerte kommunene for gjennomsnittlig positiv bostedsattraktivitet over tid. Hurum, Hemsedal og Lier har hatt varierende bostedsattraktiviteten, men har i snitt vært blant de 100 mest attraktive kommunene.

Kommuner som Nore og Uvdal, Hol og Rollag og Krødsherad har hatt under middels attraktivitet i de fleste periodene. Nore og Uvdal har hatt et flyttetap på 0,7 prosent årlig.

6. Regional vekstkraft

Befolkningsframskrivningene til SSB viser hvordan ulike nasjonale forutsetninger vil påvirke befolkningsutviklingen regionalt, når historiske flyttemønstre framskrives. Hensikten i dette kapitlet er å se hvordan utviklingen i en kommune, region eller fylke vil påvirkes dersom en lykkes i å forsterke arbeidsplassveksten eller å forbedre bostedsattraktiviteten. Vi er dermed ute etter å se på hvilket rom det er for den enkelte kommune, region eller fylke til å påvirke egen utvikling.

Basisalternativet

Vi ønsker å lage ulike scenarier for framtidig utvikling, basert på om den regionen vi studerer lykkes eller mislykkes med sin næringsutvikling, attraktivitetsutvikling eller begge deler. Vi må da ha et basisscenario som de ulike scenariene relateres til. Basisscenariet er bygd opp i tre trinn:

Først tar vi hensyn til at de ulike regionene har forskjellig alders- og kjønnsfordeling, og at fruktbarheten er forskjellig. Dette viser hvilken naturlig befolkningsvekst som de ulike regionene vil få. Data for dette kan vi hente direkte fra SSBs befolkningsframskrivninger der de har et alternativ som heter «ingen flytting».

Dernest må vi gjøre forutsetninger om nivået til nettoinnvandringen til Norge. Dette henter vi også fra SSBs middelalternativ MMMM.

Til slutt må vi gjøre noen antakelser om det relative flyttemønsteret mellom de ulike regionene. Da forutsetter vi at hver enkelt region vil ha samme bostedsattraktivitet i framtiden som gjennomsnittet mellom 2001 og 2011, og at hver enkelt region får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge.

Gjennom disse tre leddene får vi et basisscenario for alle kommuner, regioner og fylker i Norge. Disse basisscenarioene vil være basert på mange av de samme nasjonale forutsetningene som SSBs middel-framskrivning og bli ganske like for de fleste steder, men avvike noe, spesielt for enkeltkommuner.

I de neste kapitlene gjør vi rede for basisscenariet i mer detalj.

Scenariene

Når vi har basisscenarier som utgangspunkt, kan vi modellere hvilken befolkningsvekst som en region kan få dersom de lykkes med sin næringsutvikling og får en bedre arbeidsplassvekst enn andre deler av landet. Samtidig vil vi vise hvordan utviklingen blir dersom regionen greier å forbedre bostedsattraktiviteten. Disse danner til sammen det beste scenariet der regionen både får høy vekst i arbeidsplasser og samtidig en forbedring i bostedsattraktiviteten.

Et spørsmål som da må avklares, er hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk at en region kan oppnå? Og tilsvarende må vi sette en verdi på hvor stor forbedring i bostedsattraktivitet som det er realistisk å forutsette.

Vi bruker da den historiske utviklingen fra 2000 til 2011 til å bestemme verdier for hva som er realistiske alternativer for vekstscenariene. Disse verdiene vil være ulike for kommuner, regioner og fylker. For kommuner vil variasjonen være mye større enn for fylker, og dermed vil potensialet for forbedring også være større.

Vi lager deretter scenarier for hva som skjer dersom næringsutvikling og bostedsattraktivitet utvikler seg negativt, etter samme metode.

Resultatet blir at vi får synliggjort hvilket utviklingsrom som de ulike kommunene, regionene og fylkene har for framtidig utvikling, og som kan påvirkes gjennom egen næringsutvikling og egen attraktivitetsutvikling.

6.1 Naturlig vekst

SSBs framskrivningsalternativ «ingen flytting» er basert på prognoser over utviklingen av levealder og fruktbarhet. Dette er forhold som har vært ganske stabile historisk, og dermed er usikkerheten framover forholdsvis liten.

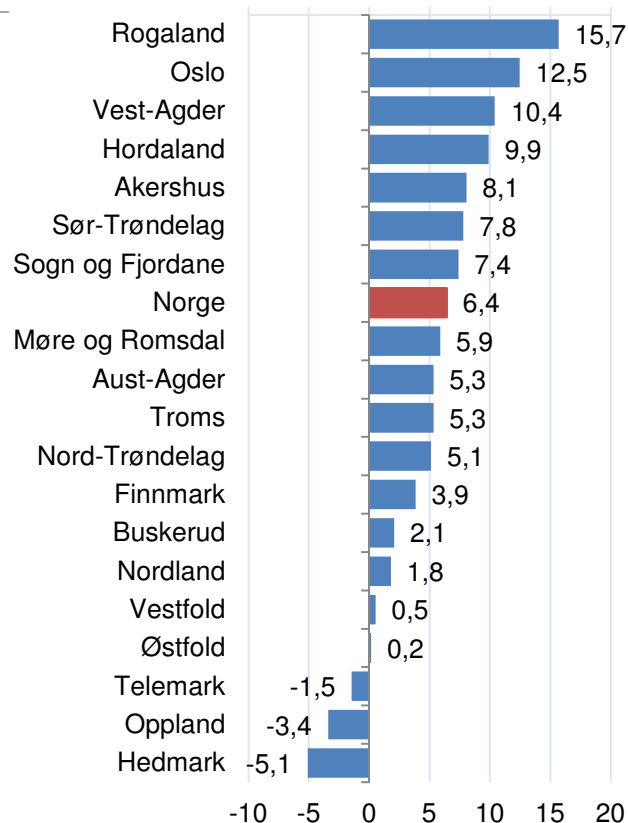
Fylkene har ulikt utgangspunkt med hensyn til befolkningens sammensetning. Noen steder har små andeler eldre og tilsvarende høye andeler av kvinner i fruktbar alder. Slike steder vil få et høyt fødselsoverskudd, mens andre steder har høyere andel eldre og små andeler kvinner i den fruktbare aldersgruppen. I slike steder vil det bli flere døde og færre fødte, og vil få fødselsunderskudd.

Fylkene har også historisk hatt ulik fruktbarhet, og mønstrene i fruktbarhet har vært ganske like i mange tiår. Rogaland og Sogn og Fjordane har tradisjonelt hatt høy fruktbarhet, mens Hedmark, Oppland og Telemark har hatt lav fruktbarhet.

I figur 59 ser vi hvordan befolkningsveksten i fylkene vil bli dersom det ikke skjer flytting til og fra hvert enkelt fylke. Rogaland, som har en ung befolkning og høy fruktbarhet, får en vekst på over 15 prosent, mens Hedmark med sin mer aldrende befolkning og lave fruktbarhet får en nedgang på 5,1 prosent. Dersom det ikke blir inn- eller utvandring til Norge, ville befolkningsveksten fram til 2040 bli på 6,4 prosent.

Buskerud vil bare få en vekst på 2,1 prosent dersom det ikke skjer flytting inn eller ut av fylket. Dette er under veksten i landet som helhet. Buskerud har dermed ikke en aldersstruktur og fruktbarhet som gir høy naturlig befolkningsvekst.

Når vi skal lage framtidsscenarier, trekker vi med oss tallene fra denne framskrivningen.

Figur 59: Framskrevet befolkningsvekst i fylkene i SSBs framskrivning "ingen flytting" i perioden 2012 til 2040

6.2 Framtidig flytting

Det som skaper den store usikkerheten i befolkningsframskrivingene, er framtidig flytting. Når vi skal lage regionale scenarier, har vi to forhold knyttet til flytting som skaper usikkerheten.

Det første er hvilken innvandring som Norge vil få i årene framover. I befolkningskapitlet viste vi hvordan SSB har laget tre alternative framskrivninger for nettoinnvandring til Norge. I våre scenarier for framtidig flytting vil vi ta utgangspunkt i det midlere alternativet. Det betyr at vi legger til grunn at Norge vil få en befolkningsvekst samlet sett tilsvarende det midlere alternativet.

Det andre forholdet som skaper stor usikkerhet, er den interne flyttingen mellom ulike steder i Norge. SSB har i sine framskrivninger forutsatt at de regionale flyttemønstrene fra de siste årene skal fortsette. I våre framtidsscenarioer vil vi gjøre andre forutsetninger, der vi bruker Attraktivitetsbarometeret som modell. I Attraktivitetsbarometeret dekomponerer vi nettoflyttingen til en region i en del som skyldes arbeidsplassvekst, og en annen del som skyldes bostedsattraktivitet.

Bostedsattraktiviteten i fylkene er vist i tabell 21. Der ser vi at bostedsattraktiviteten er ganske stabil over tid. De åtte fylkene med høyest bostedsattraktivitet i den siste perioden 2009-2011 hadde også høyest bostedsattraktivitet i den første perioden, 2003-2005.

Variasjonen i arbeidsplassveksten varierer mye mer, som vi kan se i tabell 22. Et fylke med høy arbeidsplassvekst har ofte lav arbeidsplassvekst i neste periode og omvendt.

Vi lager derfor et basisscenario der steders bostedsattraktivitet forutsettes å være ved, mens arbeidsplassveksten antas å være lik landsgjennomsnittet. Dette gir et basisscenario som er ganske likt med SSBs middelframskrivning. Forskjellen er at steder som har hatt arbeidsplassnedgang de siste årene, med dertil svekket flyttebalanse, kommer bedre ut, mens steder som har fått innflytting på grunn av over middels arbeidsplassvekst kommer svakere ut.

Tabell 21: Bostedsattraktivitet i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Buskerud	0,1	0,3	0,5
Østfold	0,6	0,3	0,5
Vestfold	0,3	0,3	0,4
Akershus	0,4	0,4	0,4
Oslo	0,6	0,8	0,4
Aust-Agder	0,0	0,1	0,3
Hedmark	0,2	0,0	0,2
Hordaland	-0,1	-0,1	0,1
Telemark	0,0	-0,1	0,1
Møre og Romsdal	-0,3	-0,3	0,0
Vest-Agder	-0,2	-0,2	0,0
Sør-Trøndelag	0,0	0,3	0,0
Oppland	-0,1	0,0	0,0
Rogaland	0,0	0,0	-0,1
Nord-Trøndelag	-0,2	-0,1	-0,3
Sogn og Fjordane	-0,3	-0,4	-0,4
Nordland	-0,2	-0,5	-0,4
Troms	-0,1	-0,2	-0,4
Finnmark	-0,8	-0,8	-0,6

Tabell 22: Årlig arbeidsplassvekst i fylkene de tre siste treårsperiodene.

Fylke	2003-2005	2006-2008	2009-2011
Rogaland	0,7	1,6	1,1
Akershus	0,3	0,6	0,6
Finnmark	0,0	-1,1	0,5
Hordaland	0,7	0,6	0,2
Oslo	-0,8	-0,1	0,1
Sør-Trøndelag	0,9	0,0	0,0
Nord-Trøndelag	0,3	-0,5	0,0
Møre og Romsdal	-0,3	-0,2	0,0
Nordland	-0,6	-0,9	-0,1
Vest-Agder	1,0	0,8	-0,2
Troms	-0,3	-1,2	-0,2
Sogn og Fjordane	-1,0	-1,7	-0,2
Buskerud	0,2	0,2	-0,4
Aust-Agder	0,1	0,3	-0,5
Oppland	-0,2	-1,2	-0,7
Østfold	-0,7	-0,2	-0,8
Vestfold	-0,1	-0,1	-0,9
Hedmark	-0,4	-0,7	-1,0
Telemark	-0,5	-0,6	-1,2

6.3 Basisalternativet

I basisscenariet har vi tatt utgangspunkt i SSBs framskrivninger om innvandringen til Norge, og samtidig brukt tall for befolkningsvekst i de enkelte stedene uten flytting.

Utgangspunktet for scenariene vi skal presentere er at hvert enkelt område får en arbeidsplassvekst som gjennomsnittet i Norge, mens områdets bostedsattraktivitet de siste ti årene videreføres.

Forskjellen mellom vårt basisscenario og SSBs middelframskrivning vil da være at vi har dekomponert de historiske flyttemønstrene i én del som skyldes arbeidsplassvekst og én del som er forårsaket av bostedsattraktivitet. Vi har da ikke regnet med at flytting som skyldes forskjeller i arbeidsplassvekst vil fortsette.

I vårt basisscenario vil Buskerud få en befolkningsvekst fram mot 2040 på 10,2 prosent, som er lavere enn SSBs middelframskrivning som sier 12,1 prosent.

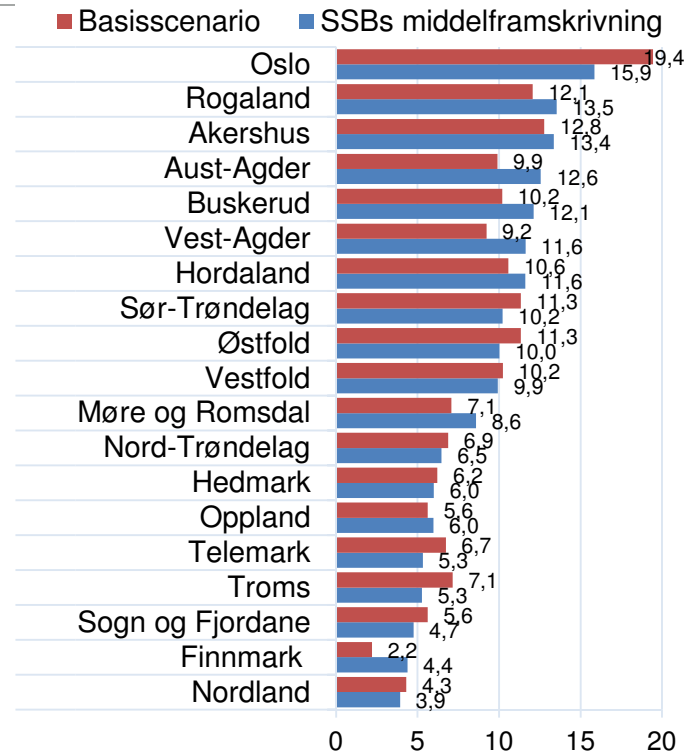
Forskjellen mellom SSBs middelframskrivning og vårt basisalternativ blir større for kommuner enn for fylkene. Figur 61 viser de to alternativene for kommunene i Buskerud.

For enkelte kommuner er det ganske stor forskjell på SSBs middelframskrivning og vårt basisscenario. Hemsedal får en vekst på 65,9 prosent i SSBs framskrivning, mens vårt basisscenario viser en vekst på 35,7 prosent.

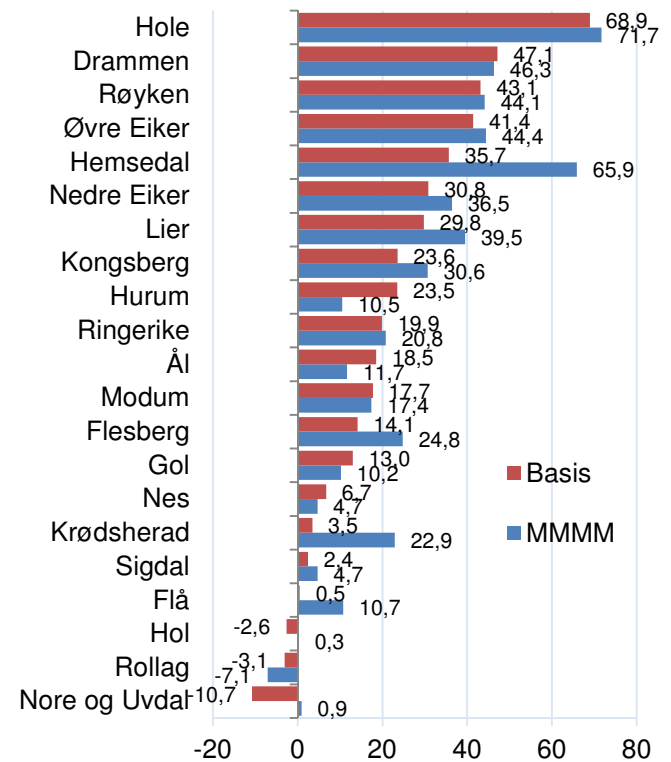
Basisscenariet gir også en lavere vekst enn SSB for kommuner som Krødsherad, Nore og Uvdal, Flesberg, Flå og Lier.

Basisscenariet er imidlertid mer optimistiske enn SSBs middelframskrivning for kommuner som Hurum, Ål og Rollag.

Med unntak av Hemsedal, er det de samme kommunene som får høyest vekst i basisscenariet som i SSBs framskrivninger. Basisalternativet gir noe lavere vekst for Hole, Røyken og Øvre Eiker, og noe høyere vekst for Drammen, men forskjellene mellom de ulike alternativene er ikke store.

Figur 60: Befolkningsvekst i fylkene fra 2012 til 2040 i følge SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet med uendret attraktivitet.

Figur 61: Befolkningsvekst fra 2012 til 2040 etter SSBs MMMM-alternativ og basisscenariet for kommunene i Buskerud.

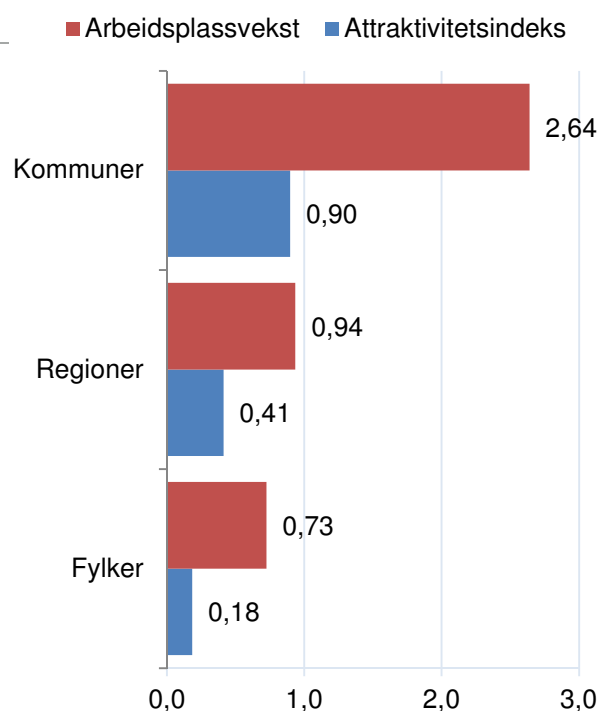
6.4 Scenarier

Vi har et basialternativ som framskriver den historiske bostedsattraktiviteten samtidig som den forutsetter at arbeidsplassveksten blir lik landsgjennomsnittet. Det neste vi ønsker å få fram, er hvilken utvikling en kommune, region eller fylke vil få dersom de lykkes med å få en god arbeidsplassvekst, om de lykkes med å øke bostedsattraktiviteten og om de lykkes på begge fronter.

Vi har valgt å lage seks ytterligere scenarier, med basisscenariet som utgangspunkt. Ett scenario som viser resultatet av bedre arbeidsplassutvikling, ett som viser resultatet av bedre bostedsattraktivitet og ett som viser resultatet av både bedre bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling samtidig. På samme måte har vi laget scenarier for resultat av lavere bostedsattraktivitet, arbeidsplassutvikling og både svak bostedsattraktivitet og arbeidsplassutvikling.

For å lage disse scenariene må vi først definere hvor mye høyere arbeidsplassvekst det er realistisk å kunne forvente, og hvor stor forbedring av bostedsattraktivitet som det er rimelig å kunne oppnå. Dette er gjort ved å se på variasjonene i arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet i perioden 2000 til 2011. Vi har delt alle fylker, regioner og kommuner i fire grupper, og deretter sett på hvor høy vekst den beste fjerdedelen har hatt. Figur 62 viser gjennomsnittet av den beste kvartilen av fylker, regioner og kommuner for arbeidsplassvekst og bostedsattraktivitet. Bostedsattraktivitet er her målt med attraktivitetsindeksen. I figuren kan vi se at variasjonene for kommuner er større enn for fylker, derfor blir også verdiene større.

Disse gjennomsnittsverdiene er deretter brukt i scenariene. Det betyr at en kommune, region eller fylke oppnår en årlig arbeidsplassvekst som er lik den gjennomsnittlige veksten som den beste fjerdedelen av fylker, regioner og kommuner har hatt den siste perioden. For fylker vil det bety at fylket oppnår den arbeidsplassvekst lik gjennomsnittet av de beste fire fylkene, for en kommune at arbeidsplassveksten blir lik gjennomsnittet av de beste 86 kommunene. Scenariene for bedret bostedsattraktivitet er gjort tilsvarende. Dermed er de positive scenariene innenfor et realistisk nivå.

Figur 62: Verdier for ekstra arbeidsplassvekst og forbedret bostedsattraktivitet i scenariene. Verdiene er basert på variasjoner i disse størrelsene fra 2000 til 2011, og er satt til gjennomsnittet av den beste kvartilen.

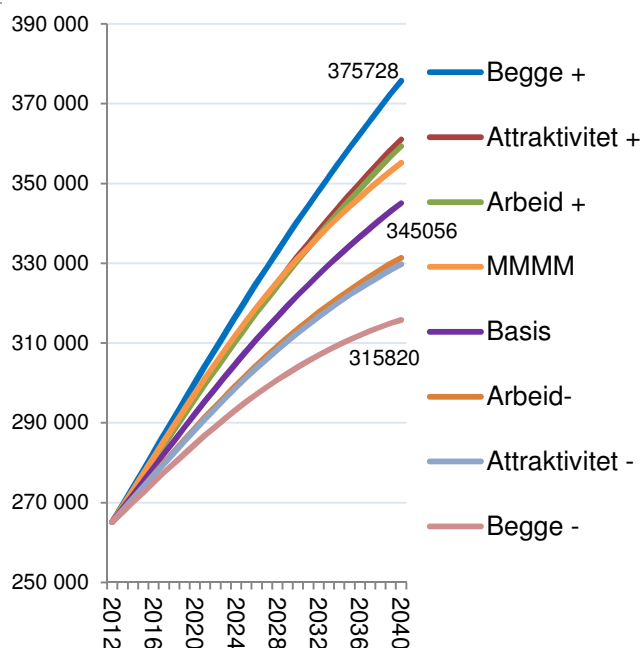
6.5 Scenarier for Buskerud

De ulike scenariene er vist i figur 63. I basialternativet vil befolkningen i Buskerud vokse til 345 056 innbyggere i 2040. Det er mindre enn SSBs middel-framskrivning. Det kommer av at vi i vårt basialternativ legger inn en gjennomsnittlig arbeidsplassvekst for Buskerud, mens SSB med sin metode indirekte antar at arbeidsplassveksten blir høyere.

Scenariene for utviklingen med henholdsvis høy arbeidsplassvekst og bedre attraktivitet er nesten identiske. Det kan tolkes slik at disse faktorene er omtrent like viktige.

Dersom Buskerud lykkes på begge fronter, vil befolkningen bli på 375 728 innbyggere i 2040. Dersom Buskerud gjør det dårlig på begge fronter, blir befolkningen på 315 820.

Scenariene viser at dersom Norge får en samlet befolkningsvekst som SSB framskriver i sitt middelalternativ, vil Buskerud få en sterk befolkningsvekst selv om arbeidsplassveksten er svak og bostedsattraktiviteten svekkes.

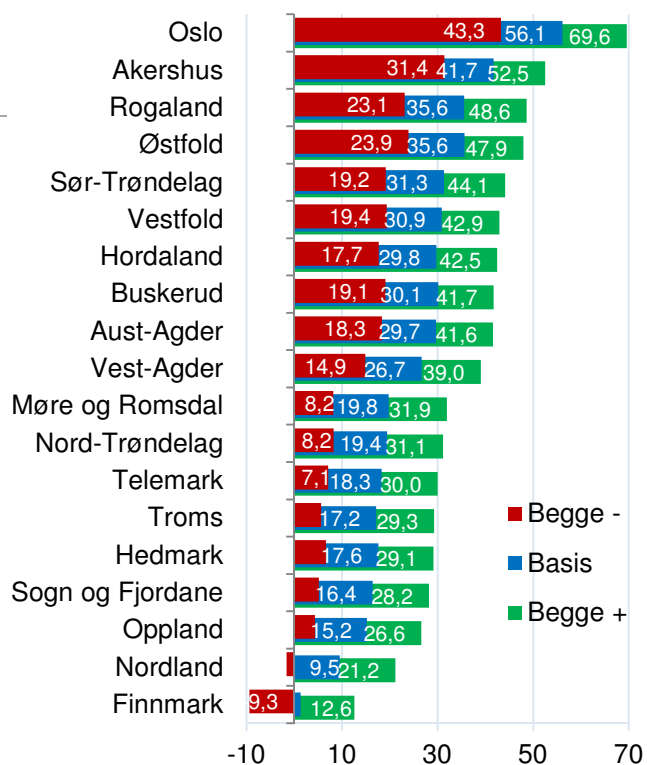
Figur 63: Scenarier for befolkningsutviklingen i Buskerud i perioden 2012-2040.

6.6 Scenarier for fylkene

I figur 64 ser vi hvilken vekst fylkene får i basialternativet, i det mest positive scenariet og i det mest negative.

Oslo og Akershus har de beste forutsetningene for vekst. De har en gunstig aldersfordeling i utgangspunktet, og en høy bostedsattraktivitet.

Bak Oslo og Akershus kommer et knippe på åtte fylker hvor basisscenariet viser mellom 26 og 36 prosent vekst fram til 2040. Av disse har Rogaland høyest potensial i det mest optimistiske alternativet. Rogaland har lite pendling ut og inn av fylket, og egen utvikling får dermed større effekt på befolkningsutviklingen enn i Buskerud, som er et fylke hvor mye avhenger av arbeidsplassutviklingen i Oslo og Akershus.

Figur 64: Befolkningsvekst i fylkene fram til 2040 i de ulike scenariene.

6.7 Scenarier for regioner

Scenariene for regionene på Østlandet er vist i tabellen under. Her har vi vist veksten fra 2012 til 2040 i prosent.

Tabell 23: Prosentvis vekst fra 2012 til 2040 for regionene på Østlandet med de ulike framskrivningene og scenariene. "Ingen flytt" er SSBs framskrivning basert på ingen flytting, MMMM er SSBs midlframskrivning. De resterende er våre scenarier for endring i arbeidsplassvekst og attraktivitet. Regionene er rangert etter veksten i alternativet «begge +» som viser potensialet.

Rang	Region	Ingen flytt	MMMM	Basis	Arb +	Att +	Begge +	Arb -	Att -	Begge -
1	Øvre Romerike	9,0	54,4	67,0	75,4	83,4	92,3	58,5	52,2	44,2
2	Oslo	12,5	35,9	53,7	65,3	69,6	81,8	42,2	39,3	28,4
4	Nedre Romerike	9,0	44,0	44,9	51,5	60,0	67,1	38,1	31,2	24,9
6	Nedre Glomma	0,5	28,1	38,4	49,0	53,2	64,3	28,0	25,1	15,1
8	Drammensregionen	3,9	41,4	39,6	48,5	54,5	63,9	30,7	26,2	17,8
12	Tønsbergregionen	1,8	30,6	35,3	45,6	49,9	60,8	25,1	22,2	12,4
13	Halden	-0,8	28,5	35,4	45,1	50,0	60,2	25,8	22,3	13,2
15	Follo	7,7	37,7	37,3	43,5	52,0	58,5	30,9	24,1	18,2
19	Mossregionen	-0,8	33,2	33,9	42,2	48,4	57,2	25,6	20,9	13,0
23	Ringerike/Hole	-1,3	29,8	29,3	38,4	43,6	53,2	20,3	16,5	8,0
26	Akershus Vest	7,0	21,4	30,7	37,5	44,9	52,1	23,8	17,9	11,5
27	Indre Østfold	0,8	29,1	28,9	36,9	43,1	51,6	20,8	16,1	8,5
29	Sandefjord/Larvik	-1,5	23,2	25,2	34,6	39,1	49,2	15,8	12,6	3,7
33	Lillehammerregionen	-1,9	22,1	23,0	33,1	36,8	47,6	13,0	10,5	1,0
34	Hamarregionen	-3,0	22,3	22,5	32,5	36,3	46,9	12,7	10,1	0,7
36	Grenland	-0,4	18,0	21,4	32,0	35,1	46,4	10,9	9,0	-1,1
40	Hallingdal	-1,0	13,5	19,4	30,1	33,0	44,3	8,9	7,2	-2,9
42	Gjøvikregionen	-3,7	20,3	19,2	29,4	32,8	43,6	9,1	7,0	-2,7
48	Glåmdal	-10,0	14,0	17,2	26,4	30,7	40,4	8,1	5,1	-3,6
49	Midt-Telemark	-2,0	17,2	17,8	26,0	31,4	40,1	9,6	5,7	-2,1
51	Kongsberg/Numedal	0,6	26,2	15,2	25,1	28,6	39,1	5,5	3,2	-6,1
52	Sør Østerdal	-3,6	19,2	15,3	24,8	28,7	38,7	6,0	3,3	-5,6
54	Hadeland	-0,3	29,1	17,4	24,6	30,9	38,5	10,2	5,3	-1,5
59	Midt-Buskerud	-3,6	15,6	14,1	21,9	27,5	35,7	6,4	2,2	-5,1
60	Øst-Telemark	-4,8	9,7	12,8	21,9	25,9	35,6	3,7	1,0	-7,7
62	Valdres	-4,5	9,3	11,0	21,2	24,1	34,9	1,0	-0,7	-10,4
65	Midt-Gudbrandsdal	-6,8	7,6	11,5	20,6	24,6	34,3	2,6	-0,2	-8,8
70	Nord-Gudbrandsdal	-6,3	1,4	7,4	17,3	20,2	30,8	-2,3	-4,1	-13,5
71	Fjellregionen	-3,6	11,3	6,7	16,2	19,4	29,6	-2,7	-4,8	-13,8
81	Vest-Telemark	-5,0	9,2	2,2	10,8	14,6	23,8	-6,3	-9,0	-17,1

Med denne modellen er det Øvre Romerike, fulgt av Oslo som har høyest vekst i scenariet med både høy arbeidsplassvekst og forbedring i attraktivitet.

Tre av regionene i Buskerud har nedgang i alternativet ingen flytting; Ringerike/Hole, Hallingdal og Midt-Buskerud. Det viser at befolkningssammensetningen og fruktbarheten er slik at det blir nedgang i befolkningen uten innflytting. Drammensregionen og Kongsbergregionen får imidlertid vekst i dette alternativet, og veksten er på hele 3,9 prosent i Drammensregionen. Oslo vil få en vekst på 12,5 prosent selv uten noen innflytting.

Alle regionene i Buskerud er forventet å få vekst i SSBs midlframskrivning og i vårt basialternativ. Basialternativet er mindre optimistisk enn SSBs midlframskrivning for Drammensregionen og Kongsberg/Numedal. Dette er regioner som har hatt høy arbeidsplassvekst de siste årene, og basisscenariet har som forutsetning at arbeidsplassveksten blir lik for alle regioner. Basisscenariet er imidlertid mer optimistisk for veksten i Hallingdal, som har hatt lav vekst i arbeidsplasser.

Alle de fire regionene i Buskerud er forventet å få befolkningsvekst, selv i alternativet med både svak arbeidsplassvekst og svakere bostedsattraktivitet.

6.8 Scenarier for kommuner

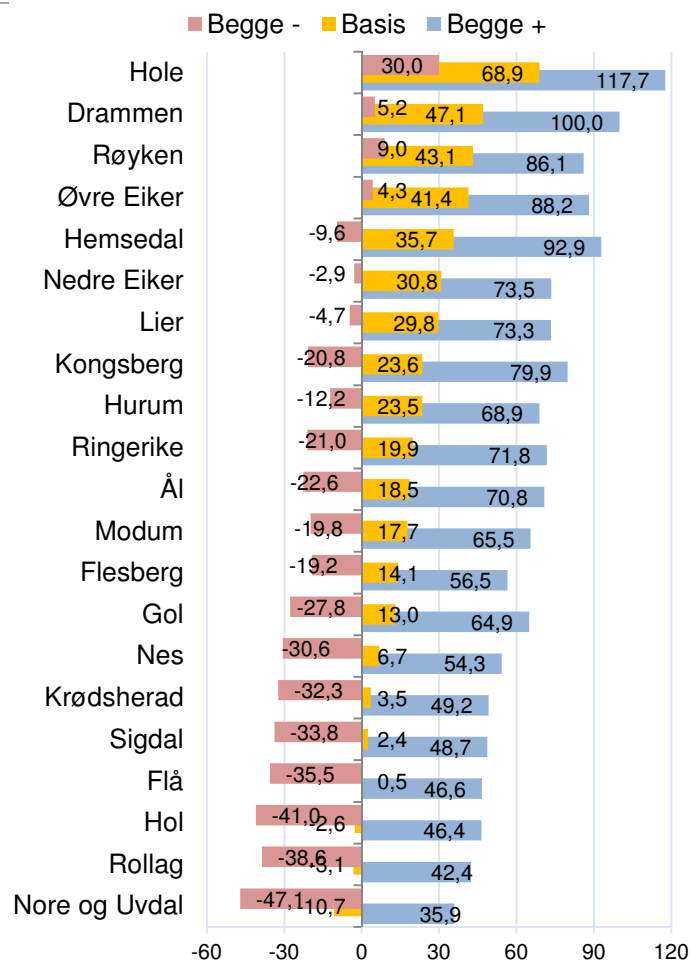
Scenariene for kommunene viser større sprik mellom det beste og det dårligste scenariet. Det kommer av at det er større variasjoner mellom kommunene når det gjelder både arbeidsplassvekst og attraktivitetsendringer enn for regioner og fylker.

Det er fire kommuner i Buskerud som vil få vekst selv i det dårligste scenariet. Hole får vekst på 30 prosent selv om både arbeidsplassveksten er svak og bostedsattraktiviteten svekkes. Drammen, Røyken og Øvre Eiker vil også få befolkningsvekst i det dårligste scenariet. Flertallet av kommunene i Buskerud vil imidlertid få nedgang dersom arbeidsplassveksten blir svak og bostedsattraktiviteten dårligere.

I basisscenariet har de fleste kommunene vekst, med unntak av Nore og Uvdal, Rollag og Hol. Disse kommunene er svært sårbare for utviklingen i arbeidsplasser og bostedsattraktivitet. Alternativet med svak utvikling gir en nedgang på fra 38,6 prosent i Rollag til 47,1 prosent i Nore og Uvdal. På den andre siden vil de vokse fra 35,9 prosent til 46,4 prosent med en god utvikling i arbeidsplasser og bostedsattraktivitet.

Hvis Hole får vekst i både arbeidsplasser og høyere attraktivitet, vil befolkningen øke med 117,7 prosent fram til 2040.

Av stor betydning for utviklingen i fylker er utviklingen i kommuner som Drammen, Kongsberg og Ringerike. Drammen har vekst i alle scenarier, og får opp til 100 prosent vekst hvis kommunen lykkes med både sin arbeidsplassutvikling og bostedsattraktivitet. Kongsberg har en høy vekst i det mest optimistiske scenariet, og en høy nedgang i det mest pessimistiske alternativet. I Kongsberg arbeider en høy andel av de sysselsatte i egen kommune, og dermed øker betydningen av arbeidsplassveksten. Ringerike vil også kunne få en høy nedgang hvis arbeidsplassutviklingen og bostedsattraktiviteten svekkes.

Figur 65: Scenarier for kommunene i Buskerud, prosentvis vekst fra 2012 til 2040.

-
- ⁱ Progressivt gjennomsnitt er gjennomsnitt for de siste ti årene, men med større vekt på de siste årene.
- ⁱⁱ Informasjonen om modellen er hentet fra SSBs hjemmesider om befolkningsframskrivinger og SSBs publisasjon Økonomiske analyser 4/2011.
- ⁱⁱⁱ Ekstern arbeidsmarkedsintegrasjon for et område blir målt som summen av andelen av sysselsatte som pendler ut av området og andelen av arbeidsplassene som det pendles inn til fra andre områder.
- ^{iv} Den interne arbeidsmarkedsintegrasjonen i en region er gjennomsnittet av de enkelte kommunenes andel av sysselsettingen som pendler til en annen kommune i samme region.
- ^v For å sette sammen fire indikatorer for regional sårbarhet, er alle verdiene først skalert slik at laveste verdi=0 og høyeste verdi=100. Deretter er sårbarheten målt som gjennomsnittet av disse fire verdiene. Fire kommuner er egne regioner, for disse er verdien for intern arbeidsmarkedsintegrasjon med.
- ^{vi} Arbeidsmarkedsintegrasjon måles som antall som pendler inn som andel av antall arbeidsplasser i kommunen, pluss antall som pendler ut som andel av samlet sysselsetting med bosted i kommunen
- ^{vii} Indeksen er konstruert slik: Først er hjørnesteinsfaktoren (andel av sysselsetting i det største foretaket) og bransjespesialiseringen (andel av sysselsetting i den største bransjen) omregnet slik at høyeste verdi = 100 og laveste verdi = 0. Så har vi tatt utgangspunkt i gjennomsnittet av disse to målene som vi har kalt bransjehjørneindeks og regnet ut sårbarhetsindeksen etter følgende formel: $\text{Bransjehjørneindeks} * (100 - (\text{Integrasjon}/2))/100$. Det siste leddet reduserer sårbarhetsindeksen etter pendlingsandelen. Dersom en kommune ikke har verken inn- eller utpendling vil sårbarhetsindeksen ikke bli redusert, men være lik bransjehjørneindeksen. En kommune hvor alle sysselsatte pendler ut av kommunen vil få en sårbarhetsindeks på 0.
- ^{viii} Alle tall for nyetableringer, vekst og lønnsomhet baserer seg på data som Telemarkforskning har fått levert fra Brønnøysundregistrene.